Dobrovolnictví v kultuře a umění: staré otázky a nové výzvy

Sborník příspěvků z konference

NIPOS pro kulturu

MINISTERSTVO KULTURY

www.nipos.cz
konference.nipos.cz

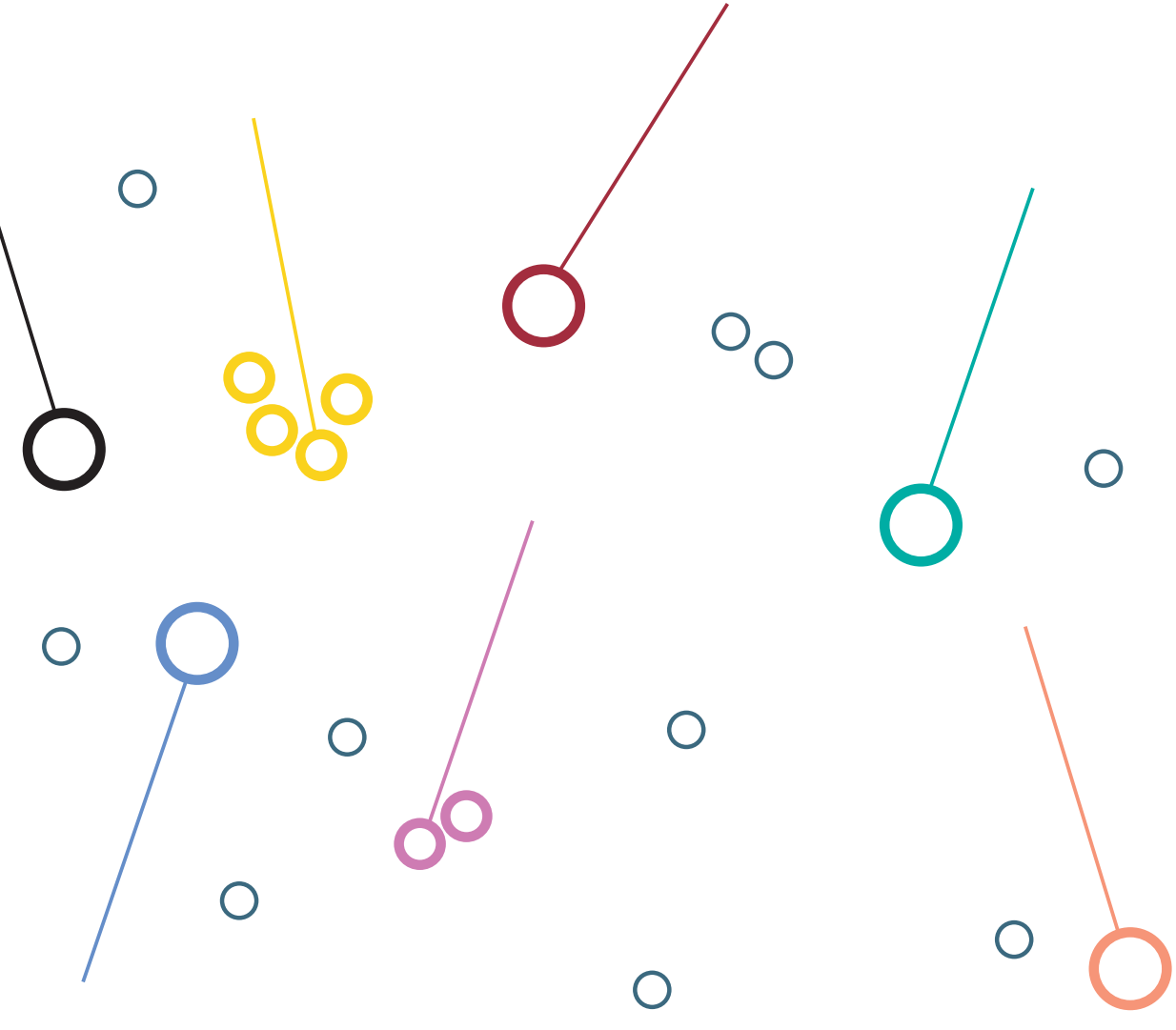

Dobrovolnictví v kultuře a umění: staré otázky a nové výzvy

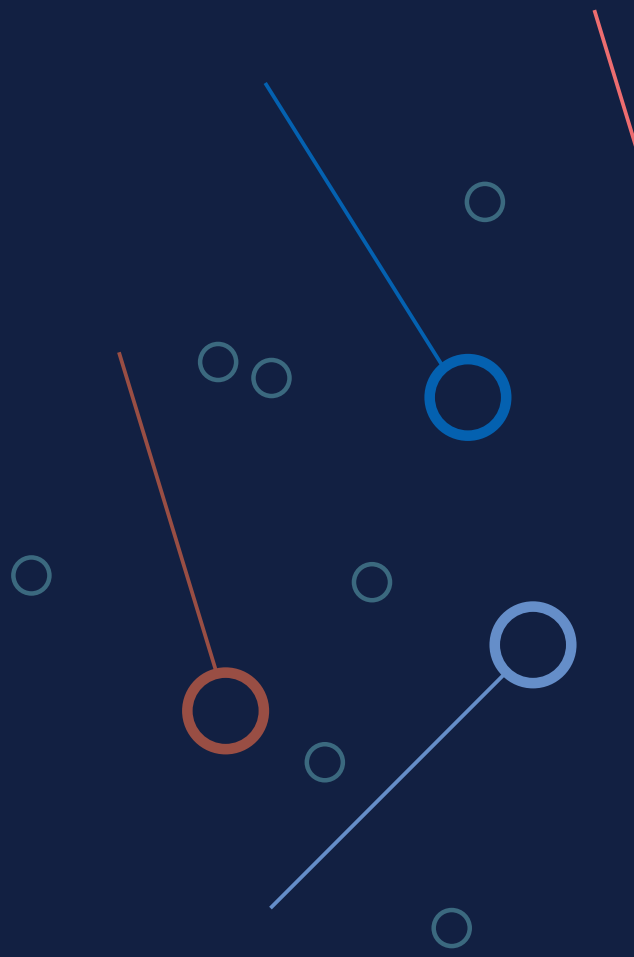

NIPOS pro kulturu

MINISTERSTVO KULTURY

Sborník příspěvků
z konference

7 Úvod
11 Novinky v oblasti dobrovolnictví v České republice – realizace projektů z Evropského sociálního fondu na podporu dobrovolnictví
17 Dobrovolnictví v kultuře a umění aneb co si myslíme 10 let poté?
23 Dobrovolnictví 2021 sluší všem
33 O dobrovolnictví v kultuře a umění
41 Dobrovolnictví v Národním památkovém ústavu. Zkušenosti z praxe v letech 2016-2021
49 Dobrovolnictví v knihovnách v ČR
55 Dobrá praxe v dobrovolnictví v Krajské knihovně Karlovy Vary
61 Dobrovolnictví po 10 letech a pandemii
67 Deset let dobrovolnického programu v Moravském zemském muzeu
77 Dobrovolníci na festivalu Loutkářská Chrudim
85 Obnova kulturního dědictví a dobrovolnictví
91 V Prachaticích páchají dobro(volnictví)
101 Dobrovolnictví v Městském muzeu v Kloboukách u Brna
107 Dobrovolnictví v Moravské galerii v Brně
113 Ekonomická hodnota dobrovolnictví a metody vyčíslení
125 Koncepce odstraňování bariér v přístupu ke kultuře – projekt Culture Buddy
131 Příklady z regionů
139 Závěrem

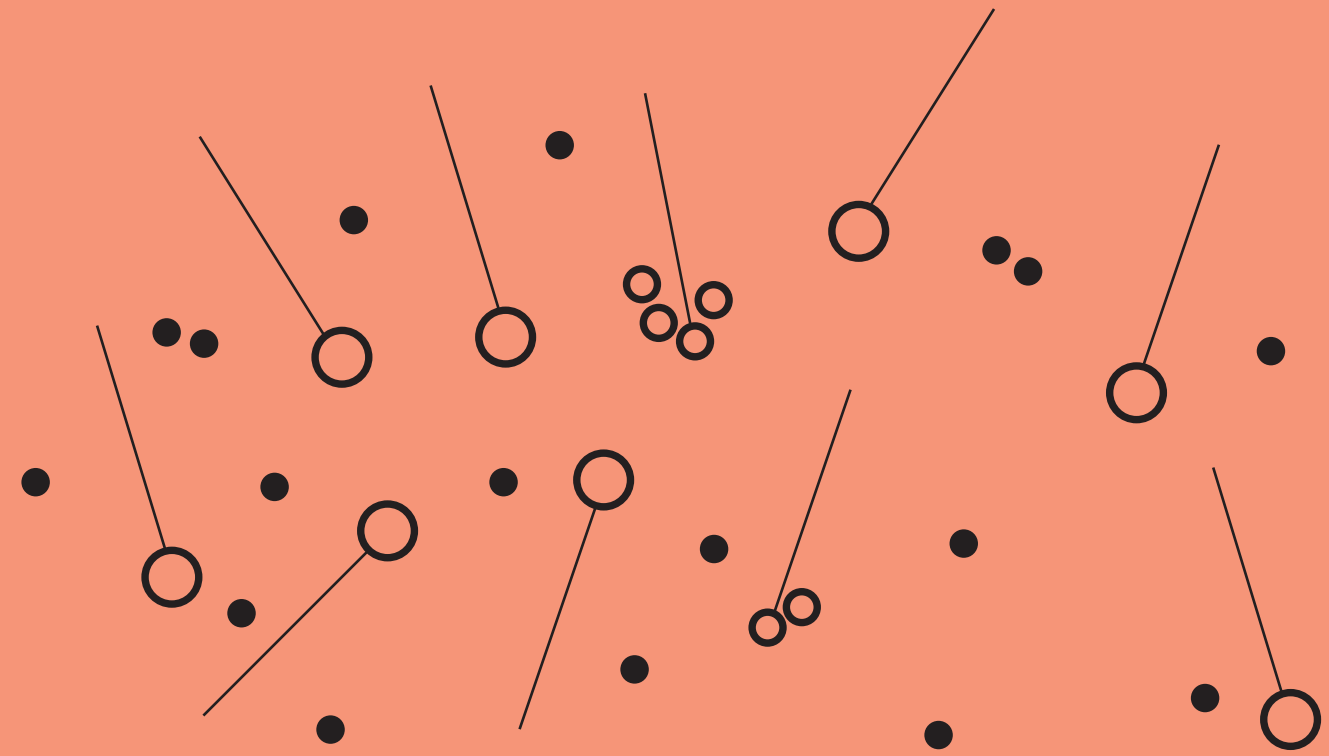

Úvod

Milé čtenářky, milí čtenáři a příznivci dobrovolnictví, u příležitosti desetiletého výročí Evropského roku dobrovolnictví se ve dnech 13.-14. října 2021 uskutečnila online konference Dobrovolnictví v kultuře a umění: staré otázky a nové výzvy. Jejím pořadatelem bylo Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS), z pověření a za finančního přispění Ministerstva kultury ČR. Partnery organizace byly: Národní asociace dobrovolnictví, z. s., Hestia - Centrum pro dobrovolnictví, z. ú., Institut umění - Divadelní ústav, Kancelář Kreativní Evropa Kultura. Konference se uskutečnila pod záštitou ministra kultury pana PhDr. Lubomíra Zaorálka.

Záměrem konference bylo shrnout, co se za uplynulých 10 let událo v jednotlivých oblastech kultury (muzea a galerie, veřejné knihovnické a informační služby, scénická umění, kulturní dědictví). Rovněž nás zajímalo, jak se aktuálně daří dobrovolnictví v kultuře napříč republikou. Jaké jsou jeho formy, na jaké naráží bariéry a co je pro něj největší výzvou do budoucna.

Jejím cílem bylo nejen znovu oživit a propagovat téma dobrovolnictví v kultuře a umění, ale také ukázat jeho výhody těm, kteří se jím doposud nezabývali. Během dvou dnů byly představeny také inspirativní projekty a příklady dobré praxe a aktivity regionálních dobrovolnických center v ČR v oblasti kultury. Doufáme, že vás tento sborník příspěvků zaujme a poslouží tak k dalšímu rozvoji dobrovolnictví v kultuře.

Přeji vám inspirativní čtení.

Mgr. Lenka Lázňovská
ředitelka NIPOS

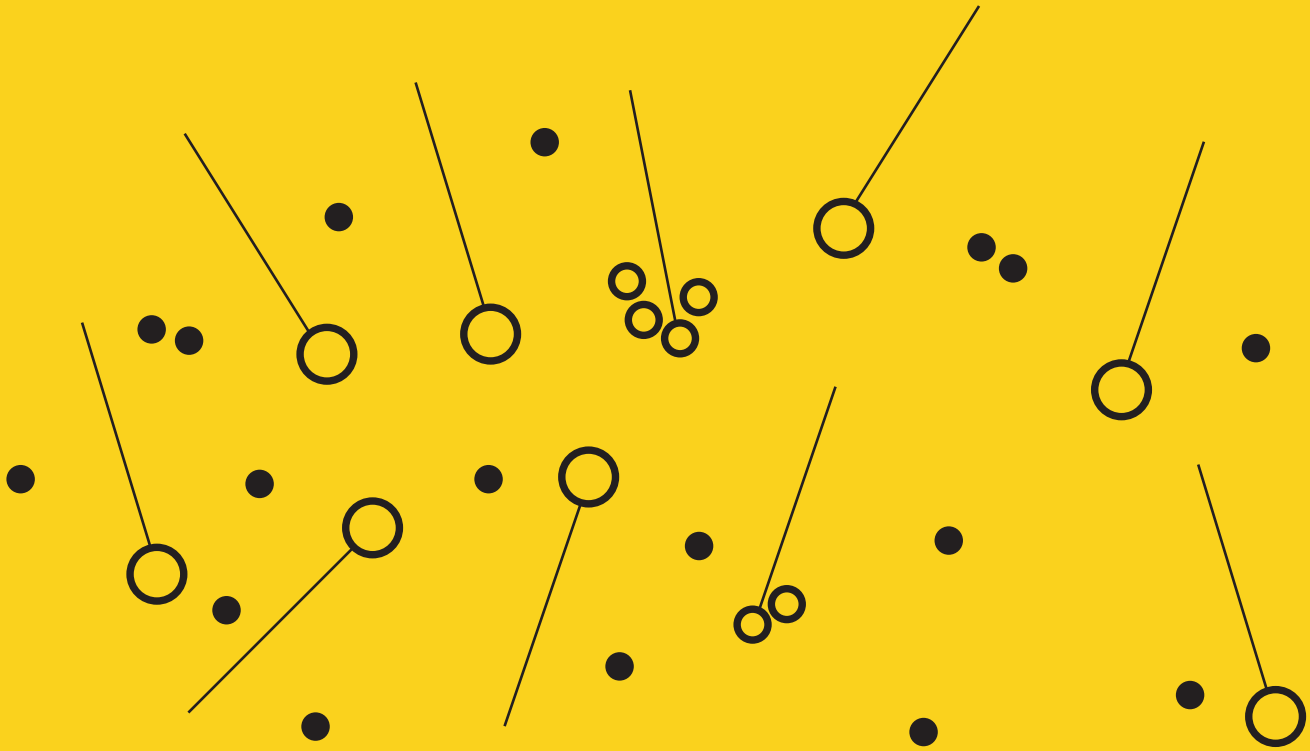

Novinky v oblasti dobrovolnictví v České republice – realizace projektů z Evropského sociálního fondu na podporu dobrovolnictví

Mgr. Nataša Diatková
Ministerstvo vnitra České republiky

Vystudovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy dějiny umění a historii, a při studiu začala s dobrovolničením, jemuž se věnuje aktivně do současnosti. Dobrovolnictví a občanské společnosti se věnuje rovněž profesionálně - nejprve v neziskových organizacích, následně skoro 20 let na Ministerstvu vnitra České republiky, kde má primárně na starost aplikaci zákona o dobrovolnické službě, a v posledních letech je věcným gestorem projektu ESF Rozvoj dobrovolnictví v ČR. Profesionalizace dobrovolnictví je zároveň tématem její disertační práce na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy.

Novinky v oblasti dobrovolnictví v České republice – realizace projektů z Evropského sociálního fondu na podporu dobrovolnictví

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra realizuje od roku 2016 z Operačního programu zaměstnanost Evropského sociálního fondu projekt s názvem: Koncepce rozvoje dobrovolnictví v České republice s akcentem na zajištění regionální a oborové dostupnosti dobrovolnictví v podobě dobrovolnických center „Rozvoj dobrovolnictví v České republice“[1] s rozpočtem 24 024 000 Kč a dobou realizace do 31. srpna 2022.

Hlavním cílem projektu je podpora a rozvoj dobrovolnictví, „dobrovolnické infrastruktury“, prohloubení spolupráce mezi neziskovým sektorem a veřejnou správou, síťování organizací a zpřístupnění dobrovolnictví blíže občanovi, dobrovolníkovi. Dílčí cíle projektu jsou:

- Zvýšení dostupnosti dobrovolnictví, širší zapojení dobrovolníků do dobrovolnických aktivit, lepší koordinace, profesionalizace a zefektivnění poskytování služeb dobrovolnictví na celém území České republiky.
- Zkvalitnění práce s dobrovolníky a s pracovníky dobrovolnických organizací a dobrovolnických center, poskytování vzdělávání, odborné, profesionální a koordinované podpory.
- Metodicky jednotné a plošné poskytování služeb dobrovolnických center v rámci zvyšování kvality a dostupnosti služeb neziskových organizací v České republice. Využití jednotné koncepce a metodiky pro další koncepční rozvoj dobrovolnictví ze strany Ministerstva vnitra.

Záměr a cíle projektu byly představeny na úvodní konferenci v prosinci 2016, kdy došlo i na shrnutí tehdejšího stavu dobrovolnictví v České republice v jednotlivých oblastech působení dobrovolníků, na příhraniční spolupráci i na měřitelnost dobrovolnické činnosti.[2]

K naplnění uvedeného záměru a cílů projektu přispívají tři hlavní okruhy aktivit, které jsou řešeny veřejnými zakázkami ze strany Ministerstva vnitra.

První aktivita byla výzkumná a shrnula současnou situaci dobrovolnictví v České republice, analyzovala dobrovolnictví v sousedních zemích a jejím hlavním výstupem byl návrh Koncepce rozvoje dobrovolnictví v České republice.

Druhá aktivita je zaměřená na realizaci pilotního programu regionálních dobrovolnických center v České republice. Jejich hlavním smyslem je zajištění větší a přístupnější informovanosti o dobrovolnictví, dobrovolnických příležitostech

[1] reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_029/0003724

[2] https://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d

(nabídky a poptávky), síťování, spolupráce různých organizací v regionech a přiblížení dobrovolnických možností blíže občanovi.

Ve veřejné zakázce Ministerstva vnitra bylo ve dvou kolech vysoutěženo 11 regionálních dobrovolnických center v 11 krajích, které realizuje 9 nestátních neziskových organizací (přehled je uveden v přiložené mapě, zdroj MVČR).

Činnost regionálních dobrovolnických center byla zahájena na základě smlouvy 1. května 2020 (resp. 15. června 2020) s dobou realizace na dva kalendářní roky.

Regionální dobrovolnická centra realizují následující aktivity:

1. Vytvářejí a udržují webovou stránku, na které zveřejňují aktuální informace o dobrovolnictví v kraji a v České republice.
2. Spravují databázi dobrovolnických organizací a zájemců o dobrovolnictví za účelem zprostředkování příčetností k dobrovolnictví v kraji.
3. Aktivně se podílejí na zprostředkování nabídky a poptávky po dobrovolnictví v kraji.
4. Podporují a propagují dobrovolnictví v kraji.
5. Pořádají po dobu jejich realizace minimálně 1x „Dny dobrovolnictví" v kraji (alespoň 2denní).

6. Pořádají minimálně 8x „Den otevřených dveří dobrovolnictví v kraji".
7. Zajišťují provoz regionálních dobrovolnických center pro veřejnost (hodiny pro veřejnost jsou uvedeny na webových stránkách).
8. Realizují bezúplatné vzdělávání koordinátorů dobrovolníků lokálních dobrovolnických center, dobrovolnických organizací nebo kontaktních osob přijímajících organizací v kraji.
9. Jsou partnerem pro orgány samosprávy při tvorbě koncepcí či strategií rozvoje a podpory dobrovolnictví v kraji.
10. Poskytují odborné poradenství v oblasti dobrovolnictví.

Jedná se o pilotní projekt, který je financován prostřednictvím Ministerstva vnitra Evropským sociálním fondem.

Pilotní projekt je ze strany zadavatele veřejné zakázky evaluován, hodnotí se efektivita celého systému regionálních dobrovolnických center, jejich aktivit a konkrétního dopadu v rámci daného území (nárůst počtu dobrovolníků, dobrovolnických organizací, spolupráce s veřejnou správou apod.). Na základě evaluace bude pilot vyhodnocen a nastavena další podoba a financování dobrovolnictví prostřednictvím regionálních dobrovolnických center ze strany státní a veřejné správy.

Třetí aktivita projektu, jejíž realizace byla zahájena na počátku roku 2021, je věnována dílčí evaluaci pilotního ověření regionálních dobrovolnických center, tvorbě metodiky realizace a podpory regionálních dobrovolnických center v České republice, statisticko-sociálnímu šetření v oblasti dobrovolnictví na vybraném reprezentativním vzorku 3000 respondentů, vzdělávání dobrovolníků

a jejich koordinátorů nebo kontaktních osob a tvorbě doporučeného obsahu vzdělávání na posílení jejich kompetencí.

První a třetí aktivitu vysoutěžila na základě veřejné zakázky společnost Accendo - Centrum pro vědu a výzkum, z.ú.

Výstupy z druhé, a především třetí aktivity projektu budou představeny na závěrečné konferenci, kterou bude pořádat Ministerstvo vnitra na jaře roku 2022 (plánován je květen nebo červen).

Veškeré již realizované dílčí výstupy projektu jsou přístupné na webových stránkách Ministerstva vnitra[3] a na komplexním webu k dobrovolnictví: www.dobrovolnik.net, www.dobrovolnictvi.net. Tato webová stránka byla vytvořena jako jeden z výstupů projektu Dobrovolnictví ve veřejné správě,[4] který realizovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí od 1. prosince 2016 do 31. května 2019. Jeho hlavním cílem bylo blíže propojit dobrovolníky, dobrovolnické neziskové organizace a veřejnou správu, a umožnit veřejné správě realizovat dobrovolnictví pro své zaměstnance.

Webová stránka (dobrovolnictvi.net, dobrovolnik.net) cílí na nabídku a poptávku dobrovolnických příležitostí, informací a dokumentů, na síťování a propojování všech „hráčů" na poli dobrovolnictví v České republice. Své články mohou přímo publikovat výše uvedená regionální dobrovolnická centra, pomocí vlastních přístupů, ale i další organizace (neziskové, veřejné, státní i soukromé) po zaslání článku na administrátorskou e-mailovou adresu: dobrovolnictvi@mvcr.cz.

[3] https://www.mvcr.cz/clanek/rozvoj-dobrovolnictvi.aspx
[4] reg. č. CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_018/0005458

Webová stránka se stále mění, reaguje na aktuální dění v oblasti dobrovolnictví. Její součástí je i vzdělávání formou volně přístupného e-learningového kurzu sestaveného v rámci projektu Dobrovolnictví ve veřejné správě.

Popsaný projekt Rozvoj dobrovolnictví v České republice není jediným projektem v oblasti dobrovolnictví, který má státní správa. Ministerstvo zdravotnictví realizuje projekt „Efektivizace systému nemocniční péče v České republice prostřednictvím dobrovolnické činnosti",[5] spolufinancovaný Evropskou unií z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Zaměstnanost. Projekt vytvoří inovativní národní dobrovolnický program pro poskytovatele zdravotních služeb (PZS), který bude přispívat ke kvalitě a efektivitě poskytované zdravotní péče, jeho výstupy jsou zveřejněny na internetových stránkách Ministerstva zdravotnictví:

- https://www.mzcr.cz/category/programy-a-strategie/dobrovolnik-ve-zdravotnictvi/
- https://www.mzcr.cz/category/evropske-fondy/projekty-ministerstva-zdravotnictvi-v-letech-2014-2020/efektivizace-systemu-nemocnicni-pece-v-cr-prostrednictvim-dobrovolnicke-cinnosti/

Další komplexní projekty na podporu dobrovolnictví realizovaly anebo stále realizují krajské úřady (např. je metodicky zpracováno zapojení dobrovolníků do činnosti v sociální oblasti v rámci projektu „Podpora a rozvoj sociální práce v Kraji Vysočina".[6]

[5] reg. č. CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_018/0007517
[6] reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_007/0007828), https://dobrovolnik.net/storage/app/media/uploaded-files/zamer-rozvoje-dobrovolnictvi-do-cinnosti-v-socia-lni-oblasti-1.pdf

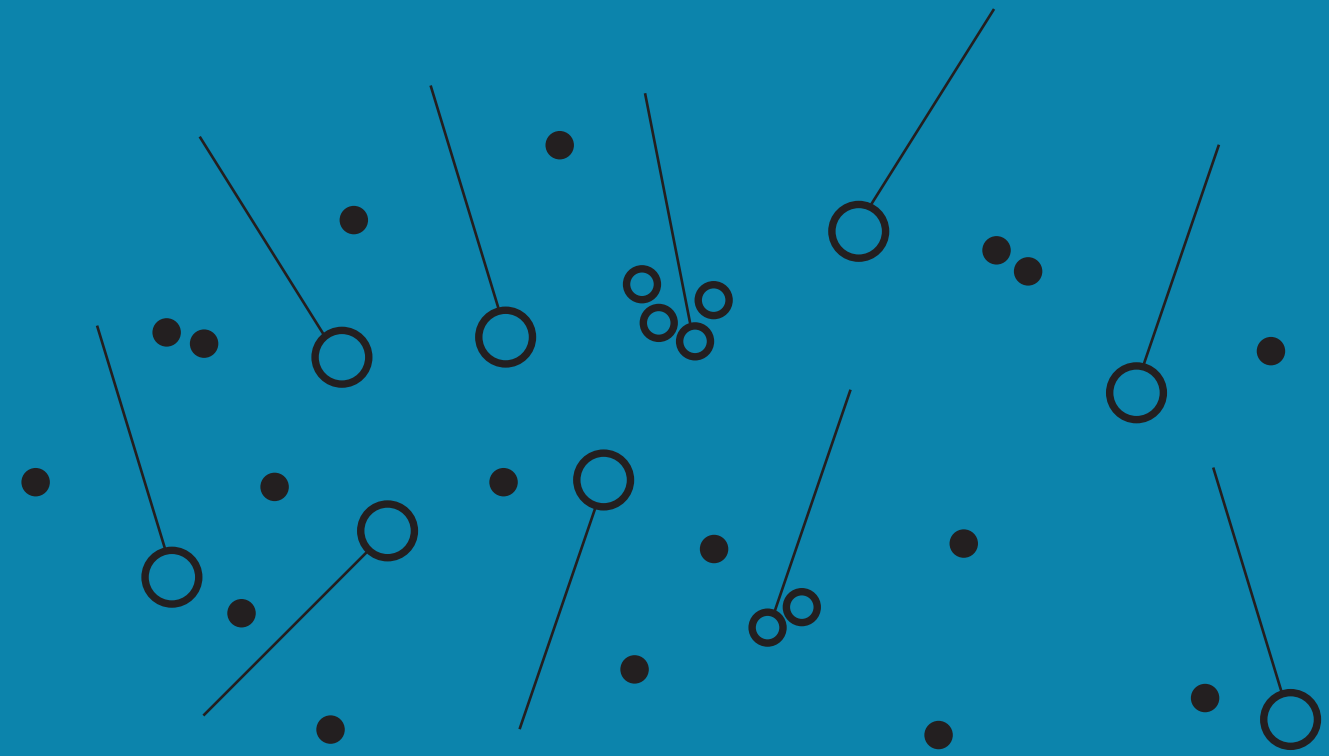

Dobrovolnictví v kultuře a umění aneb co si myslíme 10 let poté?

Hana Vosmíková
ředitelka HESTIA - Centrum pro dobrovolnictví, z.ú.

Do světa neziskových organizací před 25 lety vykročila skrze prostředí mezinárodních lidskoprávních a ekologických organizací. Většinu své profesní dráhy v Nadaci VIA podporovala v růstu komunity, nevládní organizace a lidi, kteří v nich pracují. Sama si nejvíc cení programu Leadership Aid, kterého se účastnilo mnoho leaderů, kteří občanský sektor dosud ovlivňují. Deset let se jako programová ředitelka podílela na formování, růstu a řízení Nadace VIA. V roce 2017 se připojila k HESTIA, Centru pro dobrovolnictví, a dělá vše pro to, aby ji vedla k růstu a rozkvětu. Dobrovolnictví považuje za nejpřirozenější projev občanské angažovanosti, proto je pro ni práce v HESTIA přirozeným pokračováním na její cestě.

Dobrovolnictví v kultuře a umění aneb co si myslíme 10 let poté?

Jakkoliv se v HESTIA ledacos za posledních 10 let změnilo, v historické paměti organizace se uchovaly události, které v roce 2011 doprovázely Evropský rok dobrovolnictví. Tedy Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství, jak jej pojmenovala EU. Než začnu vykládat, co si tedy myslíme 10 let poté, je důležité, abych vám pro lepší vnímání kontextu představila naši organizaci v její dnešní podobě. Dámy a pánové, toto je HESTIA:

Věříme ve společnost, kde aktivní zapojení, ochota iniciovat a realizovat pozitivní změnu jsou běžnou součástí života každého z nás.

My v HESTIA k tomu přispíváme podporou a rozvojem dobrovolnictví ve všech jeho podobách.

Žijeme dobrovolnictví. Máme vlastní dobrovolnické programy a dobrovolnictví je ukotveno v kultuře a každodenním životě organizace.

Zapalujeme pro dobrovolnictví. Inspirujeme a umožňujeme jednotlivcům, skupinám a organizacím začlenit dobrovolnictví v různých podobách dlouhodobě do svého života. Přinášíme do dobrovolnictví na jedné straně vědomý přístup a na druhé straně nízkoprahovost. To znamená, že na dobrovolnictví může dosáhnout každý, kdo má zájem. Podle svých priorit, potřeb a momentálních možností.

Aktivně formujeme prostředí dobrovolnictví v ČR.

Základními kameny života naší organizace jsou INTEGRITA, SMYSLUPLNOST NAŠEHO KONÁNÍ a AKTIVNÍ PŘISPÍVÁNÍ K POZITIVNÍM ZMĚNÁM ve společnosti.

Sdílíme a žijeme tyto hodnoty:

RADOST: Je pro nás důležité mít radost z toho, co děláme, přinášet naší prací radost do života našim dobrovolníkům, klientům, partnerům a dalším účastníkům našich aktivit. Když se radost z naší práce vytrácí, zpozorníme, protože něco děláme špatně.

RESPEKT: K sobě samým, našim klientům a partnerům. K různosti, potřebám, možnostem a názorům každého z nás. K ostatním přistupujeme s velkorysostí, tolerancí, důvěrou, otevřeností a pokorou při zachování naší vlastní jedinečnosti a integrity.

SOUNÁLEŽITOST: Partnerství, spolupráce, vzájemnost, možnost někam patřit a sdílet hodnoty. Společně můžeme dosáhnout víc než každý sám, a to jak uvnitř organizace, tak ve spolupráci navenek.

KVALITA: Usilujeme o profesionalitu, o vysokou úroveň a spolehlivost v tom, co děláme. Prostě chceme odvádět poctivou práci, která inspiruje, svádí k následování a dělá radost.

Abychom byli pro naše okolí dobře srozumitelní, sepsali jsme tento Manifest. Z něj je dobře zřejmé, jak se k dobrovolnictví stavíme.

+ Dobrovolnictví je nejpřirozenějším projevem aktivního občanství. Proto nikomu nepatří a je svobodné.

- Dobrovolnictví nás baví a děláme si ho takové, jaké chceme. Díky němu si uvědomujeme, co je pro nás důležité, v jakém světě chceme žít a co jsme pro to ochotni udělat. Víme, co dáváme a co dostáváme, díky tomu ho můžeme přirozeně a dlouhodobě propojit se svým životem.
- Dobrovolnictví sjednocuje, začleňuje. Podporuje přátelství a spolupráci. Přináší radost. Posiluje nás. S ním rosteme a rozvíjí se i naše sebevědomí. Pomáhá nám být autentickými bytostmi, které je nesnadné manipulovat.
- Dobrovolnictví je tady pro každého, kdo má zájem.

Jak z textu vyplývá, nestavíme se na konec řady těch, kteří tvrdí, že „pod ně" dobrovolnictví patří, ani k těm, kteří vědí o dobrovolnictví všechno a přesně, co a jak má být (vždycky a všude). Dokonce ani žádné instantní formule, které způsobí, že „vám to bude fungovat", nemáme. Ne, že by to vzdáleně nepřipomínalo některé naše postoje z minulosti, ale teď jsme o 10 let pokory a žasnutí nad silou dobrovolnictví dál.

Posledních 10 let nebylo pro občanskou společnost procházkou růžovým ani jiným sadem. Myslím, že nebudu mluvit jen za HESTIA, když řeknu, že během této doby jsme se naučili vážit si každého jednotlivého člověka, který vědomě a dlouhodobě usiloval o změnu ve společnosti. Myslím tím i (možná hlavně) malou, téměř soukromou změnu v bezprostřední blízkosti každého z nich – v okolí jejich domova, škole jejich dětí, v oblasti jejich volnočasového nebo profesního zájmu. Zdálo se, že rok od roku je k tomu potřeba větší kuráže.

Mnohé z toho jsme před 10 lety nevěděli. Tehdy vznikla kniha „Dobrovolníci pro kulturu - dobrovolnická činnost v kulturních organizacích", kterou vydala Česká kancelář programu Culture a nyní je vítanou stopou dobrovolnictví té doby a můžeme se k ní vztáhnout jako k pevnému bodu. Doporučuji vám se k ní vrátit a přečíst si ji. Magdalena Müllerová se svým týmem tam dovedně zakonzervovala tehdejší entuziasmus, objevování zajímavých konceptů v zahraničí, kde se mohly kulturní instituce svobodně rozvíjet výrazně delší dobu. Hledání vlastních cest, otevírání se veřejnosti, dobrovolníkům. A představy o tom, jak s nimi pracovat.

Kdybychom měli revidovat tehdejší úvodní text o dobrovolnictví, na kterém spolupracovali naši předchůdci, neměli bychom mnoho práce. V knize obecně řečené stále platí. Asi bychom jen komentovali a pár odstavců doplnili. Mohlo by to vypadat třeba takto:

Netrapme se definicemi dobrovolnictví, všichni víme, co je důležité. Přílišné svazování pojmu dobrovolnictví zastírá pohled do okrajových systémů. Do míst, kde se něco nového a zajímavého líhne, protože to není zatíženo pohledem (dohledem) autorit. Obecně moc doporučujeme nakukovat do těchto periferií, my to děláme a jsme nadšení z toho, co vidíme. A upřímně, v mainstreamu nikdy nic převratného nevzniklo, to je známá věc. Na druhou stranu, okraj by bez středu byl jen prázdným prstencem. Nebo ne?

Určitě je dobré neriskovat dobrou vůli a důvěru lidí, kteří k vám jako dobrovolníci přicházejí. Ale při jejich zapojování je fajn používat zdravý rozum. Vy víte, co je pro vás a vaši instituci důležité. Co je důležité pro ně, se dovíte snadno, když se zeptáte. Pak už společně snadno najdete cestu. Existují nějaké mapy nebo navigace? Ne. A ne… opravdu není

žádná cesta přikázaná, není zakázáno jezdit vlevo… a můžete i lítat! Když vám to bude společně dávat smysl. Nikdo vám to nezakázal, fakt! A co když upadnete? No, nebude to nic moc, ale na zemi se najdete. Ale co když opravdu poletíte?

Poté, co jsem při přípravě rozmlouvala s kolegyněmi a kolegou, kteří prezentovali svá pozorování o 10letém vývoji svých institucí, se mi jako kaštan vyloupla figura, klíčová věc. Pojem otevřenost. Jasně, žádná novinka, ale pořád velké téma. To, že určitá míra otevřenosti instituce patří k deklarované dobré praxi všech kulturních institucí, je už nyní fakt. Vedení mnohých subjektů se explicitně vyjadřují o dobrovolnictví pozitivně a vybízejí k němu, vznikají manuály a metodiky k práci s dobrovolníky. Vznikají (a někdy pak i zanikají) pracovní místa „koordinátorů dobrovolníků". Ale jste tam, kde jste opravdu chtěli být?

Při pohledu zvenčí dobrovolnické okno do kultury vypadá spíš jako pootevřené než otevřené. Ale i to je fajn! Jen se zdá, že stejně velkou výzvou jako získat „ty dobrovolníky" je získat si pro práci s nimi své kolegy. Otevřít nejen instituci, ale i lidi v ní. I když… Co když je to jinak. Co když není dobrovolník na začátku, ale vlastně až na konci celého procesu? Co to okno otevřít opravdu dokořán? Dovolit lidem zvenčí opravdu vstoupit a dovolit jim pomoci vám naplňovat vaše poslání. A že to nebudou zrovna všechno hned dokonalí dobrovolníci podle definice a metodiky? Komu to vadí? Co když zrovna vynalézáte nějakou převratnou novinku, která změní pohled na dobrovolnictví v blízké budoucnosti? Věřte, že až budete mít kolem sebe to náležité hemžení, poznáte, kdo je dobrovolník. Dobrovolník ve vašem smyslu, tak jak si ho určíte. Tedy ten smysl. Pak s ním snadno sladíte krok. S dobrovolníkem, pardon. Cítíte ten průvan?

Dobrovolnictví je svobodné, nikomu nepatří a samo si nastavuje limity, stejně jako kultura a umění. To platí stejně dnes i před 10 lety a je jisté, že mají mnoho společného. Za HESTIA vám neumím slíbit, že pokud byste vyhledali naši pomoc, dokážeme vám okamžitě povědět, jak má vaše dobrovolnictví vypadat nebo ho dodat na klíč. To ne, ale budeme s vámi pozorovat hemžení. Pomůžeme vám položit si otázky, které byste si asi nepoložili. Budeme vás podporovat při hledání odpovědí a pomůžeme vám vidět celý obraz a zároveň nepřehlédnout detaily. Budeme vás provázet. S velkým respektem a odpovědností, ale také s pocitem velké radosti a sounáležitosti.

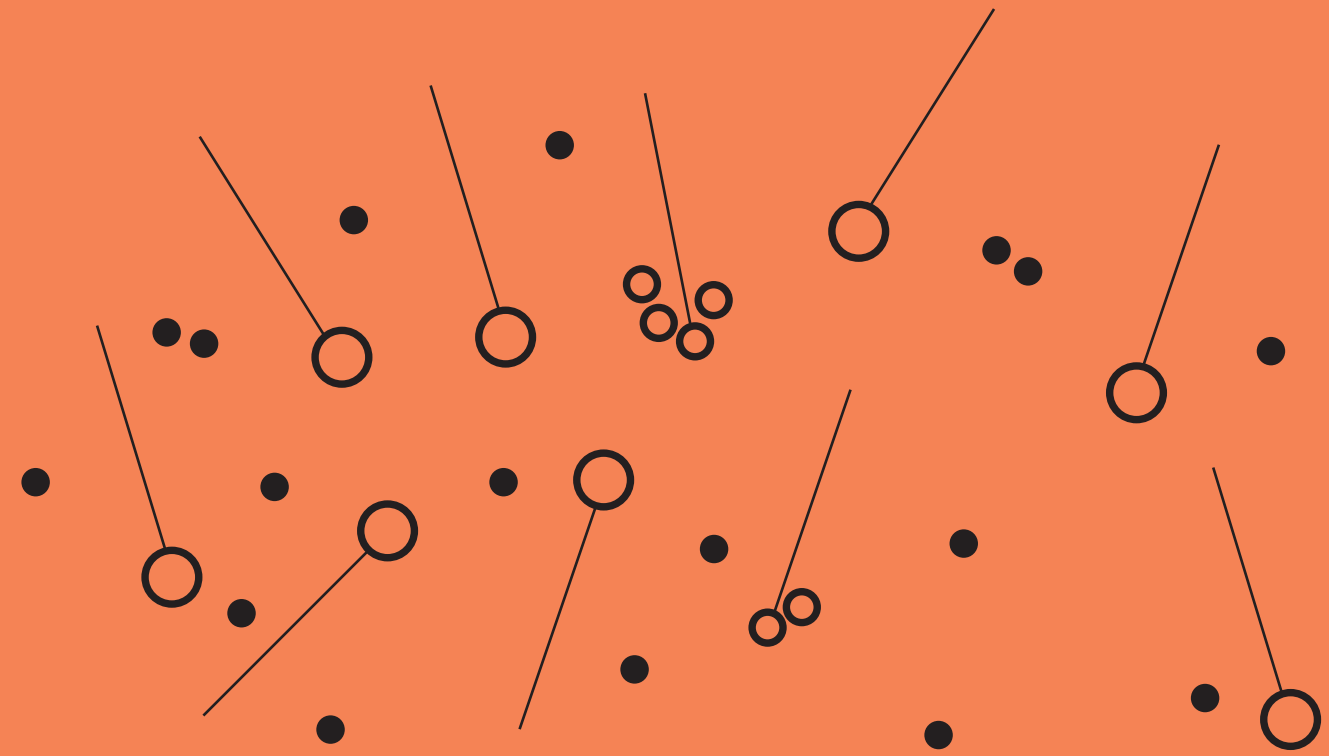

Dobrovolnictví 2021 sluší všem

Mgr. Lenka Vonka Černá
Národní asociace dobrovolnictví, z.s.

V současné době se věnuje na mezinárodním poli inkluzivnímu dobrovolnictví s orientací na dobrovolníky se sníženými učícími schopnostmi a lektoruje kurzy Profesionalizace dobrovolnictví pro koordinátory dobrovolníků. V době pandemie založila Krajské koordinační centrum dobrovolnické pomoci v Ústeckém kraji a s týmem kolegů organizovala rozvozy roušek, nákupy seniorům i nouzové potravinové balíčky lidem bez prostředků. V současné době je zastupitelkou Statutárního města Ústí nad Labem a městského obvodu Ústí nad Labem - město. Je předsedkyní Národní asociace dobrovolnictví, z.s., členkou předsednictva evropského dobrovolnického centra Volonteurope a ředitelkou Dobrovolnického centra v Ústí nad Labem. Lenka Vonka Černá je členkou Rady vlády pro nestátní neziskové organizace Úřadu vlády České republiky.

Dobrovolnictví 2021 sluší všem

Dobrovolnictví nejen v kultuře posiluje Česko a demokracii. Oba sektory se aktivně zapojují do snahy zmírňovat osamělost a obrovskou nedůvěru české společnosti. Kulturu a dobrovolnictví spojují stovky nadšenců, amatérů i profesionálů, kteří investují to nejlepší do kultivované a angažované, organizované občanské společnosti.

Výbor Národní asociace dobrovolnictví připravil několik kapitol o současných trendech a perspektivách dobrovolnictví.

Historie Národní asociace dobrovolnictví

Mgr. Bohdana Břízová, Ph.D.

Asociace jako taková má za sebou dlouhou cestu, která začala již v roce 2001. Tehdy se organizace realizující dobrovolnický mentoringový program Pět P spojily, aby mohly sdílet své zkušenosti, posouvat program dopředu a rozvíjet jeho profesionalitu - vytvořily tak Asociaci Pět P v ČR. Asociace intenzivně podporovala rozvoj nových poboček programu Pět P, pracovala na metodice či evaluaci programu, v roce 2010 už měla 21 členů.

Během několika let se po celé republice začaly rozvíjet další dobrovolnické mentoringové programy, s různým zaměřením a pro různé cílové skupiny. I o jejich zkušenosti měla Asociace zájem, a proto se roku 2015 otevřela dalším členům a přejmenovala na Asociaci dobrovolnických mentoringových programů. Přesto Program Pět P zůstal hlavním zájmem asociace, v témže roce bylo v programu od počátku podpořeno již více než 3000 dětí.

Dobrovolnictví v Asociaci vnímáme velmi komplexně a v celé jeho šíři. Naší snahou je, a vždy byla, jeho podpora nejen na lokální/regionální úrovni formou sdílení zkušeností či vzájemné podpory, ale posledních pár let nám jde o podporu dobrovolnictví v rámci celé republiky prostřednictvím jeho prezentace a propagace také na úrovni vládní i podnikatelské. Transformace na Národní asociaci dobrovolnictví v roce 2018 a rozšíření členské základny o další dobrovolnické organizace nám v naší snaze jen pomohlo. A abychom mohli čerpat i zkušenosti ze zahraničí, stali jsme se v roce 2020 členy mezinárodní dobrovolnické organizace Volonteurope. V současné době má Národní asociace dobrovolnictví 38 členů po celé ČR.

Inkluzivní dobrovolnictví

Lenka Kadeřábková

Tzv. inkluzivní dobrovolnictví je takové, do kterého se může zapojit každý bez ohledu na své z(ne)výhodnění. Pro lidi s omezenými příležitostmi dobrovolnictví představuje přirozený a praktický způsob rozvoje sociálních kompetencí, zvýšení motivace a sebevědomí. Díky dobrovolnictví také získají praktické pracovní zkušenosti a zvyšují svou nezávislost. Dobrovolnictví přispívá k celkovému posílení jejich fyzického, emočního a mentálního zdraví, a tím vede k trvalému zvýšení kvality jejich života. Podporou jejich aktivní účasti v životě komunity a společnosti se přispívá k destigmatizaci postižení či znevýhodnění, a obohacení a rozvoji tolerance většinové společnosti. Inkluzivní dobrovolnictví také přispívá k předcházení sociálního vyloučení. Například v rámci organizace INEX - SDA se osoby se znevýhodněním či osoby s omezenými příležitostmi mohou zapojit do programu Dobrovolnictví pro všechny. Tento program umožňuje zapojení do dobrovolnických projektů, a to jak v České republice, tak v zahraničí. Lidé ve věku 18-30 let se také mohou zapojit do některých inkluzivních projektů v rámci Evropského sboru solidarity.

Mezigenerační výzva

Bc. Vlasta Faiferlíková

Dobrovolnictví vytváří aktivní prostor pro plnohodnotný mezigenerační dialog. V rámci různých dobrovolnických aktivit studenti a mladší generace podporují seniory v pobytových zařízeních i v domácnostech a přinášejí pocit sounáležitosti a bezpečí do života zejména osamělých seniorů. Vznikají školní a studentské projekty, v poslední době se zapojují i mateřské a základní školy. Přínosem bývá nejen návrat k přirozeným mezigeneračním vztahům, ale i včasná a důležitá příprava dětí a žáků základních škol pro aktivní občanské zapojování v průběhu dalších let života.

Senioři tvoří čím dál větší část české populace a již dlouhou dobu nejsou jen příjemci dobrovolné pomoci. Je mezi nimi mnoho vzdělaných lidí, kteří něčemu rozumějí a často hledají, jak své zkušenosti uplatnit. Je mezi nimi i mnoho takových, kteří jsou osamoceni, vykořeněni, cítí se zbyteční a potřebují někam patřit… A najdou se i takoví, kteří už rezignovali na život, jsou velmi kritičtí a negují všechno kolem sebe… Komunitní a dobrovolnická centra vytvářejí místo, kde se senior může nadechnout, zorientovat ve své nové životní situaci a najít svoji cestu k další spokojené a plnohodnotné etapě života.

Například Mezigenerační a dobrovolnické centrum TOTEM, z.s., se od roku 2012 zaměřuje na vytváření prostoru pro rozvoj občanské angažovanosti

seniorů a nabízí různé možnosti zapojování do dobrovolnické služby pro podporu regionu. Seniorští dobrovolníci, kteří čtou v mateřských školách, docházejí za dětmi do intervenčního centra, doučují malé i větší školáky, pomáhají při organizaci kulturních, sportovních a veřejnostních akcí, připravují „náctileté z dětských domovů" na samostatný život v domácnosti, budují společně s dětmi komunitní zahrady nebo se stávají „náhradními babičkami či dědečky" v rodinách, kde „třetí generace" chybí, nacházejí kromě radosti ze společných chvil v dobrovolnické práci i nové sociální kontakty, které jdou napříč generacemi a přinášejí novou kvalitu do života nejen jim, ale i všem generacím mladším.

Národní asociace dobrovolnictví podporuje sdílení zkušeností mezigeneračního zapojování v rámci dobrovolnické služby mezi členskými organizacemi formou prezentací při různých příležitostech, stáží a společných aktivit.

Dobrovolnictví a Evropa

Mgr. Lenka Vonka Černá

Dobrovolnictví má v Evropě rozmanitý charakter; každá země, region a lokalita vytváří vlastní podmínky a příležitosti pro oblasti působení dobrovolníků a dobrovolnic. Národní asociace dobrovolnictví je členem evropského dobrovolnického centra Volonteurope, která vytváří komunikační strategii a podporuje kampaně s cílem zviditelnění dobrovolnictví pro co nejširší občanskou společnost. Síť členských organizací v Česku je tak aktivně reprezentována v síti Evropy a umožňuje sdílet domácí zkušenosti, a naopak přenášet nové poznatky, vize a strategie z evropských struktur do národního a regionálního prostředí.

Národní asociace dobrovolnictví apeluje na neziskové organizace, dobrovolníky a dobrovolnice, aby se aktivně zapojovali do spoluvytváření společného Evropského domu, aby využili digitální příležitosti pro setkávání s kolegy a kolegyněmi v Evropské unii a reprezentovali české dobrovolnictví a organizovanou občanskou společnost na hranici mezi západní a východní Evropou. Novou výzvou pro všechny angažované spolky a občany je blížící se triáda předsednictví Evropské unie Francie-Česko-Švédsko, v rámci které chceme navázat nová partnerství a zviditelnit dobrovolnictví pro všechny.

Dobrovolnictví v době pandemie

Bc. Stanislava Hamáková, DiS.

Období pandemie, které máme za sebou, nám ukázala, jakou sílu a potenciál má v naší společnosti dobrovolnictví a samotní dobrovolníci.

Na jaře 2020 se zvedla maximální vlna solidarity a pomoci. Ve všech regionech ČR usedali ženy, muži i děti k šicím strojům a šili roušky. Ty se pak prostřednictvím neziskových organizací, dobrovolníků, motorkářů a dalších dostávali všude tam, kde jich bylo potřeba - nemocnice, pobytové sociální služby, policejní oddělení, ale i samotné domácnosti. Dobrovolníci a dobrovolnice roušky rozdávali i před nákupními centry, aby se mohli chránit ti, kterým již vlastní ruce na ušití roušky nestačily. Lidé plakali dojetím a štěstím nad nezištnou pomocí.

Druhá vlna pandemie nám ukázala svou další tvář. Doma šité roušky nahradily respirátory, všude byl dostatek dezinfekce, ale i tak si covid-19 vybíral další daně. Lidé se zavírali ve svých domovech, nemoc doslova kosila personál ve zdravotnických zařízeních či domovech pro seniory, opět se zavíraly školy. I v této době lidé plakali, ale tentokrát vyčerpáním, ztrátou nadějí i blízkých. Vznikaly telefonní linky pro opuštěné seniory, dobrovolníci chodili nakupovat, donášeli obědy, vyřizovali drobné pochůzky a pomáhali se školní přípravou. Někteří se dokonce oblékli do bílých kombinéz a vybaveni všemi ochrannými pomůckami vyrazili do terénu. Pomáhali nemocným v domácím prostředí a doplňovali řídnoucí řady personálu v nemocnicích i pobytových sociálních službách.

Současná situace nám říká, že ještě neznáme všechny tváře pandemie nemoci covid-19, ale jedno víme jistě. Dobrovolnictví má v tomto nelehkém období nezastupitelné místo a mezi námi jsou stovky a tisíce těch, kteří nabídnou pomocnou ruku.

Vzdělávání dobrovolníků a dobrovolnic, jak na to

PhDr. Jiří Tošner

Zde uvádíme tři základní stupně, jak nad managmentem dobrovolnictví uvažovat a jak se dobře připravit. Národní asociace je otevřena všem zájemcům o rozvoj dobrovolnictví bez rozdílu a nabízí pravidelná školení pro koordinátorky dobrovolníků. Vstoupit lze vyplněním přihlášky a krátké motivační zprávy pro schválení nového člena na nejbližším členském shromáždění.

Vzdělávání dobrovolníků - nejprve je třeba, obvykle formou vstupního kurzu, seznámit dobrovolníky s posláním a specifickou charakteristikou kulturní

organizace a jejího dobrovolnického programu, včetně pravidel jejich komunikace s klienty a zaměstnanci. Vše obsahuje obvykle manuál dobrovolnictví konkrétní organizace, kde jsou uvedena zejména práva a povinnosti dobrovolníků. Tento manuál obdrží každý dobrovolník a dobrovolnice, jako výstup jejich vzdělání.

Dalším bodem jeho průběžného vzdělávání je supervize, která je podstatnou součástí dobrovolnické činnosti. Výsledky činnosti dobrovolníků je třeba průběžně vyhodnocovat a zároveň dobrovolníkům poskytovat podporu pro řešení jejich problémů a obtíží způsobených jejich dobrovolnickým závazkem.

Zbývá hodnocení, tedy evaluace a oceňování dobrovolníků, zejména jejich podpora a rozvoj motivace, obojí je velmi důležitou součástí procesu začleňování dobrovolníků do života organizace.

Pohled auditorky

Mgr. Bc. Hana Hudáková, DiS.

Jako auditor NAD se na vzdělávání dívám jako na nezbytnou součást dobrovolnického centra, a především jeho koordinátora a dalších členů týmu. Jako důležité ve vzdělávání vidím i celou skupinu dobrovolníků, kteří potřebují informace, a mnohdy se sami po nich i pídí. Jednou a důležitou složkou vzdělávání jsou supervize, které podporují růst a osobnost, ale mohou působit i vzdělávací formou. A NAD tyto nabízí a bude nabízet v rámci projektů i nadále. Na základě průběhu metodických auditů NAD 2021 mohu potvrdit, že jak supervize pro koordinátora, tak i pro dobrovolníka přinesla nejen zásadní prevenci před zbytečnými chybami, ale také podpořila člověka, který byl v rozhodování mezi dvěma cestami k té, která byla tou správnou a vhodnou. Velice oceňuji skvělou práci supervizorů, například v DC Otevřená Okna Jindřichův Hradec, tak i v DC Rolničce Soběslav.

Dalším důležitým prvkem vzdělávání jsou v naší Asociaci Interní metodické audity, které především podporují práci koordinátora dobrovolnického programu, a zároveň ověřují, zda jsou v činnosti dobrovolnického centra dodržovány právní předpisy ČR, metodická opatření a stanovené postupy ze strany NAD. Zjišťuje, zda jsou včas rozpoznána rizika vztahující se k činnosti dobrovolníků, k jejich ochraně a také ochraně „klientů“ dobrovolnických programů, a následně přijata odpovídající opatření k vyloučení rizik nebo jejich zmírnění. V průběhu osobně konaného auditu v dobrovolnickém centru auditor poskytuje dobrovolnickému centru, tedy jeho koordinátorovi radu a metodickou oporu, aby byly výsledky dobrovolnické činnosti co nejlepší. Tento specifický způsob vzdělávání založený na rozhovoru, podpoře a vzdělávání koordinátora v oblastech, na které se koordinátor ptá, považuji za velice kvalitní, cílený a systematický způsob vzdělávání, který by jistě ocenili a také oceňují v jiných asociacích a organizacích.

Současné výzvy a příležitosti

Honza Dolínek

České dobrovolnictví má dlouhou tradici a nese v sobě stále čitelnou společenskou stopu spolupráce s vládou, protože významná část (neříkám, že většinová) dobrovolnických aktivit je státem nebo samosprávou spolufinancovaná.

Jednou ze současných, resp. budoucích výzev je pokračování odluky od státu tak, aby dobrovolníci nebyli svazováni pravidly a směrnicemi, které svobodnou občanskou společnost 32 let po sametové revoluci dávno nelimitují.

V ČR se v posledních dekádách rozhodně nepodařilo obhájit fenomén dobrovolnictví jako „lovebrand", takže obrovská část lidí, kteří de facto dobrovolníky jsou, o sobě jako o dobrovolnících neuvažuje ani nemluví. Možná je na čase přestat řešit, kdo je, nebo není dobrovolník, a více se soustředit na to, aby lidé, kteří chtějí darovat svou energii a um, jednoduše mohli a společnost i vláda pro takovou aktivitu vytvářela efektivní infrastrukturu a bariéry více odstraňovala, než vytvářela.

Povodně, tornádo i pandemie v posledních měsících jednoznačně potvrdily, že Česká republika s dobrovolníky pracovat umí, ale potřebuje proto často nesporný důkaz nejčastěji v podobě přírodní katastrofy. Neviditelní zůstávají dobrovolníci, kteří pomáhají ve svém okolí, starají se o mezilidské vztahy, pečují o přírodu v době klidu nebo hlídají demokratické hodnoty a principy pro nás všechny.

Osobní výzvou pro každé dítě nebo dospělého je přirozeně přijmout do svého života fakt, že jeho část můžeme dělat něco pěkného mimo svůj osobní prostor. Žádná ekonomická nebo jiná krize nemůže lidem vzít svobodnou vůli někomu nebo něčemu pomoci. A když by to opravdu z nějakého důvodu nešlo, pořád ještě můžeme na dobrovolníky kolem sebe zamávat, usmát se na ně, zvednout palec nahoru. Poděkovat.

zdroj: Národní asociace dobrovolnictví

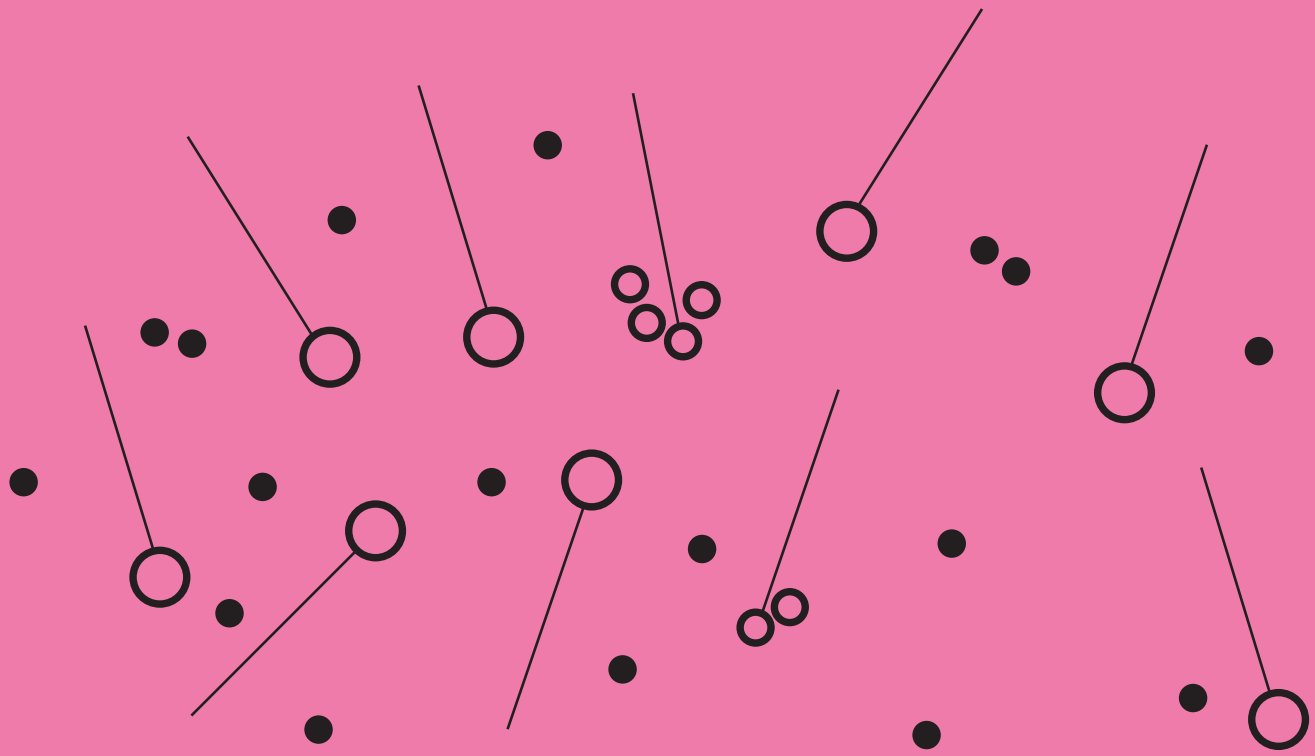

O dobrovolnictví v kultuře a umění

PhDr. Jindřiška Gregoriniová, Mgr. Kateřina Klementová, Ph.D.
Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

Jindřiška Gregoriniová působí v NIPOS od roku 2006 jako výzkumný a projektový pracovník, od roku 2013 jako vedoucí Útvaru koncepcí a metodiky. Podílí se na tvorbě metodických a koncepčních materiálů, poradenské a vzdělávací činnosti NIPOS. Specializuje se na problematiku veřejných kulturních služeb a dobrovolnictví v kultuře. Je členkou výzkumného týmu NIPOS. Dobrovolnictvím se začala zabývat v rámci působnosti NIPOS v pracovní skupině Dobrovolnictví v kultuře, jejímž výstupem bylo Metodické doporučení MK pro dobrovolnictví v kultuře a umění.

Kateřina Klementová se v NIPOS věnuje projektovému managementu a výzkumné činnosti v oblasti kulturní participace a uměleckého vzdělávání. Podílí se na tvorbě koncepčních a metodických materiálů, NIPOS zastupuje v mezinárodních organizacích Amateo a ACEnet, byla členkou OMC expertních pracovních skupin při Evropské komisi. V roce 2011 byla jednou z iniciátorek vzniku pracovní skupiny pro Dobrovolnictví v kultuře. Je také tanečnice, choreografka a taneční lektorka v oboru historického tance, organizuje a vede taneční semináře a workshopy pro děti, mládež i dospělé v ČR i zahraničí. Je dlouholetou lektorkou tanečních seminářů na Mezinárodní letní škole staré hudby ve Valticích, edukačních programů České filharmonie, vyučuje Historický tanec na Taneční konzervatoři hl. m. Prahy.

O dobrovolnictví v kultuře a umění

Dobrovolnictví, stejně jako kultura, má obrovský potenciál spojovat jedince, společnost, různé generace i komunitu. Dobrovolnictví v kultuře a umění je zcela přirozenou součástí kulturního a společenského dění na menších obcích. Se zapojením dobrovolníků počítají některé kulturní akce, dobrovolnictví může fungovat dobře při péči o hmotné kulturní dědictví i v dalších oblastech. Stále je ale situace v kultuře poněkud „roztříštěná", často o sobě navzájem nevíme, a docela určitě kultura a umění nevyužívá dostatečně potenciálu dobrovolnictví a naopak. Zajímalo nás, kam se situace „posunula" za uplynulých 10 let, které uběhly od Evropského roku dobrovolnictví 2011.

Kultura, umění a dobrovolnictví nestojí osamoceně. Dobrovolnictví funguje ve více než desítce dalších sfér a odvětví, kde jej už vnímáme jako přirozenou součást dění: je jím například dobrovolnictví při mimořádných a krizových situacích, zdravotnictví, sociální služby, práce s dětmi a mládeží a mnoho dalších.

V roce 2011, kdy byl vyhlášen Evropský rok dobrovolnictví, vznikla mohutná iniciativa, v rámci které byla pro každou z oblastí dobrovolnictví ustavena jedna pracovní skupina odborníků a dalších jedinců i organizací, které se jednotlivým oblastem věnují. Pro kulturu to byla novinka: zakládajícími členy byl tehdy NIPOS a Asociace NNO Plzeňského kraje, o. s. V roce 2011 bylo třeba vůbec vyhledat a pokusit se propojit ty organizace a odborníky, kteří budou otevřeni o fenoménu „dobrovolnictví v kultuře" společně přemýšlet, neboť v oblasti kultury to nebylo samozřejmostí. Velice brzy se ukázalo, že téma je živé, a zájem projevila řada různorodých institucí a organizací: ve skupině pak mělo své zástupce Ministerstvo kultury, Asociace muzeí a galerií ČR, členy skupiny byly i Metodické centrum muzejní pedagogiky při Moravském zemském muzeu, Moravská galerie v Brně, Institut umění - Divadelní ústav, Knihovnický institut - NK ČR, ANKST o.s. a Památková komora ČR.

Jelikož dobrovolnictví v kultuře nebylo doposud nijak „pojmenováno", skupina začala pracovat s cílem vůbec vymezit a zviditelnit dobrovolnictví v kultuře jako takové. Naší vizí bylo přispět jak k určitému otevření kultury potenciálním dobrovolníkům, tak k dosažení toho, aby se v budoucnosti stalo dobrovolnictví běžnou součástí aktivit českých kulturních institucí a organizací. Ideálně pak na takové úrovni, jaká je u nás již běžná v jiných oblastech. Naše práce se tedy ubírala čtyřmi směry:

- Jak vůbec dobrovolnictví v kultuře charakterizovat (kdo je a kdo už není dobrovolníkem v kultuře).
- Pojmenovat problémy, se kterými se dobrovolníci v kultuře potýkají.
- Popularizovat téma dobrovolnictví v kulturní oblasti.
- Pomoci kulturním organizacím v práci s dobrovolníky.

V rámci činnosti skupiny se konala čtyři pracovní setkání s tématy Fundraising v kultuře aneb Kde sehnat peníze na kulturní projekt, Dobrovolnictví v kulturních organizacích + akreditace, pojištění, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, Certifikace a jiné. Po roce činnosti skupiny spatřily světlo světa

dvě publikace: Dobrovolníci pro kulturu (IDU / Česká kancelář programu Kultura, Praha, 2011) a Metodické doporučení MK pro dobrovolnictví v kultuře a umění (NIPOS, Praha 2012; 2. aktualizované vydání pak 2015). Obě publikace si navzájem „rozumí" a vzájemně se doplňují - řada autorů byla členy pracovní skupiny a přispívala ke vzniku obou těchto publikací.

Metodické doporučení MK pro dobrovolnictví v kultuře a umění bylo schváleno MV ČR v roce 2012, jeho odborné supervize se ujali JUDr. Lenka Deverová (Rada vlády pro NNO), PhDr. Jiří Tošner (HESTIA, o.s.) a Mgr. Lenka Černá (Dobrovolnické centrum, o.s. v Ústí nad Labem). O dva roky později, v roce 2014 jsme pak provedli analýzu funkčnosti Metodického doporučení a v roce 2015 pak vyšlo druhé, aktualizované vydání.

Metodické doporučení MK pro dobrovolnictví v kultuře a umění je koncipováno do dvou částí. Část obecná se zabývá vymezením, právním postavením a posláním dobrovolnictví v oblasti kultury. Specializovaná část, vytvořená odborníky na jednotlivé oblasti umění a kultury, obsahuje příklady, rady a návody, jak postupovat při spolupráci s dobrovolníky, organizaci dobrovolnických programů a jak minimalizovat případná rizika.

Věříme, že po obsahové i formální stránce je aktualizovaná Metodika užitečnou pomůckou organizacím v kultuře, které s dobrovolnictvím začínají, anebo se k této činnosti teprve chystají. Dokument vyšel elektronicky (nyní dostupný na: https://www.nipos.cz/metodicke-doporuceni-ministerstva-kulturypro-dobrovolnictvi-v-kulture-a-umeni/) a díky podpoře Ministerstva kultury i v tištěné podobě.

Na význam dobrovolnictví pro společnost ukazuje i další metodika, která vznikla v rámci výzkumného projektu Podpora mezigeneračního dialogu a kulturní participace seniorů jako nástrojů přenosu a sdílení kulturních hodnot na lokální a regionální úrovni. Tento projekt byl podpořen z Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II) - kód projektu DG18P02OVV043. Realizoval jej NIPOS a FF UK. Více o projektu ke stažení zde: https://naki2.nipos.cz/

V rámci projektu jsme identifikovali devět klíčových faktorů, jež jsou základem úspěšné participace seniorů na kultuře a fungujícího mezigeneračního dialogu, a které zásadním způsobem ovlivňují stupeň kulturního potenciálu / kulturního rizika v místě. Pokud jsou tyto faktory podporovány, dochází ke zvyšování kulturního potenciálu v místě (obci, kraji atp.). V případě, že nejsou faktory podporovány, provázány, nebo dokonce jeden z nich nebo i více absentují, kulturní potenciál klesá, a stoupá naopak kulturní riziko. Jedná se o tyto faktory:

Obec a její nástroje podpory kultury a participace seniorů

1. Komunikace s občany, participace na veřejném životě obce
2. Strategické dokumenty, koncepce a vize
3. Veřejná podpora
4. Aktivní zástupci obce

Kulturní potenciál

5. Kulturní infrastruktura
6. Tradice
7. Kulturní aktivity

Aktivní občané v obci

8. Aktivní jedinci a spolky
9. Dobrovolnictví

A jedním z těchto důležitých faktorů je i dobrovolnictví. Dobrovolnictví je velmi důležité nejen pro podporu kulturní participace seniorů, ale také pro rozvoj místní kultury a společnosti obecně. Proto by jej veřejná správa měla podporovat.

Formální a neformální dobrovolnictví

Metodika je určena obcím do velikosti 50 000 obyvatel, přičemž můžeme konstatovat, že:

- Neformální dobrovolnictví - je pro obec velmi přínosné a je součástí každodenního života obyvatel. V obcích do tří tisíc obyvatel se bez nich prakticky neobejde žádná akce.
- Formální dobrovolnictví - přítomno spíše u obcí nad tři tisíce obyvatel. Tento typ dobrovolnictví je vázán na existenci dobrovolnického centra, dobrovolníci se zapojí do dobrovolnictví prostřednictvím organizace (např. domov seniorů, knihovna, nemocnice, ekologické hnutí, středisko volného času). Toto dobrovolnictví může být přítomno i v menších obcích, pokud je tam organizován dobrovolnický program v návaznosti na dobrovolnické centrum.

Proč a jak podporovat dobrovolnictví?

Dobrovolnictví zasahuje do všech oblastí života obce (oblast zdravotní a sociální, vzdělávací, životní prostředí, kulturní, pomoc s odstraňováním následků přírodních katastrof atd.). Ať už se jedná o formální, či neformální dobrovolníky, členy spolků či obyvatele, kteří nejsou nikde organizováni, vždy je jejich práce pro obec přínosem. Je samozřejmě možné vyčíslit hodnotu dobrovolnické práce, ale to nebylo předmětem této metodiky. Vedle ekonomické hodnoty dobrovolnictví je tu ještě hodnota, která se vyčíslit nedá. Dobrovolnictví je nejlepší způsob, jak budovat dobré vztahy mezi generacemi, obyvateli obce, pocit sounáležitosti s místem a lidmi, kde žijeme. Je nesporné, že právě při dobrovolnických aktivitách, kterých se účastní více generací, dochází k naprosto přirozenému mezigeneračnímu dialogu.

Jak může veřejná správa podporovat dobrovolnictví?

Zde je nutné zdůraznit, že naprosto klíčovou roli v podpoře dobrovolnictví v obci hraje veřejná správa, a to od jednotlivých pracovníků až po starostu. V řadě obcí jsou to právě oni, kteří se účastní akcí pořádaných obcí jako dobrovolníci. Nebo jsou členy spolků zodpovědných za spolkový, kulturní a společenský život obce. Ideální situace je, když starosta/starostka je aktivní lídr - dobrovolník, sám se zapojí do pořádání akcí, je vzorem pro ostatní představitele obce a pracovníky úřadu, protože dobrovolnictví je „nakažlivé“.

Je dále dobré pamatovat na podporu dobrovolnictví a zakotvit ji do strategických dokumentů. Dobrovolnictví se tím „institucionalizuje“, tzn. obec, a tím i občané, ho budou považovat za samozřejmé a budou se mu věnovat. Dobrovolnictví se tak může stát rovnocennou kapitolou ve srovnání s jinými kapitolami dokumentu.

Rozvoj dobrovolnictví jako takového je možné podpořit tím, že obec zavede možnost pro své zaměstnance, aby trávili zpravidla jeden den v roce dobrovolnickými aktivitami. Jedná se o dobrovolnictví, které v podstatě funguje na principu firemního dobrovolnictví. Přínosy tohoto typu dobrovolnictví:

- Vystoupení z pracovního stereotypu
- Získání nových zážitků a zkušeností
- Poznání organizací a jejich činností z jiné pozice než od úředního stolu
- Posílení vztahu s veřejností
- Teambuilding - zaměstnanci se poznají v jiných podmínkách a prostředí

V případě seniorských aktivit úředníci-dobrovolníci např. organizují výlety pro seniory a jiné vzdělávací akce, které se konají zpravidla v jejich volném čase.

Nefinanční odměňování dobrovolníků

Existuje mnoho nástrojů, kterými je možné podporovat dobrovolnictví. Je to např. odměňování dobrovolníků. Velmi oblíbená akce je vyhlášení dobrovolníka roku. Vše závisí na možnostech obce, ale také na kreativitě těch, kteří chtějí dobrovolníka odměnit. Dobrovolník nemusí být nutně jen z oblasti kultury, ale také např. ze zdravotnictví, sociální oblasti, oblasti sportu, práce s dětmi a mládeží, životního prostředí atp. Obec má mnoho možností, jak práci dobrovolníků ocenit - od předání cen, uspořádání slavnostního večera až po věcné dary, zážitkové programy, děkovné dopisy, veřejné poděkování atd. Zkušenostmi je potvrzeno, že vhodná doba pro poděkování je před prázdninami nebo když většina dobrovolníků končí svůj dobrovolnický program. Je potom větší pravděpodobnost, že se dobrovolníci zase vrátí.

Dobrovolnictví pro seniory, nebo senior pro dobrovolnictví?

V oblasti dobrovolnictví v kultuře jsou senioři jednou z nejpočetněji zastoupených skupin obyvatelstva. Senioři, kteří se věnují dobrovolnickým aktivitám, smysluplně naplňují svůj volný čas, jsou aktivnější. To má vliv na jejich zdraví, kvalitu života, spokojenost atp. Často jsou to lidé, kteří se kulturou a uměním zabývali ve svém profesním životě a nedokážou si život bez ní představit. Ale v mnoha případech jsou to také lidé, kteří měli kulturu jako zálibu, a až v důchodovém věku, kdy mají času více, se věnují dobrovolnickým aktivitám v oblasti kultury. Pomáhají např. v kulturních institucích, při organizaci kulturních akcí v obci apod. Senioři mají obrovský potenciál, proto je výborné, když je obec např. jako organizátor kulturních akcí či poskytovatel kulturních služeb využije. V metodice uvádíme příklady mezigeneračního dobrovolnictví, a to jak dnes již veřejnosti známé příklady, kdy děti z MŠ, ZŠ a ZUŠ chodí zpívat, hrát atd. do domovů seniorů, tak ale i opačné příklady, kdy babičky

a dědečkové čtou dětem v MŠ a v nemocnicích pohádky.

Senioři jako cílová skupina dobrovolnictví

Vedle seniorů - dobrovolníků existují i senioři, pro které jsou dobrovolnické aktivity také velmi významné a potřebné, ale z jiného pohledu. Senioři jsou v tomto případě cílovou skupinou dobrovolnictví. Pro tento případ uvádíme v metodice příklady, kdy dobrovolníci - studenti SŠ a VŠ chodí do domovů seniorů, aby si s nimi povídali, aktivizovali je prostřednictvím nejrůznějších činností. Vzájemně se tak generace obohacují zážitky a zkušenostmi. Níže uvádíme dva příklady dobré praxe pro možnou inspiraci:

+ Hodinový vnuk. Projekt realizuje Spolek Počteníčko, Ostrava - Zábřeh. Studenti středních škol v Bohumíně navštěvují klienty tamních domovů pro seniory. Navíc jsou v Bohumíně i Hodinové babičky. Jde o seniorky, které plní stejnou roli jako studenti. Z Bohumína se projekt rozšířil do Ostravy, Prahy, Bruntálu, Karviné, Frýdku Místku, Hlučína, Uherského Hradiště a Brna.[7]
+ Dvě generace, dva světy. Program přátelských návštěv u osamělých seniorů. Projekt realizuje ŽIVOT 90, z.ú., v Praze. Cílem programu je prevence sociální izolovanosti seniorů. Dobrovolníky jsou studenti, pracující, mladší senioři, kteří si se seniory povídají, vzpomínají, čtou, chodí s nimi na procházky apod. Hlavními přínosy projektu jsou podpora mezigeneračního setkávání a vzájemné předávání zkušeností a podpora sousedských vztahů a občanské angažovanosti v komunitě. Dále má pečující organizace zpětnou vazba o stavu klienta. Nespornou výhodou pro seniory je možnost setrvání v domácím prostředí.

Závěrem je důležité zdůraznit, že kultura hraje zásadní roli při vytváření místních komunit. Zejména lokální kulturní aktivity jednoznačně přispívají k mezigeneračnímu sdílení a učení a mají velký potenciál pro sdílení a přenos kulturních hodnot z generace na generaci. Dobrovolnictví se nejvýrazněji projevuje ve venkovských sídlech a na malých městech. Dobrovolníci jsou přidanou hodnotou veřejných kulturních služeb a neobejde se bez nich žádná akce. Dobrovolnictví ať již formální, či neformální hraje klíčovou roli v oblasti spolkového života, a proto je zásadní jej podporovat.

[7] http://www.hodinovyvnuk.cz/cs/index.php/pages/our-team/projekt-hodinovy-vnuk-slavi-v-zari-sve-5-narozeniny

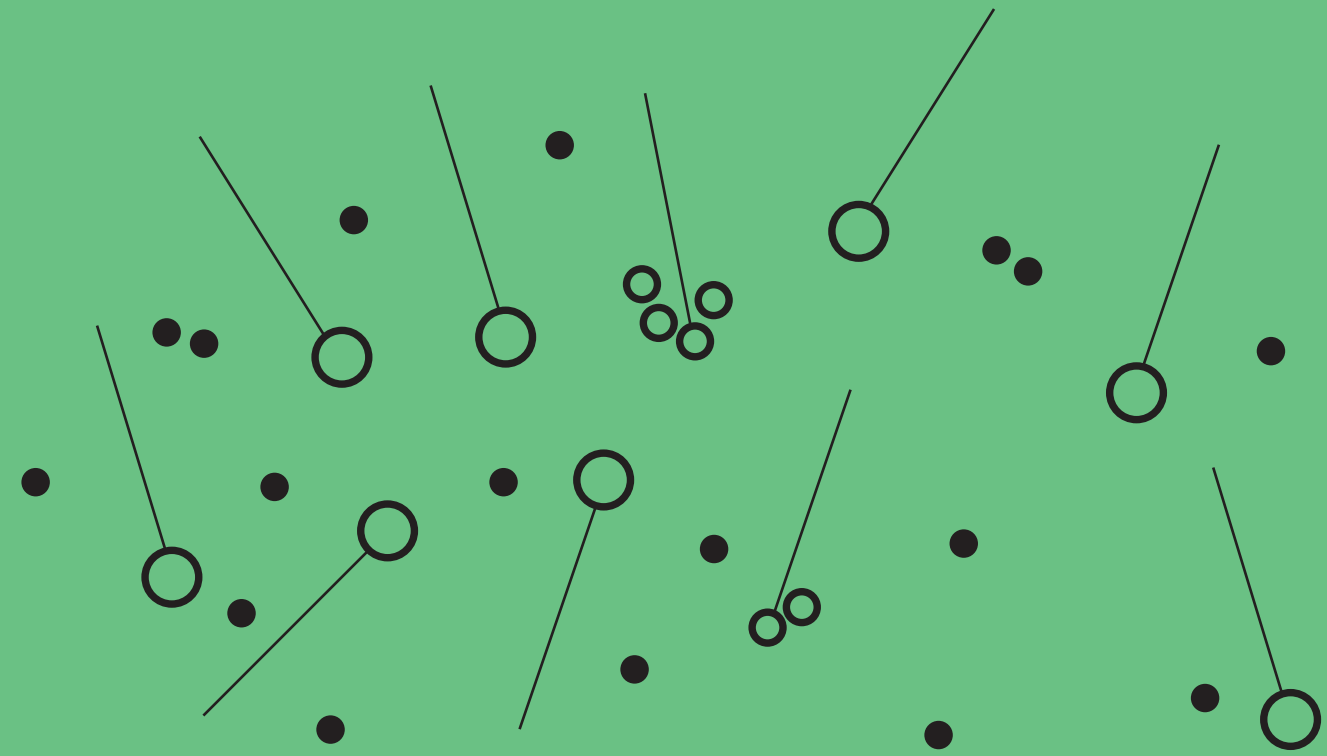

Dobrovolnictví v Národním památkovém ústavu. Zkušenosti z praxe v letech 2016-2021

Mgr. Kateřina Samojská, Ph.D.
Národní památkový ústav

Vystudovala dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, disertační práci obhájila na Fakultě architektury ČVUT. Pracovala v oblasti archivních a stavebně historických průzkumů pro účely archeologie se specializací na historický místopis Prahy. Nyní je vedoucí odboru edukace a dalšího vzdělávání Národního památkového ústavu. Je členkou Klubu Za starou Prahu a zastupitelkou v obci Všenory (Praha západ), kde se aktivně věnuje ochraně památek a územnímu plánování.

Dobrovolnictví v Národním památkovém ústavu. Zkušenosti z praxe v letech 2016–2021

Motto: „Pokud máte potřebu dát kousek sebe a investovat svůj čas a energii do záchrany kulturního dědictví naší země, můžete u nás získat inspiraci. Máme dobrovolnický program, který možná osloví právě vás. Vítáme všechny, pro které práce na čerstvém vzduchu a v krásném prostředí našich památek znamená odpočinek a seberealizaci. Vyčistíte si hlavu a hned uvidíte výsledek svojí práce".

NPÚ vytvořil již v roce 2016 platformu pro organizování dobrovolnických aktivit na své půdě a od té doby je dobrovolnictví pevně ukotveno v činnosti organizace. Tato platforma zahrnuje nejen nezbytné právní dokumenty (vzor dobrovolnické smlouvy, pojištění dobrovolníka, průkaz, osvědčení o odpracovaných hodinách), ale také vytvoření zázemí a podmínek pro práci dobrovolníků na jednotlivých pracovištích. Koordinace se ujal Odbor edukace a dalšího vzdělávání (pozice hlavního koordinátora pro instituci), nástrojem se stala sekce hlavních webových stránek s názvem dobrovolnictví v NPÚ, kde je průběžně aktualizován přehled nabídky dobrovolnických prací na pracovištích a objektech ve správě NPÚ. Po pěti letech praxe se ukázalo, že v naší organizaci jsou zejména tři oblasti činností, vhodné pro zapojení individuálních dobrovolníků: evidence a dokumentace památek, práce v archeologické laboratoři, a práce na údržbě zeleně a pozemků na hradech a zámcích. Každým rokem se tak desítky lidí zapojují individuálně do péče o kulturní dědictví. Pomáhají při monitoringu a lokalizaci památek v terénu, při konzervování a popisování archeologických nálezů, a zejména při běžné údržbě venkovních areálů hradů a zámků. Tato činnost je vlastně z hlediska individuálních zájemců o dobrovolnictví nejžádanější a nejvíce vyhledávaná, pracovní prostředí hradů a zámků ve správě NPÚ je pro veřejnost přitažlivé i tímto způsobem. Koordinaci dobrovolníků v tomto případě zajišťuje správa objektů a řídí samotní kasteláni.

Odbor edukace a dalšího vzdělávání rozvíjí další pro instituci perspektivní formy dobrovolnictví. Je to dobrovolnická činnost organizovaných skupin mladých lidí, zejména školních a oddílových, kterým je program „šitý na míru". Od roku 2018 organizujeme pracovní setkání a pobyty po vzoru britských NNO (working holidays) pro ustavené skupiny z konkrétních organizací a škol.
Ve spolupráci s organizací The Friends of Czech Heritage byl několikrát uskutečněn společný pracovní pobyt anglických a českých dobrovolníků na zámcích Vizovice a Krásný Dvůr. Zajímavou kombinací školního výletu na konci roku a brigády byla akce pro studenty kvinty víceletého gymnázia Open Gate na zámku v Třeboni. Spolupráce se

úspěšně rozvíjí i s dalšími středními školami, jejichž součástí studijního plánu je obecně prospěšná činnost a rozvoj komunitního života. Brigády při údržbových pracích na památkových objektech rozvíjí sociální odpovědnost mladých lidí a přirozeným způsobem je vedou k zapojení se do dění v regionu. Na několika státních zámcích byl experimentálně spuštěn projekt s dobrovolnými kustody, první svého druhu nejen na objektech ve správě NPÚ, ale v České republice vůbec. Do tohoto programu se aktivně zapojili senioři, podobně jako do projektu monitoringu drobných památek v krajině. V roce 2019 zahájil NPÚ projekt vlastní Památkové akademie třetího věku, který je přímo zaměřen na aktivizaci seniorů a jejich aktivní zapojení do života. Řada absolventů akademie pokračuje ve spolupráci s NPÚ jako dobrovolníci a celé dvouleté studium je koncipováno tak, aby jim k dobrovolnictví na poli ochrany památek poskytlo nezbytnou průpravu.

Příklady dobrovolnických aktivit v rámci NPÚ realizované v posledních letech.

Příklad 1: školní výlet jako brigáda na zámku Třeboň

Open Gate je soukromé gymnázium kolejního typu, za jehož založením stála idea poskytnout kvalitní vzdělání nadaným studentům bez ohledu na sociální statut. Komunitní charakter školy umožňuje žákům sdílení společných projektů nejen při vyučování, ale využívá i formu exkurzí, výletů a projektového vyučování. Do tohoto rámce vhodně zapadá spolupráce s NPÚ, při které Odbor edukace a dalšího vzdělávání připravil pro studenty pracovní školní výlet na zámek v Třeboni. Třináct studentů ve věku 16-17 let společně se svým třídním, profesorem matematiky Lud´kem Michalíkem, se po dva dny věnovali údržbě zámeckého parku: pleli záhony, stříhali keře a u Schwarzenberské hrobky za pomoci mechanizace čistili náletové dřeviny. Spokojený byl kastelán zámku Vít Pávek, který pomoc studentů velmi ocenil, a spokojeni byli i sami dobrovolníci. Pochvalovali si zejména ubytování přímo na zámku s tím, že po uzavření objektu běžným návštěvníkům jej „měli sami pro sebe“ -

v noci uspořádali na nádvoří bojovku, na kterou jen tak nezapomenou, stejně jako na celý, netradičně pojatý školní výlet.

Příklad 2: učitelé ve výslužbě jako průvodci na zámku Vizovice

V roce 2019 spustili na státním zámku Vizovice experimentální projekt s dobrovolnými kustody, první svého druhu na objektech ve správě NPÚ. Tradičně vždy na začátku a konci turistické sezóny chybí dostatek průvodců, který se kastelánka Jana Pluhařová rozhodla vykrýt dobrovolníky. Hledala je například i v řadách seniorů se zájmem o historii a s učitelskou praxí. Po zaškolení a zvládnutí textů si tak na zámku Vizovice mohou vyzkoušet na vlastní kůži nelehkou práci průvodců a dokázat sobě i ostatním, že rozhodně nepatří do starého železa. Práce je vhodná také pro předem smluvené skupiny kamarádů, kteří se tak mohou setkat a strávit společně několik týdnů na zámku. Samozřejmostí je poskytnutí bezplatného ubytování pro dobrovolné průvodce. Ve Vizovicích došlo i k zajímavé mezigenerační výměně zkušeností. Senioršti průvodci „učitelé ve výslužbě" se přirozeně stali mentory mladých začínajících průvodců z řad studentů.

Příklad 3: naši dobrovolníci v jednom kole na hradě Rožmberk

Projekt restaurování věže Jakobínky na hradě v Rožmberku nad Vltavou probíhá tak trochu netradičním způsobem. Oprava kamenného pláště věže je totiž realizována za pomocí repliky lešení a jeřábu, přesně takových, jakých se užívalo ve středověku. Jedná se tak o jakýsi stavební experiment, zda a jak se podaří zprovoznit jeřáb tak, aby byl plně funkční a zvedal by opravdová břemena: kamenné kvádry při opravě věže. Projekt, který připravili experti Petr Růžička, Vít Mlázovský a Petr Pavelec, započal symbolickým ručním kácením stromů v místních lesích. Z nich tesaři tradičním ručním způsobem sestrojili jeřáb, který je poháněn obřím kolem na lidský pohon (podobně jako na známé kresbě Leonarda da Vinci).
V okamžiku, kdy byl jeřáb zprovozněn a odzkoušen, byl zahájen nábor dobrovolníků, kteří by jako lidský pohon šlapali v jeho obřím kole. Jednalo se patně o jedno z nejkurióznějších výběrových řízení, při kterém byli vybráni vhodní adepti, a to nejen z hlediska váhy, výšky a fyzické kondice vůbec, ale i psychických předpokladů. Představte si lidského „křečka", v obřím kole na vrcholku věže ve výšce 30 metrů, který musí zvládnout nejen šlapací pohyb, ale také rotační pohyb jeřábu, otáčejícího zároveň kolem své osy po obvodu zdiva. Jeřábník o průměrné váze 70 kg dokáže zvednout až půl tuny nákladu. Následovalo skutečné zvedání kamenných krakorců, které byly umístěny na ochoz věže. Replika historického jeřábu na lidský pohon vynesla na vrchol věže Jakobínky i cihly, trámy a šindel k vystavění věžní helmice.

Příklad 4: studenti univerzity třetího věku pomáhají při identifikaci a monitoringu drobných památek v krajině

Jindřich Kaupa z Telče je studentem Univerzity třetího věku, který se v rámci studia začal zajímat o drobné sakrální stavby, kříže a boží muka. Ve spolupráci a za vedení odborníků územního odborného pracovištěm NPÚ v Telči provádí jejich fotodokumentaci, popis a zaměření pomocí GPS. Odborně se tato činnost nazývá reidentifikace památkového fondu. Svou prací pomáhá odborným památkářům a posiluje povědomí o kulturním dědictví svého regionu. Výsledky svého průzkumu již dokonce začal publikovat formou odborných článků.

autorka: Kateřina Samojská

Příklad 5: vedení dětského klubu na zámku Krásný dvůr, prázdninová aktivita jako odborná stáž

Studenti pražské pedagogické fakulty působí opakovaně o prázdninách jako dobrovolní volnočasoví pedagogové v dětském zámeckém klubu na Krásném Dvoře, kde připravují a realizují edukační programy pro děti. Studenti mají možnost získat cenné zkušenosti (splnit si povinnou odbornou praxi), návštěvníci zámku - rodiče malých dětí si zase díky zajištěnému hlídání mohou v klidu prohlédnout zámek a absolvovat nerušeně klasickou prohlídku s průvodcem. Studentky navíc zajišťují i dětské prohlídky zámku, v krásném kostýmu komtesy Marie Gabriely Černínské provádějí nejmladší návštěvníky.

autorka: Andrea Holasová

autor: Jan Havrlant

autor: Jan Havrlant

autorka: Andrea Holasová

autorka: Kateřina Samojská

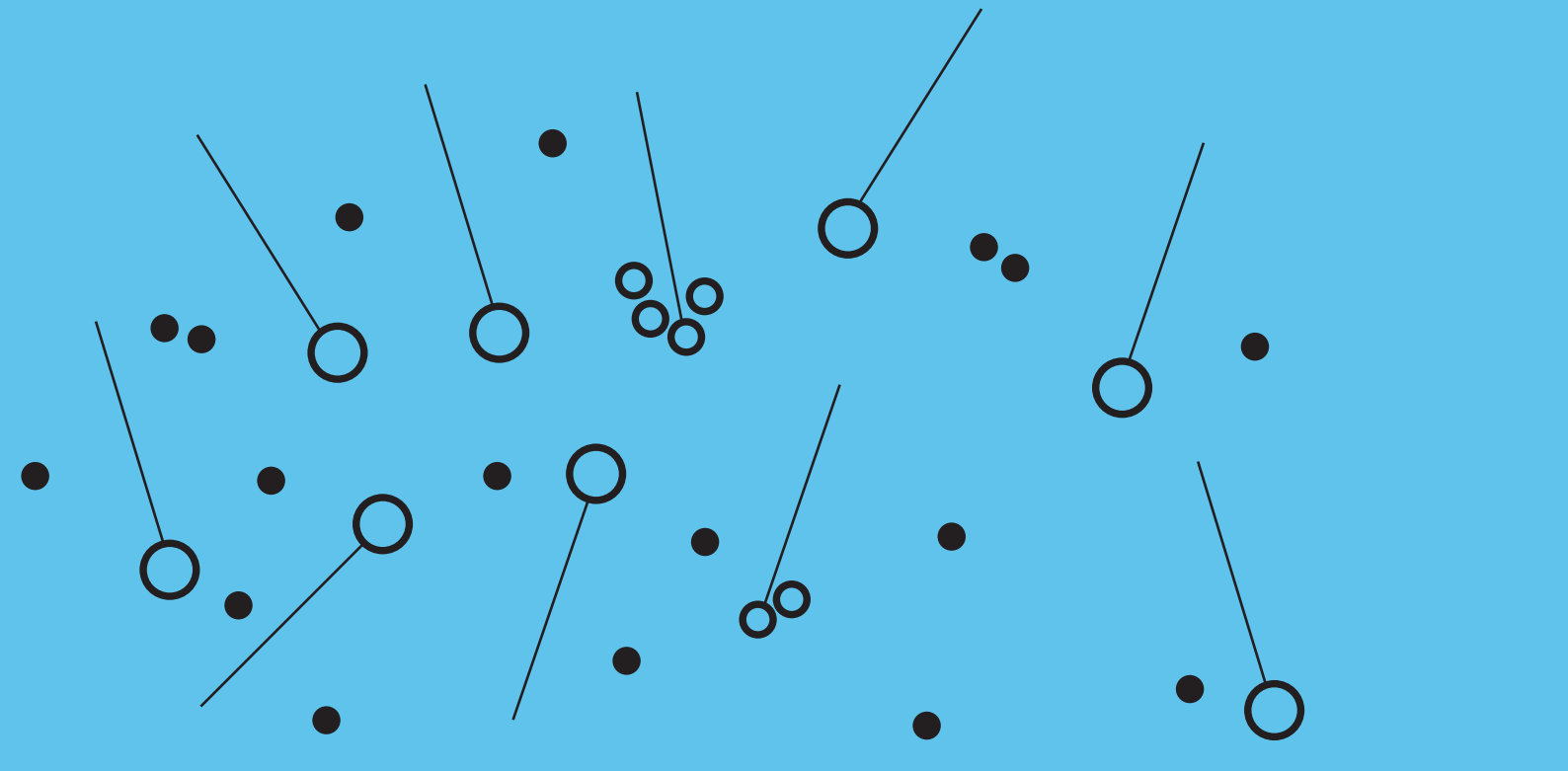

Dobrovolnictví v knihovnách v ČR

Ing. Eva Vodičková
Krajská knihovna v Karlových Varech

K dobrovolnictví se dostala prostřednictvím nemocnice v Děčíně, kde v roce 2012 docházela na dětské oddělení jako dobrovolnice a pro děti si připravovala tvořivé dílny. Po přestěhování do Prahy se stala koordinátorkou dobrovolníků v Centru podpůrné péče v Thomayerově nemocnici v Praze, kdy měla na starosti dobrovolníky a akce pro dospělé. V roce 2016 se vrátila do rodných Karlových Varů a nastoupila do Krajské knihovny Karlovy Vary, kde měli zájem o činnost dobrovolníků. Od té doby koordinuje dobrovolníky v knihovně, zavedla dobrovolnictví v nemocnici v Karlových Varech a dále se angažuje v Regionálním dobrovolnickém centru Instand, které působí v Karlovarském kraji. V neposlední řadě je členkou pracovní skupiny dobrovolnictví pod SKIP ČR. Má ráda, když lidé dávají práci svému srdci.

Dobrovolnictví v knihovnách v ČR

Knihovny plní ve společnosti mnoho rolí a díky dobrovolníkům dosahují nemalých cílů. Dobrovolníci pomáhají knihovnám realizovat komunitní akce, začlenit do aktivit knihoven cílové skupiny, které se jinak nedaří do knihoven nalákat, jako jsou mladí lidé, umožňují posun knihovnám díky pohledu zvenčí a mnoho dalšího.

Dobrovolnictví je forma komunit, která je podporována Koncepcí rozvoje knihoven pro roky 2021-2027 v oblasti Rozvoj občanské společnosti a přirozená centra komunit. Ministerstvo kultury podporuje dobrovolnictví v knihovnách v projektu Knihovna 21. století.

Komunitní knihovna

Městská knihovna Louny, Knihovna Kroměřížska, Krajská knihovna Karlovy Vary, Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm zapojují dobrovolníky do komunitních akcí. Nabízené aktivity nemají konce, tvoří se, zpívá, hraje na hudební nástroje, hrají se stolní hry, povídá se nad literaturou, vzdělává se v cizích jazycích, v numismatice, v historii a mnoho dalšího. Komunitní aktivitu většinou vede dobrovolník a předává své zkušenosti druhým. Někde je i utvořena komunita, která funguje sama, a to díky sdílení stejného zájmu. Knihovny poskytnou lidem prostory a oni jim za to nabídnou krásnou komunitu, která utváří kouzlo knihovny.

Dobrovolnické centrum při knihovně

Regionální knihovna Karviná založila v roce 2014 Dobrovolnické centrum v rámci projektu „Cesta k městu. Program Mládež v akci regionu Těšínské Slezsko“ spolufinancovaného z EACEA - Youth in Action Programme a rozpočtu statutárního města Karviné. Aktivita Dobrovolnické centrum při RKK realizovaná v rámci projektu Cesta k městu II spolufinancovaného z programu Mládež v akci a rozpočtu města Karviné měla za cíl činnost centra rozšířit a dále posílit význam dobrovolnictví v našem městě.

Náplň činnosti Dobrovolnického centra při Regionální knihovně Karviná:

- Místo, kde se střetává nabídka a poptávka po dobrovolnické činnosti v Karviné.
- Podpora realizace projektů mladých lidí ve věku 13-30 let.
- Akce na podporu dobrovolnictví a jeho myšlenek.
- Spolupráce s Mládežnickou radou Karviné.
- Dobrovolnická činnost zaměřená na kulturu, sport a volnočasové aktivity.
- Evropská dobrovolná služba (EDS) - Regionální knihovna je akreditovaná vysílající, hostující a koordinující organizace v rámci EDS a evropského programu Erasmus+.

Cílová skupina mladí dospívající

Městské knihovny Třinec a Havířov zaměřili formu dobrovolnictví na mladé lidi od 12-30 let, a to tím, že založili K-klub a M-klub, kde se sházejí mladí lidé, diskutují nad tím, co by je bavilo dělat a knihovna jim pomáhá se realizovat a plnit své nápady. Podle slov Hany Pietrové u nich v Třinci to funguje takto:

M-klub (Dobro) je zaměřené primárně na dobrovolnickou činnost mladých lidí v knihovně, ale nabízí služby místním organizacím, jako jsou nízkoprahy, sociální služby, neziskovky, nemocnice a senior domy, a to s nejširším možným přesahem do veřejného života a kultury města Třince. Aktivity a organizace dobrovolníků se opírá o jejich zájmy a nápady. Společně s knihovníky organizují vše na, co si vzpomenete:

- Pro děti doučování, čtení v nemocnici, Pohádkový les, Prázdniny v Třinci, Večerníčky naživo, Deskohraní, recyklační dílny.
- Pro mladé víkendovky Jednoho světa, výjezdy s Mládežnickou radou Třinec, vzdělávací akce pro školy jako Odbedni se, Dobro pro slony, Jeden svět pro školy, Živé knihovny, Language coffee, žánrové fantasy, sci-fi, horror BookCony, grilovačky.
- Pro dospělé podporují větší městské akce Srdce Evropy, Den bez aut, Den Země, čtení v senior domu, výroba přání a literární soutěže.

Pravidelné středeční schůzky DCK3 umožňují mladým lidem přicházet do M-klubu, když je knihovna zavřená. Setkání tráví dobrovolníci vytvářením plánů a návrhů na zapojení dalších mladých lidí v M-klubu do akcí, a vyzývají je k aktivnímu trávení volného času. Při realizaci akcí dochází k propojení různých týmů dobrovolníků (někteří čtou dětem, jiní chtějí být u všeho a další doučují). U větších akcí, jako jsou festivaly, se pak ze skupiny různorodě zaměřených dobrovolníků stává komunita, která se neustále obměňuje.

Přidanou hodnotou celé dobrovolnické činnosti, kromě toho, že má váš život nový smysl, je získávání široké škály kompetencí a dovedností. Mladí se často obávají něčeho cizího a nového, proto se často odhodlávají dlouhé roky přijít a zapojit se. Společně trénují, jak odbourat strach pomocí aktivit zaměřených na otevřenost, zvládání stresu nebo spolupráci v týmu. Díky vzdělávacím činnostem, jako jsou přípravné víkendovky, školení a workshopy, mohou jít do hloubky různých témat, které jsou pro mladé důležité (vzdělání, práce, zdraví, LGBT, lidská práva, ekologie). Daří se jim pak lépe zvládat komunikaci, sebeprezentaci, formulovat vlastní nápady a myšlenky, a taky převzít za své činy zodpovědnost.

Dobrovolníci M-klubu například ve spolupráci s organizací Člověk v tísni organizují už 13 let festival Jeden svět Třinec, participují s neziskovými organizacemi v regionu, které hostí zahraniční dobrovolníky (z programu Evropské sbory solidarity a Evropská dobrovolná služba), s nimiž pravidelně pořádají tzv. Language Coffee, setkání s cizincem u kávy zaměřené na konverzaci v angličtině. Podařilo se jim realizovat projekty grantové výzvy Mládež kraji - Deskohraní a Virtuální realita v M-klubu, s Nadací Via realizovali program Dobrodruzi, do kterého se zapojila část dobrovolníků a vytvořila dobročinné akce pro podporu místní organizace Save Elephants - Dobro pro slony.

Lidé zachraňující knihovnu

Dobrovolníci jsou lidé, kteří pomáhají druhým, někteří rovnou zachraňují provoz knihoven. V ČR jsou známy dva příklady, kdy dobrovolnice zachránily knihovnu před jejím uzavřením. První je v Knihovna J. M. Hovorky ve Statenicích - Obývák vesnice, kdy

dvě kamarádky v roce 2017 převzaly knihovnu. Jak říkají knihovnice: „Dověděly jsme se, že paní Květa (tehdejší knihovnice) již chce v knihovně skončit, a že se nám tedy otevírá příležitost knihovnu převzít. Ve vesnici chybělo místo pro pravidelná společná setkávání a my jsme se ještě v ten den rozhodly malou obecní Knihovnu J. M. Hovorky proměnit v komunitní knihovnu, kterou společně oživí místní děti i dospělí. Během února a března jsme zpracovaly žádost o grant, přidala se k nám Pavlína, aby nám v květnu pomohla uspořádat benefiční aukci knih. Díky podpoře mnoha místních obyvatel, našich přátel a rodiny, několika nakladatelství, díky nadaci VIA a jejímu programu Živá komunita a díky podpoře paní starostky Miroslavy Šmardové, která nám dala důvěru a volnou ruku se nám to povedlo!“

Druhý příklad je v Jiříkově na Bruntálsku, kde se bývalá managerka nadnárodních firem Bára, která prodělala syndrom vyhoření, chopila knihovny, která byla před uzavřením a neměla dostačující prostory. Vytvořila z ní komunitní místo, věnuje se dětem, je zde mnoho kroužků a vytvořila fungující knihovnu již ve funkčním prostoru.

To je jen málo příkladů dobré praxe dobrovolnictví v knihovnách. Jedná se o různé formy dobrovolnictví, ale jedno mají společné, a to, že to lidem dává smysl a posouvá je dál, což je velmi důležité.

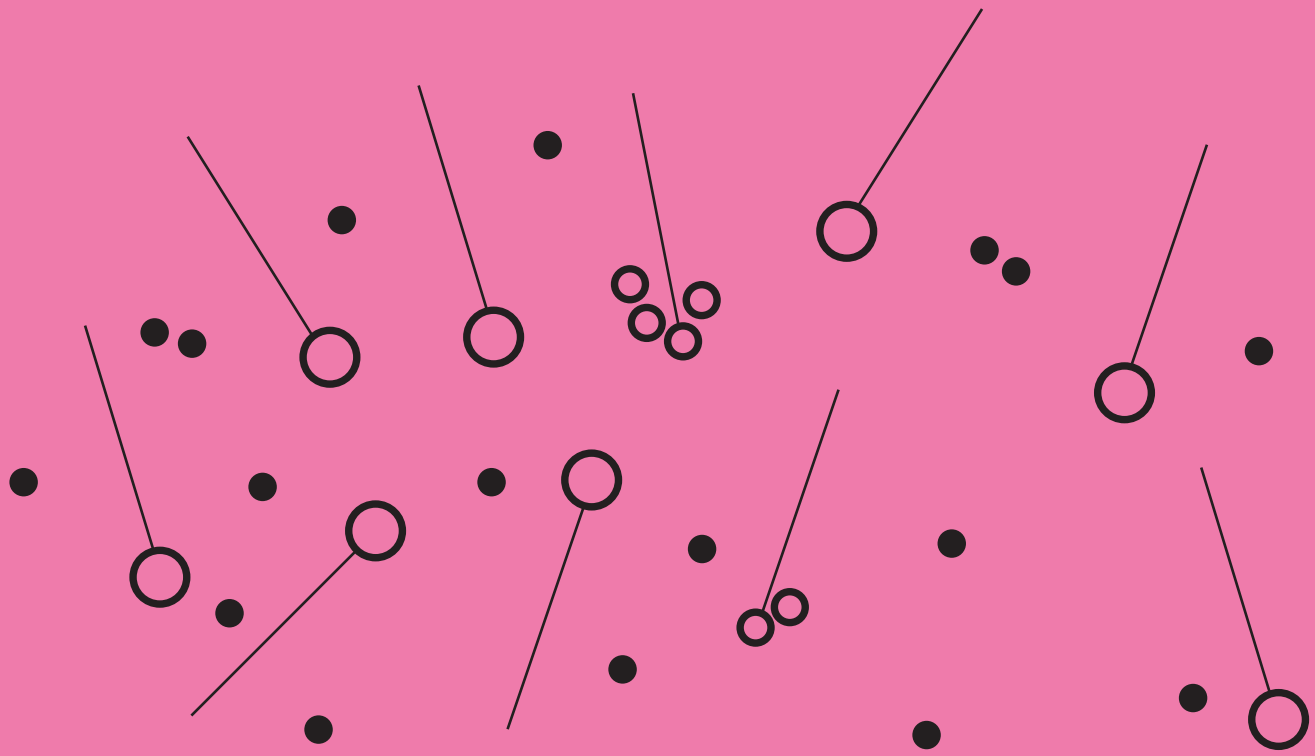

Dobrá praxe v dobrovolnictví v Krajské knihovně Karlovy Vary

Ing. Eva Vodičková
Krajská knihovna v Karlových Varech

K dobrovolnictví se dostala prostřednictvím nemocnice v Děčíně, kde v roce 2012 docházela na dětské oddělení jako dobrovolnice a pro děti si připravovala tvořivé dílny.
Po přestěhování do Prahy se stala koordinátorkou dobrovolníků v Centru podpůrné péče v Thomayerově nemocnici v Praze, kdy měla na starosti dobrovolníky a akce pro dospělé. V roce 2016 se vrátila do rodných Karlových Varů a nastoupila do Krajské knihovny Karlovy Vary, kde měli zájem o činnost dobrovolníků. Od té doby koordinuje dobrovolníky v knihovně, zavedla dobrovolnictví v nemocnici v Karlových Varech a dále se angažuje v Regionálním dobrovolnickém centru Instand, které působí v Karlovarském kraji. V neposlední řadě je členkou pracovní skupiny dobrovolnictví pod SKIP ČR. Má ráda, když lidé dávají práci svému srdci.

Dobrá praxe v dobrovolnictví v Krajské knihovně Karlovy Vary

Možná si říkáte, proč lidé docházejí pomáhat do knihovny? V knihovně najdou prostřednictvím dobrovolnictví místo lidé, kteří se chtějí realizovat, chtějí druhým předávat své zkušenosti, chtějí být užiteční, zároveň se jedná o lidi, kteří mají dobrý vztah k literatuře, kultuře a nechtějí docházet za klienty, kde pomáhají na přímo.

Knihovny jsou komunitní a informační centra, kde je prostor pro realizaci a aktivní činnost pro všechny. Vše začalo, když na poradě vedení byla zmíněna informace, že v knihovně nejsou dobrovolníci a byli by zde potřeba. Měla jsem zkušenosti s dobrovolnictvím z předchozího zaměstnání, kdy jsem pracovala v Thomayerově nemocnici v Centru podpůrné péče, v Dobrovolnickém centru. Zde jsem měla na starosti dobrovolníky a akce pro dospělá oddělení. Obnášelo to hlavně vhodný výběr zájemců na tuto činnost. Dobrovolnictví v nemocnici je náročná činnost, která musí být důkladně ošetřena a dobrovolníci podle toho vybíráni. Koordinátor dobrovolníků si nesmí dovolit do tohoto prostředí pustit nevhodného dobrovolníka, ať už kvůli tomu, že by pro něj nebyla vhodná činnost, nebo není pro pacienty vhodné, aby docházel do nemocnice. V Thomayerově nemocnici jsem se naučila mnoho, komunikaci s lidmi, vystupování na veřejnosti, psaní projektů, nahlídla jsem do zdravotnického zařízení a světa neziskového sektoru.

Zvažovala jsem, jaký model dobrovolnictví v knihovně zvolit, zda pomocí dobrovolnického centra, kdy máte zaručenu určitou kvalitu, tzv. externí model, či si vše dělat sama a nemít činnost zastřešenu, tzv. interní model. Zvolila jsem si externí. Oslovila jsem Dobrovolnické centrum Vlaštovka při Mateřském centru Karlovy Vary a domluvili jsme se na spolupráci. Během prvního půl roku jsme měli v knihovně první 10 dobrovolnic. Pomáhali s přesazováním květin, instalací výstav, řazením zpravodajů, vypomáhali na jednorázových akcích, až jednou přišla dobrovolnice Nad'a, která byla osamocena a chtěla pracovat s lidmi. Ptala jsem se, co ráda dělá a co by chtěla předávat druhým. Říkala, že ráda háčkuje a plete, domluvily jsme se, že zkusíme udělat kroužek pletení a háčkování, na tuto aktivitu budou moci přijít lidé se učit či jen trávit volný čas. To, co vyrobíme, dáme na potřebná místa. Měli jsme povědomí o Nedoklubku, pro který se háčkují chobotničky pro nedonošené děti. Princip chobotničky je v tom, že její chapadélko simuluje dětem pupeční šňůru maminky, a tím si v inkubátoru připadají více jako v bříšku u mámy. Na první setkání přišlo krásných 20 žen, někdo uměl již tvořit, někdo se to přišel naučit. Postupem času se utvořila komunita, kolem 15 žen, které se každý týden scházejí a tvoří. V současné době děláme muchláčky pro Nadaci La Vida Loca, která má projekt Život v kufříku. Ženy mají v tvoření volnou ruku a já poté hledám vhodné

místo pro jejich výrobky. Cílíme jak na děti, tak seniory. Výrobky už putovaly do dětských domovů, SOS dětské vesničky, domovů pro seniory a mnoha dalších. O vlnu nemáme nouzi, protože se celkem často ozve hodný člověk, který nám nějakou vlnu věnuje. Počáteční financování bylo díky dotaci Ministerstva kultury Knihovna 21. století, zde jsme získali i prostředky na realizaci další dobrovolnické činnosti, a to Muzikoterapie se Světlanou a Dobrovolnicí čtou v nemocnici. Muzikoterapie se Světlanou probíhala každý týden. Světlana se v další dobrovolnické činnosti věnovala seberozvoji formou přednášek o duchovní cestě. Dobrovolníci čtou v nemocnici je projekt, kterým se započala spolupráce s dnes již Regionálním dobrovolnickým centrem Instand a Karlovarskou krajskou nemocnicí a.s. v Karlových Varech. V nemocnici dobrovolníci začali docházet na interní oddělení a dětské oddělení. Během prvního půl roku začalo na každé oddělení docházet pravidelně jedenkrát týdně 10 dobrovolníků.

Dobrovolníci u nás pomáhají pravidelně, jednou týdně, s údržbou fondu. Dochází řadit a zakládat zpravodaje, vyřazují krabičky od CD či kazet, vlepují názvy sérií do knih a mnoho dalšího. Mezi další komunitní aktivitu patří Hra na kytaru s Renatou. Dobrovolnice Renata má tuto aktivitu každý týden, věnuje se jak začátečníkům, tak pokročilým hráčům. Renatě dochází na hru na kytaru 20 pravidelných hráčů. Všechny komunitní aktivity probíhaly i za pandemie covid-19, a to online formou.

Na jaře roku 2019 jsme zahájili pilotní projekt - donáška knih pomocí dobrovolníků pro lidi, kteří si do knihovny z důvodu handicapu nemohou dojít sami. Dnes se pravidelně donáší třem potřebným a do aktivity jsou zapojeny dvě dobrovolnice. Dobrovolníci pomáhají i jednorázově, hlavně při akcích, jako je festival her, Den knihy, příměstský tábor, pomáhají s instalací výstav a mnoho dalšího. Díky dobrovolníkům máme v knihovně malou botanickou zahradu, tzn. popisku jednotlivých rodů a druhů pokojových rostlin, které máme v knihovně, společně s popisem způsobu pěstování a množení. Dobrovolnice Dáša se věnuje řezu květin v naší knihovně.

V roce 2018 vznikla pracovní skupina dobrovolnictví pod Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR. Cílem pracovní skupiny je podporovat knihovníky v činnosti s dobrovolníky a pomáhat zájemcům mít dobrovolníky se zavedením programů. Tato skupina pořádá konference, přednášky a jiné propagační akce na podporu dobrovolnictví v knihovnách. Dobrovolnictví je forma komunit, která je podporována Koncepcí rozvoje knihoven pro roky 2021-2027 v oblasti Rozvoj občanské společnosti a přirozená centra komunit. Ministerstvo kultury podporuje dobrovolnictví v knihovnách v projektu Knihovna 21. století.

Toto vše se děje u nás v Krajské knihovně v Karlových Varech, jsem ráda, že u toho mohu být, a jsem zvědavá, co dalšího díky dobrovolníkům u nás v knihovně ještě zrealizuji. Děkuji za to.

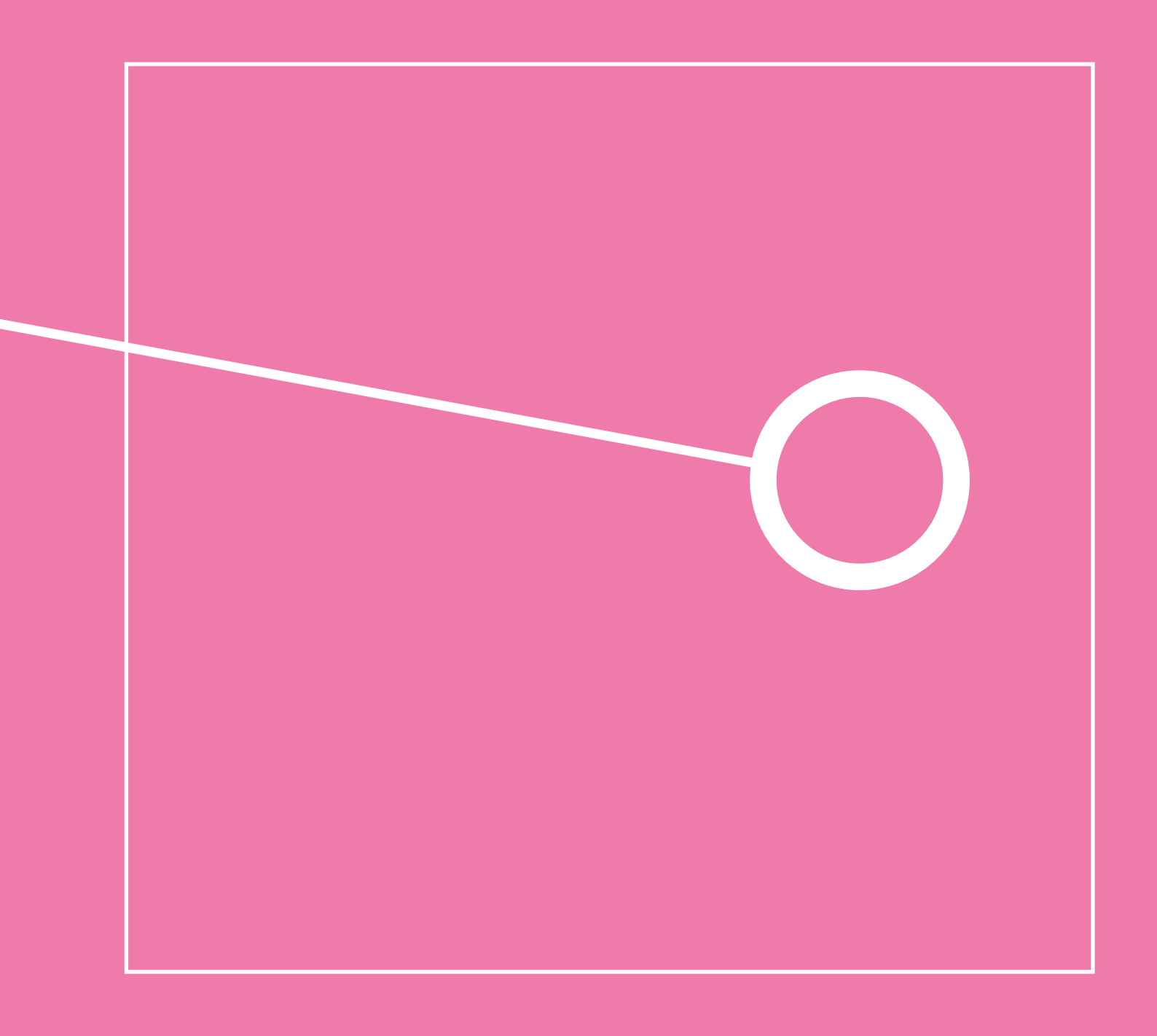

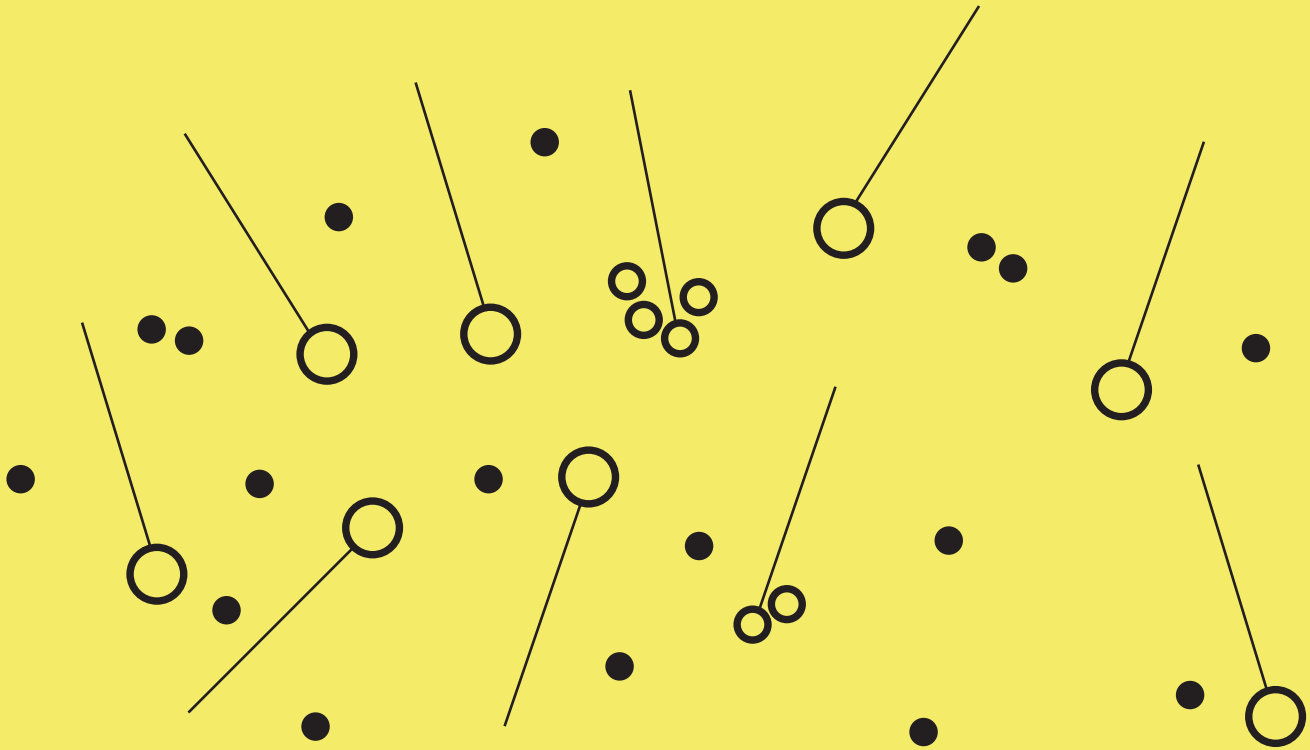

Dobrovolnictví po 10 letech a pandemii

Mgr. Magdalena Müllerová
Institut umění - Divadelní ústav, Kancelář Kreativní Evropa Kultura

Magdalena Müllerová vede národní kancelář programu EU Kreativní Evropa Kultura. Propaguje program Evropské unie Kreativní Evropa v České republice, konzultuje záměry mezinárodních kulturních projektů. Iniciovala vznik série debat a přednášek na aktuální témata pro kulturní profesionály Střed zájmu a vzdělávací program zaměřený na řízení kulturních organizací Akademii IDU, kterou organizuje Institut umění - Divadelní ústav. Je propagátorkou témat práce s publikem a udržitelnosti.

Dobrovolnictví po 10 letech a pandemii

Zhruba po 10 letech se hlouběji vracím k tématu dobrovolnictví v kultuře. Před 10 lety to bylo u příležitosti Evropského roku dobrovolnictví. Jako zástupce české Kanceláře Kreativní Evropa (v té době program EU Kultura), tedy programu EU pro kulturní odvětví, mne zajímalo, jak je na tom dobrovolnictví v kultuře. Dosud jsem se, byť se základním zmapováním situace nesetkala.

Ve spolupráci s několika organizacemi pak díky tomu vznikla publikace Dobrovolníci pro kulturu, která představila téma, včetně přehledu zajímavých projektů z řady kulturních oborů. Někteří s dobrovolníky začínali, jiní s nimi spolupracovali už mnoho let - v knihovnách, na hradech nebo na festivalech. V té době také vznikaly dobrovolnické programy při kulturních organizacích. První vlaštovkou byla Moravská galerie v Brně, díky ní následovaly další, včetně naší organizace. Přestože je to již 10 let, tato publikace je stále aktuální a příklady dobré praxe inspirativní. Dovolím si ji doporučit k prolistování.

Jaká je situace po 10 letech? Rozhodli jsme se spolu s Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu (NIPOS) a Institutem umění - Divadelním ústavem (IDU), že připravíme nový dotazník, který ukáže, v jakých oblastech kultury se dobrovolníci nejčastěji vyskytují, jaké činnosti vykonávají a co tím přinášejí, jaké jsou klady a zápory této spolupráce, zda pandemie covid-19 v tomto ohledu ovlivnila činnost kulturních subjektů. Zajímalo nás rovněž, jak je dobrovolnictví včleněno do struktury organizací a jak tuto aktivitu vnímají kmenoví pracovníci.

Na dotazník reagovalo více než 80 veřejných a soukromých kulturních subjektů, přičemž na některé otázky neodpověděli všichni respondenti. Níže přinášíme přehled dle našeho názoru nejdůležitějších závěrů (poznámka: přesahuje-li souhrn 100 %, znamená to, že někteří respondenti vyplnili více možností).

Zaměření organizací

- Knihovna: 54 %
- Scénická umění: 15 %
- Galerie, muzea: 12 %
- Kulturní dědictví: 9 %
- Festival: 8 %
- Hudba: 7 %
- Místní spolek: 7 %
- Kulturní centrum: 7 %

Jak dlouho s dobrovolníky pracujete?

- Méně než 2 roky: 10 %
- 2-5 let: 33 %
- 5-10 let: 30 %
- 10 a více let: 27 %

Kdo z organizace o dobrovolníky pečuje?

- Pracovník: 32 %
- Koordinátor dobrovolníků: 12 %
- Pracovník je zároveň koordinátorem: 8 %
- Jiné: 48 %

Počet dobrovolníků za rok

- 1-5: 46 %
- 6-10: 17 %
- 11-20: 17 %
- 20-50: 13 %
- 50+: 7 %

Jaký typ činnosti dobrovolníci zastávají?

- Pomoc s propagací (soc. sítě, letáky, dotazníky): 46 %
- Manuální pomoc (stěhování, příprava představení...): 43 %
- Kustodi, guest service, další pomoc při akcích: 40 %
- Tvořivá práce (výroba kulis, příprava výtv. dílen...): 40 %
- Organizačně-administrativní činnost: 36 %
- Vybrané práce pod vedením odborníků: 33 %
- Pomoc se specifickými cílovými skupinami: 18 %

Co vás motivovalo k zapojení dobrovolníků?

- Prohloubení spolupráce s komunitou: 55 %
- Nedostatek lidských zdrojů: 55 %
- Nabídka pro studenty/stážisty: 51 %
- Rozšíření činnosti: 48 %
- Nedostatek finančních zdrojů: 34 %

Jaké spatřujete výhody ve spolupráci s dobrovolníky?

- Pomáhají naplňovat poslání organizace: 71 %
- Pomohou realizovat činnosti, na které není při běžném provozu čas: 69 %
- Nový pohled na věc, nové nápady, nové know-how: 63 %
- Přinášejí nadšení, zápal: 50 %
- Dělají dobrou reklamu (nadšení přenášejí mimo organizaci): 48 %
- Doplňují pracovní tým: 46 %
- Posilují prestiž organizace: 37 %
- Přinášejí nové kontakty: 35 %
- K návštěvníkům a divákům mají neformální vztah: 25 %

Jaké jsou nevýhody práce s dobrovolníky?

- Odcházejí po krátké době: 40 %
- Obavy z rizika úrazu či ze škody způsobené dobrovolníkem: 33 %
- Zátěž pro již vytížené pracovníky: 29 %
- Obava, že dobrovolník nepřichází s čestnými úmysly: 10 %

Příklady činností

Knihovny: přednášky/besedy/semináře, výuka angličtiny, pomoc s revizí fondu, tipy na hosty, pomoc při soutěžích, vedení zájmových skupin (výtvarné dílny, deskové hry, IT kurzy), fotografování na akcích, pomoc s občerstvením, čtení seniorům, pomoc dětem/seniorům se orientovat v knihovně (katalog atd.), výlep plakátů, odbourávání stereotypních představ (zahraniční dobrovolníci), rozvoz knih imobilním čtenářům, pomoc s výzdobou, různé služby (kopírování)

Scénická umění: šatnáři, uvaděči, speciální akce divadla, roznos letáků, předávání květin po premiéře, stěhování, úklid, výroba rekvizit a kulis, technická pomoc (osvětlovač), lektorská činnost, PR (sociální sítě), archivace; s obsahem práce přicházejí sami dobrovolníci

Galerie, muzea: asistence edukátorovi/lektorovi (program pro děti a mládež), asistence při restaurátorských a kurátorských pracích, rešerše, digitalizace sbírek, práce v archivu či v knihovně, výpomoc s administrativou, výpomoc při zajištění nárazových akcí (vernisáže, křty publikací, konference, koncerty, besedy); zapojování dobrovolníků se zdravotním znevýhodněním, včetně jejich asistentů

Kulturní dědictví: čištění drobných památek, zakládání záhonů, dozor na parkovišti, pomoc při organizaci vzdělávacích programů, seminářů či přednášek

Je přirozené, že některý typ kulturní organizace je pro dobrovolnickou činnost vhodnější. Nenechme se ale zmást. Role kulturních organizací se proměňují. Například knihovny již nejsou pouze místem oběhu knih, stávají se z nich skutečná místa setkávání, komunitní centra. Možná i proto nejčastěji odpovídaly na dotazník. Kulturní organizace zabývající se scénickým uměním už zdaleka nejsou jen divadla otevřená pro večerní představení.

Divadlo, tanec či nový cirkus hledá nové cesty, jak zaujmout diváky a reagovat na společenské změny. V čele s výtvarným uměním mění vnímání těžkých témat, jako jsou klimatické změny, genderová vyváženost nebo reprezentativnost - tedy dostupnost umění různým, složitým či minoritním cílovým skupinám. Zde si myslím, že dobrovolník může být jedinečným prostředníkem mezi uměním a kulturou obecně, a jejich příjemcem.

Pandemie vzbudila mezi občany obrovskou vlnu solidarity a z mnoha profesionálů se stali dobrovolníci, například při šití roušek, lidé z kultury pomáhali ve zdravotnictví či sociálních službách. Vznikaly zcela nové, do té doby neobjevené spolupráce, příkladem může být spolupráce knihoven a skautů, kteří roznášeli knihy seniorům. Na druhé straně však byla zcela zastavena spolupráce s dobrovolníky ze zahraničí.

Kulturu i celou společnost čekají v příštích letech krušné chvíle. Je třeba hledat nové zdroje, finanční i jiné - například právě dobrovolníky. Když Plzeň před šesti lety nesla titul Evropské hlavní město kultury, patřil mezi velmi oceňované projekty místní dobrovolnický program - tzv. klub strážných andělů. Funguje dosud, neskončil přípravou akcí v roce 2015. Andělé se zapojují do kulturních, vzdělávacích, a výzkumných aktivit v řadě organizací. Osobně věřím ve spolupráci (nikoliv konkurenci) kulturních i dalších organizací, která umocní jejich činnost. Dobrovolníci mohou být tím tmelem, který tomu napomůže.

Poznámka: Dotazníkové šetření proběhlo v srpnu a září 2021. Výsledky dotazníku zpracoval Viktor Debnár.

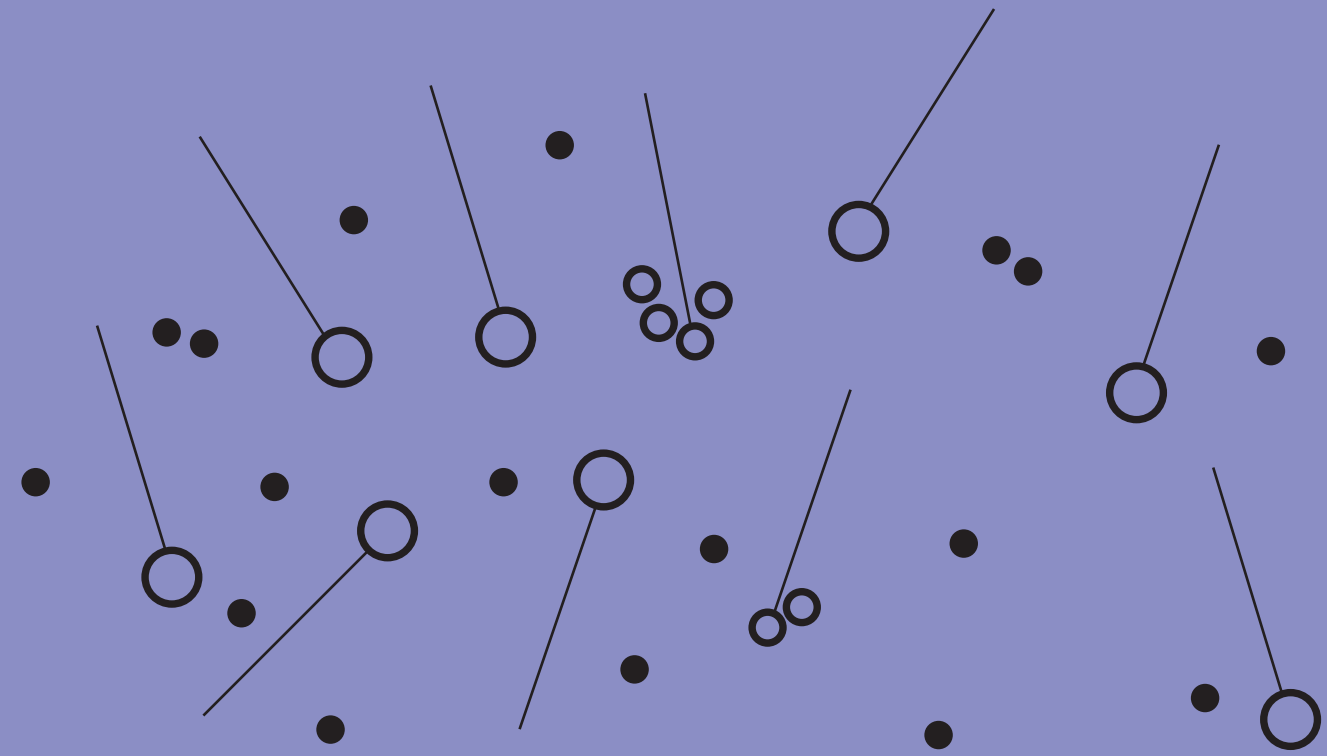

Deset let dobrovolnického programu v Moravském zemském muzeu

Mgr. Tomáš Drobný
Metodické centrum muzejní pedagogiky při MZM

Absolvoval historii a archeologii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Více než tři desetiletí se zabývá ochranou kulturního dědictví v různých paměťových institucích a ve veřejné správě. Od roku 2011 vede Metodické centrum muzejní pedagogiky v Moravském zemském muzeu. Od roku 2018 je garantem akreditovaného kurzu Muzejní edukátor a autorizovanou osobou pro uznávání zkoušek profesní kvalifikace muzejního edukátora.

Deset let dobrovolnického programu v Moravském zemském muzeu

Vznik dobrovolnického programu v Moravském zemském muzeu souvisí s Evropským rokem dobrovolnictví v roce 2011. Dobrovolnictví v muzeích a galeriích nebylo ani před 10 lety ničím novým. Zejména v malých muzeích s úzkým vztahem k určité komunitě jsme se s různými formami dobrovolnické práce běžně setkávali od 90. let, ale mnoho příkladů bychom nalezli i dříve. Před 10 lety však na scénu naší muzejní kultury vstoupilo dobrovolnictví institucionalizované, profesionálně řízené a soustavně podporované. Není cílem tohoto příspěvku popisovat charakteristiku profesionálního řízení dobrovolnictví v kulturních institucích, postačí, pokud připomeneme jeho nejvýznamnější rys, existenci dobrovolnického programu. K ohlédnutí za dobrovolnictvím v uplynulém desetiletí nám mohou posloužit nejen statistická data, ale můžeme se opřít i o příklady dobré praxe nebo analyzovat zkušenosti z dobrovolnické praxe v instituci, která může být považována za modelový příklad. Rozmanitost dobrovolnické praxe by jistě představila několik způsobů uchopení řízení dobrovolnictví a ještě více inovativních přístupů. Přesto pracovní analýza silných a slabých stránek přinese hodnocení, která by mohla být přijímána v širší shodě.

Smyslem konference „Dobrovolnictví v kultuře a umění: staré otázky a nové výzvy" je nepochybně také nalézt novou motivaci. Ukázalo se, že motivace je jednou z klíčových otázek a problémem současného dobrovolnictví v kulturních institucích. Na tomto místě bychom předbíhali, kdybychom se pokoušeli zformulovat jakékoliv závěry dříve, než alespoň poznamenáme, jakými konkrétními změnami prošla v uplynulé dekádě česká společnost a jak se změnila její kulturní mapa. Aniž bychom provedli systematickou hlubší analýzu, můžeme konstatovat, že v průběhu druhé poloviny uplynulého desetiletí až do počátku pandemie covidu-19 na jaře 2020 soustavně narůstaly objemy kulturní produkce většiny sledovaných oblastí a počty návštěvníků. Bezvýhradně toto tvrzení platí o muzejní kultuře, včetně zpřístupněných památkových objektů.[8] Významným rysem bylo i zlepšení fyzického stavu kulturní infrastruktury. Kromě státních investic, zde nemůžeme opomenout generální rekonstrukci Národního muzea, také další subjekty, včetně samospráv, investovaly nemalé finanční prostředky ze soukromých zdrojů, domácích veřejných rozpočtů a z evropských fondů. Participace stále větší části kulturně aktivní veřejnosti na každodenním běhu českého kulturního života již souvisí mnohem

[8] Kultura České republiky 2020 v číslech. [online], dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2021/05/Kultura_v_cislech_2020_web.pdf. Ke státní kulturní politice a kulturní politice krajů a statutárních měst viz Sborník statí o kultuře v letech 2010-2014. NIPOS: Praha, 2016. ISBN 978-80-7068-303-3.

bezprostředněji s tématem dobrovolnictví než exaktní data vyjádřená výší finančních prostředků, zpřístupněných výstavních ploch nebo počtem přístupných expozic, výstav a kulturních akcí. K dobrovolnictví se přiblížíme ještě více, když připomeneme, že narůstající význam občanské společnosti se projevil v prosazování se takového pojetí veřejného a politického života, kde participativní tendence nezahrnovaly jen proces vzniku a schvalování rozpočtů mnohých samospráv, ale podpora dobrovolnictví se institucionalizovala jako součást managementu kulturních organizací.[9.] Motivace k dobrovolnictví, kterým vycházejí vstříc orgány veřejné správy a samosprávy zřizované kulturní organizace, tak představují jeden z rysů západního charakteru podoby a řízení české kulturní sféry.[10.]

V institucionalizaci dobrovolnictví spatřujeme charakteristický znak, kterým se odlišuje společnost ve vyspělých zemích euroatlantického civilizačního okruhu od prakticky jakékoliv společnosti vycházející z jiného kulturně historického základu.[11.] Dobrovolnictví se vyskytuje i v dalších více či méně kulturně pokročilých společnostech. Aktivizujícím prvkem dobrovolnické pomoci jako projevu solidarity k druhým lidem jsou zpravidla nenadálé a mimořádně nepříznivé události, které významně zasáhly do života lidí v našem blízkém okolí. Takováto pomoc má zpravidla krátkodobý nebo maximálně střednědobý charakter a postrádá institucionální oporu, která by jí umožnila stát se koncepčně zacílenou, dlouhodobou nebo programově soustavnou. Příkladem institucionálně podporované a řízené dobrovolnické pomoci v situaci řešení následků živelné katastrofy způsobené tornádem v obcích na jižní Moravě je výzva Jižní Morava prosí dobrovolníky o pomoc zprostředkovaná Regionálním dobrovolnickým centrem Jihomoravského kraje, provozované Plánem B, z.s.[12.] Obdobný typ nabídky v oblasti sociální pomoci v situaci způsobené pandemií koronaviru přinesl portál chcipomoct.cz provozovaný Asociací veřejně prospěšných organizací ČR, z.s.[13.] V obou uvedených případech je efektivita dobrovolnické pomoci umocněna organizační podporou, kterou jí poskytují neziskové organizace založené, nebo alespoň spolufinancované, veřejnou správou či veřejnoprávními organizacemi. Na těchto příkladech dobrovolnictví můžeme také demonstrovat, že motivace k dobrovolnictví může být nejen vnitřní, kterou bychom mohli označit za potřebu pomáhat, ale i vnější, nechat se inspirovat, nadchnout se pro něco tak, že se rozhodnu aktivně měnit nejen život svůj, ale především druhých lidí, v jejichž prospěch jsem ochoten se angažovat. V důsledku rozhodnutí angažovat se ve prospěch druhých a měnit i způsob svého života, seberealizací prostřednictvím dobrovolnictví, se

[9.] K české participaci na kulturních aktivitách např. Pernica, Petr: Nový pohled na kulturu. Logistika kultury. Academia, edice Společnost, sv. 22: Praha, 2017. ISBN 978-80-200-2730-6.
[10.] Tamtéž, s. 12.
[11.] Vysvětlení institucionalizovaného dobrovolnictví, tj. společensky nejen oceňovaná, ale i důmyslně organizovaná realizace potřeby pomáhat jako projevu vyšší lidské potřeby sebeaktualizace na dichotomii sobectví - altruismus a individualismus - sociální rozměr nepřímo nabízí Abraham H. Maslow: Motivace a osobnost. Portál: Praha, 2021. ISBN 978-80-262-1728-2, s. 89.

[12.] Dobrovolnické centrum 67.[online], dostupné z: https://dc67.cz/cs/akce/jizni-morava-prosi-dobrovolniky-o-pomoc
[13.] Chcipomoct. [online], dostupné z: https://chcipomoct.cz/

podílíme na přetváření prostředí, ve kterém žijeme, kterým však přispíváme k dílčí změně celé naší společnosti.[14]

Dobrovolnictví v kultuře je též samozřejmou součástí struktury českého dobrovolnictví. Kulturní organizace nalezneme na webových stránkách poskytovatelů informací a zprostředkovatelů nabídky dobrovolnické pomoci. Informace o dobrovolnictví v Moravském zemském muzeu lze získat na webovém portálu DOBROVOLNÍK.CZ, který provozuje HESTIA - Centrum pro dobrovolnictví, z.ú.[15] Efektivní způsob poskytování informací o nabídce dobrovolnické práce je součástí vnější motivace. Pro zájemce o dobrovolnictví je prvotní setkání se zveřejněnými informacemi příležitostí, jak získat pozitivní vztah k poskytovateli, a příslibem, že jeho potřeby budou naplněny. Od tohoto okamžiku již velice záleží na kvalitě řízení dobrovolnického programu, zda se spolupráce bude ubírat směrem k oboustranně přínosným výsledkům.

Deset let, které uplynuly od zavedení Dobrovolnického programu v Moravském zemském muzeu, je příležitostí k ohlédnutí se a dílčímu zhodnocení. Můžeme předeslat, že stručná analýza silných a slabých stránek dobrovolnictví v našem druhém nejstarším muzeu není jen příběhem úspěchů a vzestupu, nýbrž i opačných trendů v důsledku „provozní únavy" a nepříznivých okolností. Mezi ně můžeme počítat dopady hygienicko-epidemiologických opatření v souvislosti pandemií covid-19, stejně jako ztrátu jednoho celého pracovního úvazku z původního tříčlenného týmu Metodického centra muzejní pedagogiky, které dobrovolnický program po celou dobu zaštiťuje. Dobrovolnictví se ve vztahu k muzejní pedagogice, která představuje hlavní poslání, a tím i náplň činnosti metodického centra, od roku 2015 ocitlo na okrajové pozici. Pokles počtu dobrovolníků z několika desítek (v r. 2018 28 dobrovolníků) již v roce 2019 před omezeními z důvodů covidu-19 na čtyři dobrovolníky a meziroční pokles počtu odpracovaných hodin ze 493 v r. 2018 na 68,5 v r. 2019 přičítáme zejména dlouhodobému opomíjení rozvoje dobrovolnického programu z časových důvodů. Zajištění pravidelného setkávání se s dobrovolníky a supervize je v podmínkách Moravského zemského muzea, které spravuje sedm areálů nebo budov dislokovaných na území města Brna a šest mimobrněnských, je mimořádně časově náročné. Níže předkládaná analýza silných a slabých stránek dobrovolnického programu v Moravském zemském muzeu je výsledkem individuální retrospekce bez korekce či zpětné vazby ze strany vedení muzea nebo kolegů z jiných oddělení. Vypovídací hodnota analýzy může působit bezprostředně a autenticky, což lze připočíst k jejím pozitivům, protože se setkáváme s uvedenými charakteristikami kladů a záporů fungování dobrovolnictví jako s běžnou skutečností i v dalších muzeích.

[14] Výrazem skutečnosti, že dobrovolnictví se neuzavírá jen do lokálních nebo národních entit je zahraniční dobrovolnická pomoc. Její zprostředkování nabízí např. i Dobrovolnické centrum 67. Nalezneme zde příležitosti dobrovolnické činnosti v humanitárních programech nebo rozvojové pomoci v zemích třetího světa, ale i programy kulturní výměny (HelpX). Dobrovolnické centrum 67. [online], dostupné z: https://dc67.cz/cs/nabidka-dobrovolnictvi/svet

[15] DOBROVOLNÍK.CZ. [online], dostupné z: https://www.dobrovolnik.cz/profile-organizace/4093

Dobrovolnictví v Moravském zemském muzeu, zohledněné období 2015-2020

Mnohé silné a slabé stránky mohou působit protichůdně a logicky zdánlivě vzájemně vylučovat svoji platnost. Abychom je správně pochopili bez takovýchto rušivých protikladů, bylo by třeba je vyložit v konkrétních souvislostech a poukázat na jistou míru jedinečnosti očekávání konkrétního zájemce o dobrovolnictví na straně jedné a přidělení určité práce za daných podmínek na straně druhé. To, co pro jednoho může být zcela fádní rutinou, pro jiného může představovat příležitost ponořit se do hloubky informací a významů v určité oblasti muzejní kultury, která jej fascinuje. I na tomto příkladu lze doložit, jaký význam máme přikládat dobrému řízení dobrovolnického programu, které je výsledkem práce koordinátora dobrovolnictví v instituci a významu podpory, které se dobrovolnictví dostává ze strany jejího vedení.

Silné stránky	Slabé stránky
Nové, mimořádné podněty	Častá absence bezprostředního pocitu užitečnosti a ocenění
Nabídka informací na webu muzea a portálech podporujících dobrovolnictví	Personální (časová) poddimenzovanost řízení dobrovolnického programu
Získání odborné praxe	Převaha nabídky nedostatečně atraktivních činností
Atraktivita mnoha oblastí působnosti muzejní kultury	Silně omezená možnost osobního vstupního rozhovoru a následného kontaktu se supervizorem
Setkání a spolupráce s odborníky, případně navázání kontaktů s dalšími lidmi, ať již návštěvníky, nebo též v pozici dobrovolníků	Profesní únava odborných pracovníků na jednotlivých odděleních a stagnace nových podnětů v dobrovolnictví
Sebeidentifikace dobrovolníka s prestižní institucí a prostředím, naplnění ambice stát se součástí kulturní society	Převaha jednorázového dobrovolnictví

Silnými a slabými stránkami, které jsme uvedli, se budeme dále zabývat převážně z pohledu motivace. Dobrovolnická činnost přináší pocit užitečnosti i sebenaplnění vyplývající z mimořádného zážitku. Mnohdy i provádění běžných, např. údržbových nebo úklidových prací ve výjimečném prostředí kulturních institucí a na místech nejcennějšího kulturního dědictví, jakými jsou některé památky a místa paměti, anebo v prostorách uložení vzácných sbírek, mohou dobrovolníci zažívat flow efekt.[16] V případě, že se jedná o méně obvyklé, byť odborně nepříliš náročné práce, a to s předměty výjimečného charakteru, rozměrů či funkce, nebo takovými, které se vyskytují vzácně - můžeme si představit archeologické nálezy, meteority - stav zaujetí a pocity nadšení uchvátí mnohé z nás. Spojení dobrovolnictví a kultury je kombinace, která může přinášet naplnění mnoha vyšších potřeb, mezi něž můžeme zařadit ocenění - sebeúctu a sebeaktualizaci.[17]

Dobrovolnictví skrývá významný sociální aspekt. O dobrovolnickou práci v Moravském zemském muzeu se ucházela Američanka, jejíž manžel dostal pracovní nabídku přesídlit do Brna. Profesí je pedagožka. Přišlo nám vhodné jako rodilé mluvčí jí

[16] Stav flow je charakterizován Csikszentmihalyim jako optimální prožitek, kdy lidé se zcela ponoří do aktivity, kterou vykonávají, a to je natolik uchvátí, že v zaujetí se vytrácí ze zřetele starosti, problémy a opouští jiné podružné myšlenky. „Přestane si uvědomovat sám sebe a naruší se i jeho smysl pro čas. Činnost poskytující takový prožitek je natolik uspokojující, že ji lidé chtějí provádět pro ni samu a příliš se nestarají o to, jaký prospěch z ní budou mít, dokonce i když je obtížná nebo nebezpečná." K navození stavu flow uvádí: „... daleko pravděpodobnější je, že stav flow vznikne buď jako výsledek nějaké strukturované aktivity, nebo na základě individuální schopnosti tento stav vytvářet, případně půjde o kombinaci obojího." Csikszentmihalyi, Mihaly. Flow: o štěstí a smyslu života. Portál: Praha, 2015. ISBN 978-80-262-0918-8, s. 91.

[17] Viz Maslow, H. Abraham: Motivace a osobnost. Portál: Praha, 2021. ISBN 978-80-262-1728-2, s. 68-69, 113-118.

nabídnout lektorování programů ve výstavách Dětského muzea pro cílové skupiny dětí cizinců v angličtině nebo pro školy s anglickým vyučovacím jazykem. Při seznamovacím rozhovoru nás zajímal důvod, proč se uchází o dobrovolnictví v muzea a zda už v muzeu jako dobrovolnice někdy pracovala. Odpověď byla pro usedlé Středoevropany stejně tak učebnicová, jako překvapující. Pro dobrovolnictví se zájemkyně rozhodla kvůli nedostatku sociálních kontaktů po nastěhování do Brna, který umocnila opatření v souvislostí s pandemií covidu-19. Zkušenost s dobrovolnictvím v muzeu dosud neměla, ale jako dobrovolnice se doma zapojovala do činnosti místního církevního sboru. Vysvětlení potvrdila platnost předběžných závěrů o významu působení muzeí, ke kterým dospěl britský výzkumný tým. Dobrovolnictví v kultuře je způsobem řešení otázky nalezení identity, vlastního místa ve světě „My life - our place".[18] Oblast kultury nabízí inkluzivní formy utváření identity, je příležitostí k participaci a začlenění. Muzejní kultura se v rozvinutých zemích významně podílí na utváření společenství. V zemích s méně homogenním obyvatelstvem patří cizojazyčné komunity mezi cílové skupiny muzejního publika, jejichž oslovení muzejně edukačními programy není opomíjeno již několik desetiletí.

Dobrovolnictví v muzeích a galeriích jako podpora společenského života rozhodně nevyčerpává všechny možnosti sociální dimenze kultury. Pro inkluzivní charakter muzea a jeho potenciál, který lze využít i ve prospěch zdravotně nebo sociálně znevýhodněných, oslovila Moravské zemské muzeum společnost AGAPO, o.p.s.[19] Smyslem dobrovolnické práce klientů společnosti je obnovit nebo udržovat pracovní a sociální návyky, a umožnit tak alespoň části z nich nalézt v životě vhodné pracovní uplatnění. Vzhledem ke specifičnosti režimu dobrovolnické práce, klient AGAPO přichází na určené pracoviště s asistentem, bylo třeba upravit smlouvy s dobrovolníky i uzavřít se spolkem AGAPO partnerství písemnou smlouvu o podmínkách realizace jejich Tranzitního programu. Dobrovolnická práce v muzeu může, pokud jsou k tomu oboustranně vytvořeny vhodné podmínky, nabývat formy sociální terapie sloužící k nácviku sociálních dovedností i ergoterapie. Spolupráce trvá již několik let, ale fakticky byla po uplatnění se prvních dobrovolníků přerušena hygienicko-epidemiologickými opatřeními a na podzim 2021 byla obnovena.

Pracovní analýza a uvedení několika příkladů možností realizace Dobrovolnického programu Moravského zemského muzea vede k několika závěrům. Muzejní kultura je pro současnou českou společností natolik atraktivní, že umožňuje naplňování vyšších lidských potřeb, jak jsou definovány v sebeaktualizaci.[20] Podstatné je udržovat organizační nastavení příležitostí

[18] Seaford, Charles: Critical reflexion + discussion: The role of the museums in society, (přednáška), Museums and sustainability: What is their contribution (powerpointová prezentace). 2017: Konference Future in Children's Hands/Informal Education as a tool for Social Change. 11th. Hands On! Conference, 11.-14. 10. 2017, Plzeň, Písek, Praha.

[19] AGAPO. [online], dostupné z: https://www.agapo.cz/

[20] Sebeaktualizace dle Maslowa „Odkazuje k lidské touze po sebenaplnění, zejména k tendenci aktualizovat se v souladu se svým skutečným potenciálem. Tuto tendenci bychom mohli vyjádřit jako touhu stávat se čím dál tím více tím, čím člověk osobitě je, stát se vším, čím je schopen se stát." Maslow, H. Abraham: Motivace a osobnost. Portál: Praha, 2021. ISBN 978-80-262-1728-2, s. 69.

k dobrovolnické práci na takové úrovni, aby neodrazovalo motivované zájemce. I když např. z vnitřních provozních důvodů se nedaří rozvíjet dobrovolnický program tak, aby byl pro uchazeče přitažlivý, je důležité v něm vytrvat a využít každou budoucí příležitost k jeho zlepšení. Mnohé impulzy zvenčí přispívají i k motivaci muzejních zaměstnanců, kteří dobrovolnictví zajišťují a často přinášejí významné podněty. Dobrovolnictví v muzeích a galeriích má velký potenciál. Nepochybně odlišné příležitosti se nabízejí v malých městech a na venkově, kde živé muzejní spolky spoluvytvářejí kulturní život místního společenství a jiné ve velkých, univerzitních městech, kde se setkáváme již s velkou mobilitou pracovní síly a usazenou cizojazyčnou komunitou. Muzea mohou ve společnosti vystupovat též jako společensky odpovědné organizace, které se podílejí programově na integraci sociálně a zdravotně znevýhodněných skupin lidí. Dobrovolnictví je jednou z rovin, na které muzea a galerie komunikují se společností. Je proto úkolem těchto institucí komunikaci kultivovat. Jedním ze způsobů je pohlížet na dobrovolnický program v muzeu a jeho řízení z hlediska motivace.

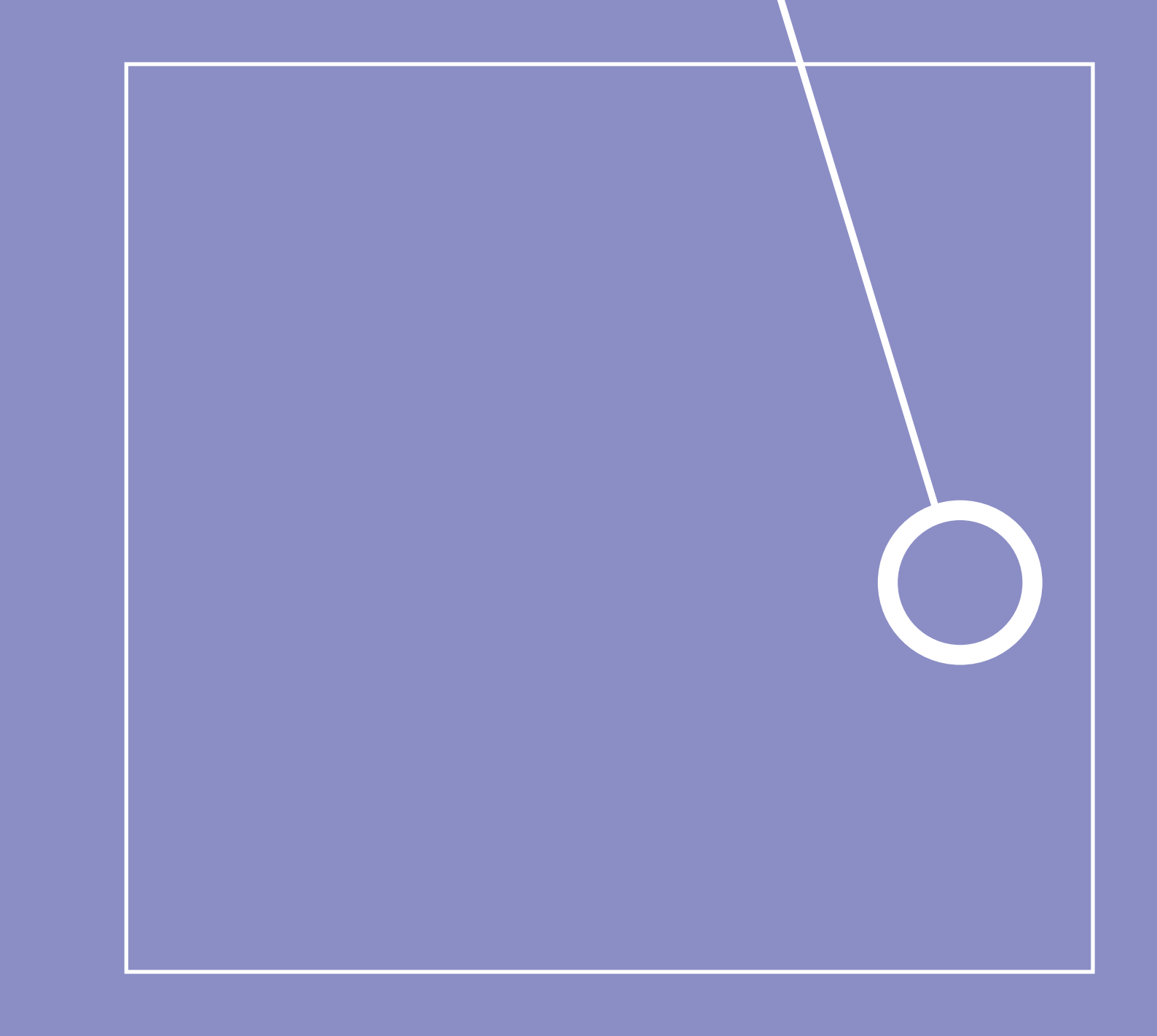

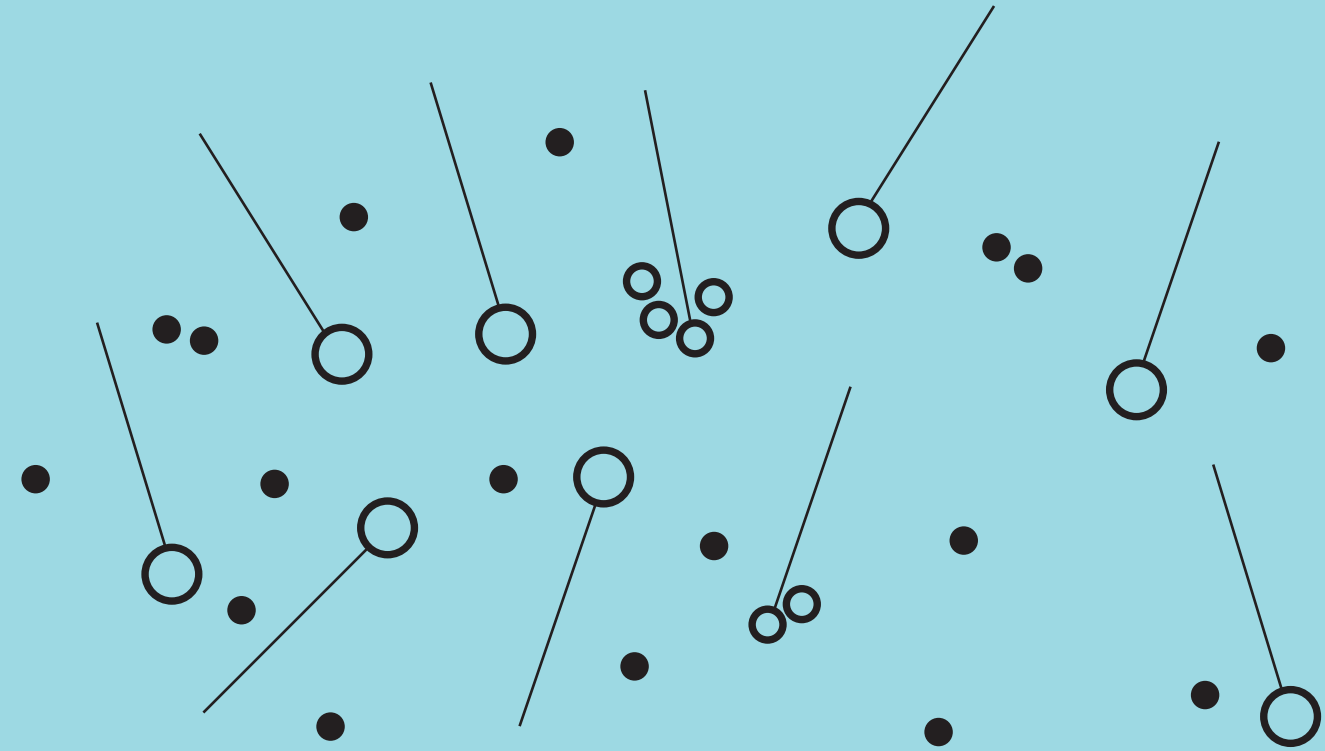

Dobrovolníci na festivalu Loutkářská Chrudim

Michal Drtina
Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

Odborný pracovník NIPOS pro loutkářství a vedoucí redaktor Amatérské scény. V NIPOS pracuje od roku 2010. Je programovým ředitelem festivalu Loutkářská Chrudim a Přelet nad loutkářským hnízdem. V letech 2000-2010 pracoval ve vydavatelství Vltava-Labe-Media nejdříve v internetové redakci a poté jako vedoucí oddělení vývoje internetových aplikací.

Dobrovolníci na festivalu Loutkářská Chrudim

Seznámím vás s nejstarším festivalem amatérského loutkového divadla, který se kontinuálně pořádá od roku 1951 a letos se uskutečnil jeho 70. ročník, a se způsobem, jakým využíváme dobrovolnické činnosti při jeho přípravě a samotném průběhu festivalu.

Festival Loutkářská Chrudim pořádá z pověření Ministerstva Kultury České republiky Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, p. o., Město Chrudim, prostřednictvím Chrudimské besedy, a Spolek pro vydávání časopisu Loutkář.

Loutkářství v České republice má dlouholetou tradici a dá se říct, že jsme loutkářskou velmocí, což dokazují některá historická prvenství, která bych rád úvodem připomenul.

Česká republika - tradiční loutkářská velmoc

Loutkové divadlo se v českých zemích hraje od 16. století. Největší rozmach zaznamenalo v 19. století a v první polovině 20. století. Podle některých historických pramenů působilo v roce 1930 v bývalém Československu přes 3000 loutkářských skupin. První historický úspěch je zaznamenán v roce 1912, kdy začal vycházet první odborný loutkářský časopis na světě a v podstatě pouze s krátkými přestávkami vychází dodnes. V současné době pod názvem Loutkář.

Další prvenství se váže s rokem 1929. Na V. sjezd českých loutkářů byli pozváni hosté z Bulharska, Francie, Jugoslávie, Německa, Rakouska, Rumunska a Sovětského svazu a v přátelské atmosféře se zde zrodila myšlenka založit mezinárodní loutkářskou organizaci UNIMA (Union Internationale de la Marionnette), která se zakrátko stala světovou organizací. Vznikla tak první mezinárodní divadelní organizace vůbec.

Třetí významné prvenství českého loutkářství se událo v roce 1952, kdy byla založena loutkářská katedra na pražské DAMU, a vzniklo tak první vysokoškolské loutkářské pracoviště na světě.

A nemohu zapomenout na datum 1. prosince 2016, kdy společná česko-slovenská nominace „Loutkářství na Slovensku a v Česku" byla zapsána do Reprezentativního seznamu nehmotného kulturního dědictví lidstva UNESCO. Stalo se tak na 11. zasedání Mezivládního výboru pro zachování nehmotného kulturního dědictví v Addis Abebě (Etiopie). Pokud si chcete prohlédnout nominační film, který dává stručný přehled o našem loutkářství, můžete učinit zde: https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-00891?include=film.inc.php&id=36544&width=700&call=film.

Současné loutkářství

V současnosti působí v České republice 10 statutárních loutkových divadel, zhruba stovka nezávislých skupin a tři stovky amatérských loutkářských souborů, které pravidelně hrají pro veřejnost zejména v menších městech.

Soubory se zaměřují jak na dětského diváka, tak na dospělé publikum, hrají se všemi možnými druhy loutek od marionet po předměty, kombinují loutky s živým hercem na jevišti a využívají moderní technologie

Dobrovolníci na Loutkářské Chrudimi

Naše práce s dobrovolníky se odehrává na festivalu Loutkářská Chrudim, Ten, stejně jako listopadový Přelet nad loutkářským hnízdem, bilancuje uplynulou sezónu v amatérském i profesionálním divadle a patří do souboru dalších tří velkých loutkářských festivalů. Bienále českého profesionálního divadla v Plzni (Skupova Plzeň), bienále loutkového divadla pro děti v Liberci (Mateřinka) a bienále mezinárodního loutkového divadla v Ostravě Spectaculo Interesse.

Abyste si udělali představu o velikosti chrudimského festivalu, dovolím si zmínit několik údajů. V Chrudimi prezentují své loutkové inscenace nejlepší amatérské loutkářské soubory, které postoupily z 10 regionálních přehlídek. Za šest dní festivalu odehrají 60 představení. Inspirativní a doprovodný program tvoří amatéři a profesionálové ze statutárních i nezávislých divadel z Česka i zahraničí, ty odehrají dalších 60 představení. V rámci festivalu se koná 15-17 šestidenních vzdělávacích seminářů pro cca 230 přihlášených seminaristů

A každý den nejméně tři workshopy a dílny pro veřejnost. Hraje se pro více než 6000 platících diváků na osmi vnitřních scénách - v Divadle Karla Pippicha, kde jsou čtyři scény, v sále Chrudimské besedy, ve Spolkovém domě a na dalších čtyřech venkovních scénách - Šapitó za divadlem, Letní kino, Klášterní zahrady, terasy Muzea loutkářských kultur. Další stovky diváků se účastní představení ve veřejném prostoru při zahajovacím štrůdlování či při závěrečné divadelní pouti s ukázkami výsledků práce seminářů. V dalším programu se konají odborné přednášky, diskuze, koncerty a výstavy.

Při takto rozsáhlém programu se bez dobrovolníků neobejdeme, a proto jsme se v realizačním týmu před devíti lety rozhodli s dobrovolníky začít. Vlastně naše rozhodnutí padlo z popudu loutkářů, kteří dřív na festival jezdili do seminářů nebo se souborem, a chtěli festival zažít jinak. Měli chuť pomoct s organizací, ovlivnit jeho vznik i jeho průběh. Chtěli být přínosem pro komunitu, ke které patřili a patří. Začali jsme s dvěma dobrovolníky a v průběhu let začali nabízet další pozice a spolupracovat s nimi nejen v průběhu festivalu, ale i době jeho přípravy.

V současné době by se dala naše práce s dobrovolníky rozdělit na dvě části. Na práci před festivalem, kdy komunikují se seminaristy, tedy zajišťují jejich přihlášení do seminářů, požadavky na ubytování, na stravu a jejich program. Komunikují s lektory seminářů, pro které zajišťují materiál a pomůcky, a samozřejmě vhodné prostory pro konání semináře. Další skupinou dobrovolníků jsou

technici, kteří na základě požadavků souborů a znalosti jednotlivých scén zajišťují potřebné vybavení. Další skupina dobrovolníků se podílí na přípravě propagačních materiálů a reklamních předmětů. A zapomenout nesmím ani na členy odborné rady pro loutkové divadlo, kteří pomáhají s přípravou koncepce festivalu, propozic, a následně pomáhají s jeho reflexí.

První dvě skupiny kontinuálně přecházejí i do druhé části práce našich dobrovolníků v průběhu festivalu. Komunikace se seminaristy se rozšiřuje o servis v rámci konání seminářů, rozšiřuje se počet techniků tak, aby mohli být k dispozici na scénách jako zvukaři, osvětlovači, jevištní technici. Do práce se zapojují hostesky, které se starají o české i zahraniční soubory a zvláštní kategorii tvoří dobrovolníci pracující v redakci festivalového zpravodaje. Tuto část dobrovolníků tvoří z velké části studenti DAMU.

Jejich odměnou za práci je ubytování, celodenní strava a možnost vidět festivalový program, tedy pokud mají v rámci svých povinností čas. Je skvělé, že za celou dobu, kdy dobrovolníky využíváme, jsme nemuseli řešit, žádný problém spojený s jejich dobrovolnou prací. Většina našich dobrovolníků jsou totiž loutkáři z libosti nebo studenti DAMU. Mají vztah k loutkovému divadlu a chrudimský festival je jejich srdeční záležitost nebo se po jejich první účasti v Chrudimi okamžitě stal.

Dobrovolnická práce není zadarmo

Na závěr své prezentace bych chtěl připomenout, že dobrovolnická práce není zadarmo, třebaže dobrovolníkům neplatíme žádnou finanční odměnu.

Našim dobrovolníkům nabízíme nemateriální potravu, tedy nové zkušenosti, nová přátelství, možnost poznat festival z druhé strany a příležitost prožít netradiční prázdninový týden.

Ale také materiální potravu, tedy ubytování, celodenní stravu a možnost zhlédnout inscenace hlavního i doprovodného programu. Kdybychom vyčíslili hodnotu této materiální stránky, došli bychom k částce 3508 Kč za jednoho dobrovolníka.

Dobrovolníci naopak festivalu dávají svoje odbornosti, technické, jazykové, organizační i komunikační dovednosti, a především svůj čas a nadšení. Práci dobrovolníků jsem se pokusil vyčíslit pomocí hodnoty minimální mzdy. Výpočet zahrnuje 19 dobrovolníků * 8,5 pracovních hodin denně * 6 dní festivalu * minimální mzda 90,50 Kč, to je celkem 87 694,50 Kč. Jeden dobrovolník nám odvede práci v hodnotě 4615,50 Kč.

Uvědomuji si, že dobrovolnická práce není o penězích, ale chtěl jsem těmito čísly připomenout, že dobrovolnická práce něco stojí a na druhé straně i počitatelnou hodnotu přináší. Alespoň v našem případě, kdy nedisponujeme ubytovacími prostory ani možností vařit, a tyto služby nabízet opět dobrovolnicky.

Uděláme-li prosté porovnání toho, co za dobrovolníky zaplatíme a jakou hodnotu nám přinášejí, jsme i tak v kladném výsledku 1107,50 Kč.

A když už jsem u čísel, dovolím si zahrnout mezi dobrovolnickou činnost i práci 36 lektorů, kteří ve

velké míře odevzdávají festivalu každý den čtyři hodiny práce bez nároku na odměnu, a to pomíjím výši jejich finanční odměny, kterou jim můžeme v rámci našeho rozpočtu poskytnout.

Když k již uvedenému výpočtu přidáme hodnotu dobrovolnické práce lektorů: 36 lektorů * 4 hodiny denně * 6 dní * hodnota minimální mzdy 90,50 Kč, vychází nám částka 78 192 Kč.

Celkem za dobrovolnickou práci v průběhu festivalu můžeme počítat hodnotu odevzdané dobrovolnické práce ve výši 165 866,50 Kč. A to je víc než jedna desetina současného rozpočtu festivalu. O to bychom mohli rozpočet festivalu navýšit, respektive tuto částku bychom mohli počítat jako spoluúčast do vyúčtování grantů. Ale o peníze nejde, protože hodnota dobrovolnické činnosti je jinde. Děkuji za pozornost.

autor: Ivo Mičkal

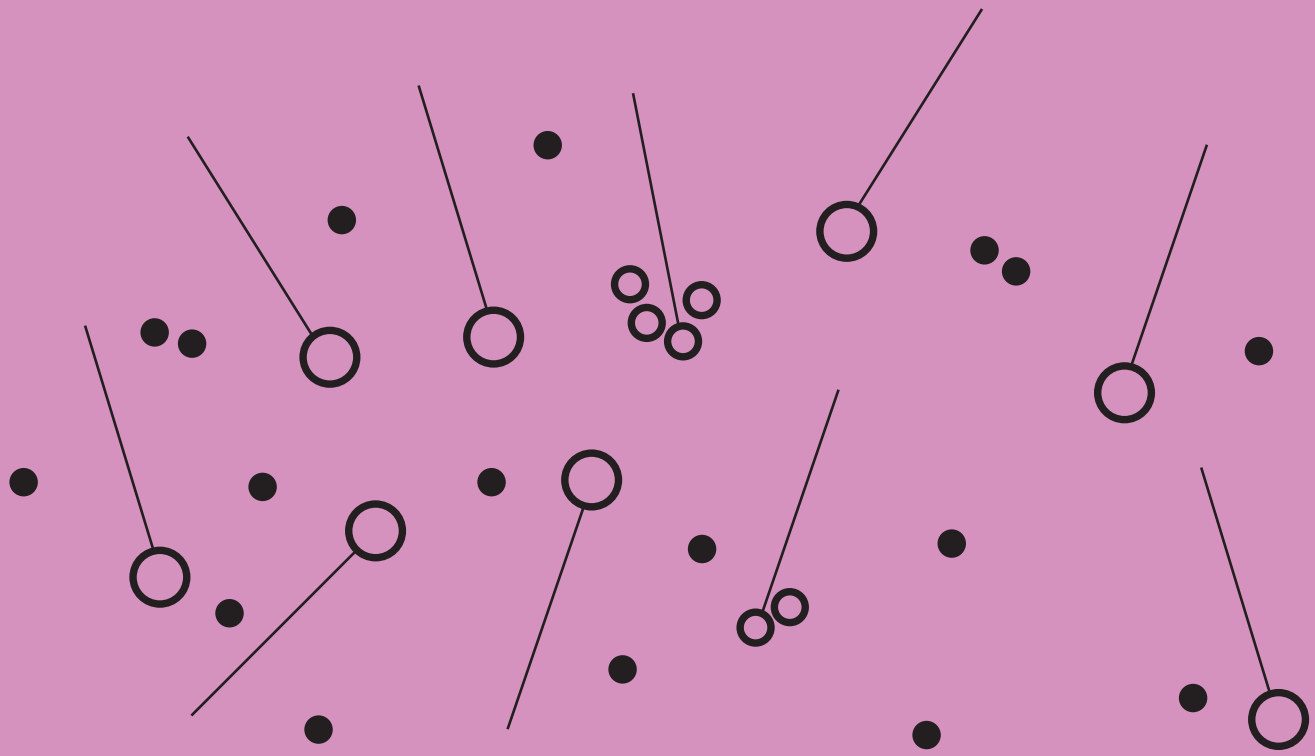

Obnova kulturního dědictví a dobrovolnictví

Bedřich Loos
hrad Hartenberg

Bedřich Loos je majitelem hradu Hartenberg, vedoucím stavební huti a sociálního podniku. Jeho snahou je smířit potřeby lidí a krajiny s ohledem na dlouhodobou udržitelnost, rozvoj řemeslných dovedností, smysluplné využití historických památek, osvětu a všeobecnou radost z realizovaných projektů a vykonaného díla.

Obnova kulturního dědictví a dobrovolnictví

Dobrovolnictví na hradě Hartenberg má velmi dlouhou tradici. Jeden z našich nejstarších hradů leží na Sokolovsku, v údolí řeky Svatavy, na okraji hnědouhelné pánve, nedaleko německých hranic. Před druhou světovou válkou zde žilo 256 obyvatel, kromě jednoho výhradně německé národnosti. Po poválečném vysídlení původních obyvatel a znárodnění hrad převzalo jednotné zemědělské družstvo. Hrad nebyl udržován a postupně chátral.

V 80. letech zde vznikla první dobrovolnická iniciativa, v rámci hnutí Brontosaurus, stovky dobrovolníků, zejména z řad mládeže se snažilo objektu pomoci, opravit zatékající střechy, propadající se podlahy. Akce byla sledována a propagována mimo jiné v německém tisku, Chartou 77 se zmínkou, kam až dospěla státní péče o tak cenou památku. Iniciativa mladých pak byla zcela zastavena, vstup zakázán, a nakonec padlo rozhodnutí se objektu zcela zbavit. V noci z 8. na 9. června 1985 byl hrad za pomoci kanystrů, neznámým pachatelem na několika místech zapálen a zcela shořel. Nádvorní budovy byly zapáleny ještě o dva měsíce později. Dílo zkázy pak dokončilo zemětřesení v prosinci 1985, a později ještě zapálení hradní věže. Monumentální objekt hradu se na několik místech zřítil až na základovou spáru. Hromada suti a kamení, která z hradu zbyla, pak byla navržena na odpamátkování a kompletní likvidaci. K tomu ale už nedošlo a po revoluci byl celý majetek jednotného zemědělského družstva privatizován, včetně hradu. Po krachu Agropodniku byl na konci tisíciletí objekt prodán na inzerát jako zbytkový majetek.

Nový vlastník - rodina Loosů, navázala na dobrovolnické aktivity z 80. let. V září 2000 sem přijelo prvních devět dobrovolníků z celého světa a během následujících let se zde vystřídaly stovky dobrovolníků z více než 75 zemí světa v desítkách mezinárodních projektů různého zaměření. Kromě obnovy hradu zde probíhaly art kempy, mezinárodní divadelní festivaly, enviromentální kempy. Umělci z řad dobrovolníků dokumentovali hrad, ostatní historické objekty, krajinu, lidi i zvířata. U hradu spontánně vznikla stavební huť, jejíž hlavní myšlenkou bylo zapojit do obnovy hradu dlouhodobě nezaměstnané, zejména z četných okolních vyloučených lokalit, naučit je řemeslu a uplatnit tyto nově nabyté dovednosti při stabilizaci hradu i dalších historických objektů v území. Tato myšlenka se ukázala jako velmi přínosná, odváděné práce s dohledem specialistů byly na vysoké úrovni, a tak se postupně uplatnila nejen v tomto území, ale při obnově památkových objektů v celém Karlovarském kraji, ale i Ústeckém a Plzeňském kraji.

Do těchto aktivit se zapojil široký okruh dalších nadšenců, odborníků, podporovatelů i místní komunita. Hrad se dokumentoval, probíhaly archeologické výzkumy, stavebně historické průzkumy, pořádaly se akce kulturní, osvětové a vzdělávací, řemeslné workshopy. Akce si oblíbila

široká veřejnost a některé , včetně vzdělávacích, mají účast v tisících návštěvníků. Propojila se postupně sociální, vzdělávací, enviromentální, památková, dobrovolnická a nezisková oblast. Výsledkem této synergie bylo obnoveno, staticky zajištěno několik desítek objektů v severozápadních Čechách, mezinárodní dobrovolnictví se přeneslo i na další místa v kraji, místní se ztotožnili a sami pak iniciovali řadu návazných aktivit a projektů. Zdejší aktivity, organizace i jednotlivci pak získali řadu ocenění, jako například cenu Národního památkového ústavu Patrimonium pro Futuro, cenu Dobrovolník roku, ocenění Laskavec Nadace Karla Janečka, nominaci na cenu Srdcař Nadace Via, zlaté cihly v rámci Programu obnovy venkova - jako příklad dobré praxe se pak prezentoval v rámci oslovení MŠMT ČR, MPSV ČR, MMR ČR i na mezinárodním fóru v rámci konference OECD.

zdroj: archiv hradu Hartenberg, Bedřich Loos

FOTBAL
PRO
ROZVOJ
REBELS

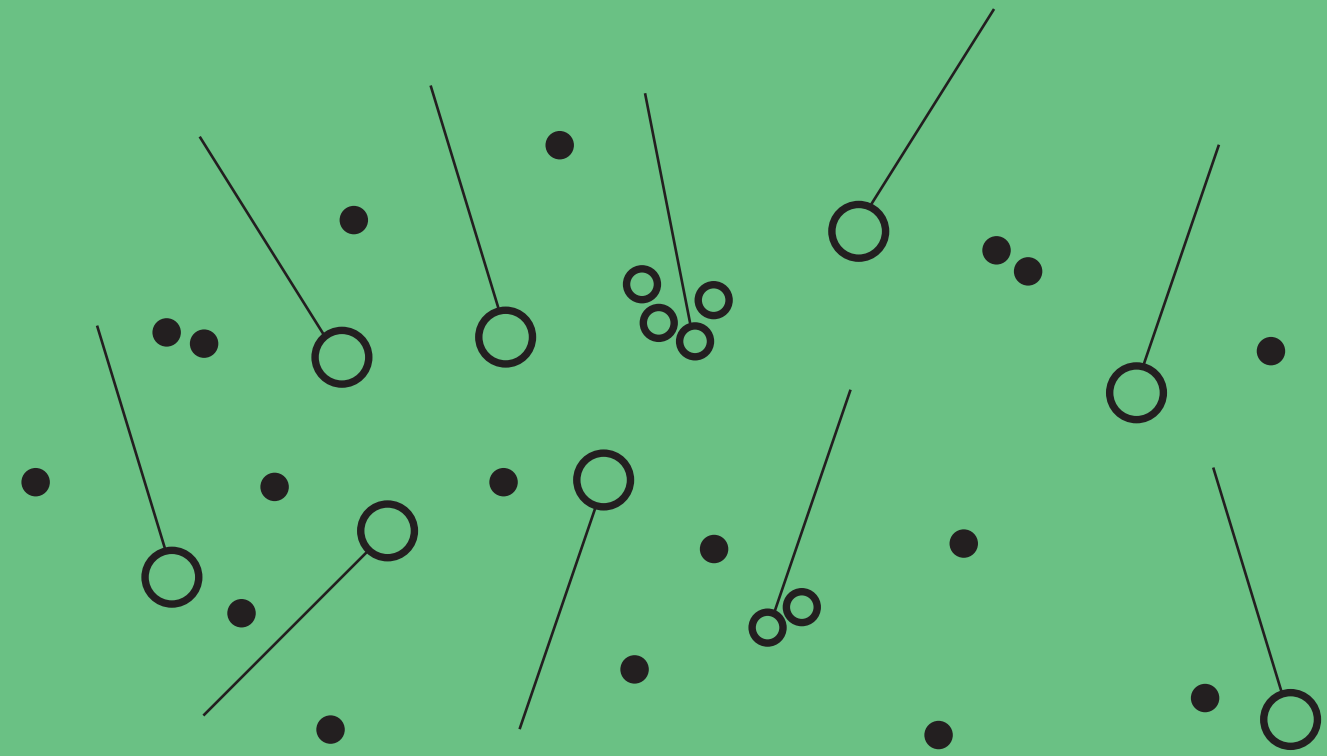

V Prachaticích páchají dobro(volnictví)

Hana Rabenhauptová
koordinátorka firemního dobrovolnictví Městského úřadu Prachatice, dobrovolnice

Hana Rabenhauptová vystudovala Univerzitu Palackého v Olomouci, obor andragogika, kde se specializovala na práci s mládeží, a rovněž je absolventkou kurzu pro sociální pracovníky akreditovaného MPSV. Profesně se věnuje sociální práci, věcem veřejným a dobrovolnictví. Je spoluzakladatelkou SeniorPointu Prachatice. Na MÚ Prachatice je odborným referentem pro samosprávu a komunitní plánování. V roce 2013 získala od Národní rady osob se zdravotním postižením nominaci na Cenu MOSTY v kategorii osobností za mnohaletou činnost ve prospěch osob se zdravotním postižením. V roce 2018 jí byla udělena mimořádná cena Inspirativní žena od Nadace Charty 77 jakožto hybatelce seniorských aktivit v Prachaticích.

V Prachaticích páchají dobro(volnictví)

Od roku 2018 je ukotvena na našem úřadu možnost dobrovolnictví v rámci tzv. firemního dobrovolnictví. Úřad prošel projektem vzdělávání na podporu zaměstnanců v dobrovolnických aktivitách. Dobrovolnictví je zaznamenáváno od roku 2011, kdy bylo reálně odstartováno a více zviditelňováno díky Evropskému roku dobrovolnictví 2011.

Prezentace Jaké podoby má dobrovolnictví v Prachaticích v rámci konference Dobrovolnictví v kultuře a umění 2021 byla zaměřena právě na poohlédnutí se za 10 lety dobrovolnictví ve městě Prachatice, v kultuře (a nejen v ní). Byla zaměřena na firemní dobrovolnictví, spolupráci s jednotlivci i spolky ve všech jeho podobách. Nabídla i pohled na působení jak Regionálního dobrovolnického centra pro Jihočeský kraj, tak Dobrovolnického centra Prachatice. Příklady popisovaly dobrovolnictví v kultuře během epidemie covidu-19, výzvy a zapojení zaměstnanců, kteří získávají tímto bonus, motivaci a příležitost pro předání svého umu. V rámci dobrovolnictví tak poznávají své kolegy v jiném prostředí, nové lidi. Krátce jsme se zmínili o kampani Dobrovolník s kytičkou, Dnu dobrovolníků a městě Prachatice.

Dobrovolnické centrum Prachatice

Regionální dobrovolnické centrum pro Jihočeský kraj

DC Prachatice oslavilo také již 10 let své působnosti. Je přijímající i vysílající organizací, která zajišťuje nabídky a poptávky po dobrovolnické službě. V posledních letech koordinuje v rámci Evropské dobrovolné služby aktivity dobrovolníkům z ciziny (Itálie, Portugalska, Turecka), cílem je rozvoj solidarity a tolerance mezi lidmi.

Nově na území města a Jihočeského kraje působí od roku 2020 Regionální dobrovolnické centrum pro Jihočeský kraj, jehož hlavní význam je zajištění regionální a odborné dostupnosti dobrovolnictví. Na webových stránkách nalezneme vždy aktuální informace. Jako příklad můžeme uvést: 64 dobrovolníků pomáhalo - článek o dobrovolnících, kteří pomáhali při benefiční akci pro Chelčický domov sv. Linharta v Chelčicích (výstava obrazů, divadelní přestavení, výzdoba…) nebo Sbírka oblečení (zimních věcí) pro lidi bez domova, výzva, kterou organizuje Prevent99 - Kontaktní centrum Prevent99 Prachatice.

Příklady

Dobrovolníci na zámku Kratochvíle

Prachatičtí dobrovolnici pomáhali na zámku při pouti. Přes 1300 lidí navštívilo letošní zámeckou pouť, která byla připravena zaměstnanci zámku i dobrovolníky. Program pouti byl sestaven tak, že si mohl vybrat každý mladý, starý, zdravý či s handicapem. Vedle vystoupení divadla pro děti, zvířecích koutků, střelby z luku, dřevěného děla, řady stánků s květinami, výrobků z chráněných dílen, místních produktů, nabídli dobrovolníci svoji pomoc. Podíleli na přípravě atrakcí na herní ploše, ať již šlo o retro hry, jízdu rikšou, knihovnický koutek, koutek s plyšáky, šachy, skákacím panákem, hrou pétanque, mollki, kriket, nebo badminton. Velkou atrakcí byly stuhy a obruče, barevný padák, a také novinka na Kratochvilné střelnici - střelba ze vzduchovky na pohled, s výjevy slona či zajíců ze zámku. Prostřelený pohled si mohl každý odnést s sebou, stejně tak jako růži z krepáku, silně navoněnou voňavkou z květů zámecké levandule. Nově byla nainstalována i fontánka v jezírku uprostřed zahrady, u níž příchozí kreslili návrhy vodních prvků. V den pouti byl otevřen jak zámek, tak výstavní síň s obrázky Ondřeje Maška v zahradním pavilonu Markéta, zahrada i kaple, kde proběhla mše.

Kampaně Dobrovolník s kytičkou, Pečující či Počin roku

Dobrovolnictví je pro mnohé automatické, pro někoho nemožné, nedosažitelné a jiní říkají, že jej nedělají, a přesto … Právě proto jsme se v Prachaticích dohodli, že budeme, vždy jednou za dva roky, mimořádně i za dobu covidu, oceňovat ty, kteří jsou příklady pro ostatní. Kampaň znamená zviditelnění dobrovolnické činnosti. Hledáme místa, kde se dobrovolníkům daří, kde jsou podporováni a kde je jim dáván prostor. Program dne má vždy slavnostní ráz, kulturní program, předávání ocenění s vedením města, velkou publicitu, a to vše proto, aby se ostatní o dobrovolnictví a příkladech dobré praxe dozvěděli. Například byla oceněna kolegyně za pomoc při kulturních akcích nebo NNO za vytvoření kulturního prostřední v klubu či mezigenerační zahrady nebo za zajištění sbírkových akcí. Většinou je kampaň spojená se Dny otevřených dveří v dobrovolnickém centru Prachatice, RDC pro Jihočeský kraj. V letošním roce jsme kategorii rozšířili o Pečující s kytičkou (i zde je míněno nejen neformální pečující domácí prostředí, ale i dobrovolníci, pečovatelky v pobytových službách, terénu). Z pohledu kultury zde byla vyhlášena výtvarná soutěž a nainstalovány v sále obrázky Chrp, které jsou symbolem pečujících. Chrpa se stala hlavním motivem i na certifikátech pro pečující, pohlednicích, které jim byly rozesílány. V kulturním programu vystoupila Lilian Malkina, herečka, natočen byl dokument Pečující Eva (o matce dvou těžce zdravotně postižených dětí) … a na každé této akci je zapotřebí mnoho dobrovolníků.

Kultura během covidu

Pokud někdo tvrdí, že nešlo v době covidu - nouzovém stavu nic dělat, tak naše město, zaměstnanci nejsou toho příkladem. Během nouzového stavu natočili s 54 dobrovolníky a pěti herci (Forman, Píša, Dlouhý, Čermák a Dejdar) pět dílů seriálů pro místní kabelovou televizi s režisérem Janem Voldřichem, v rámci níž se týden co týden prezentovalo vždy sedm námětů, co dělat doma při lockdownu (malovat, zpívat, psát přátelům, telefonovat, hrát, budovat, stavět, tancovat luštit, číst, sbírat, fotografovat, učit se básně, vytvářet...), a to vše formou návodů. Kampaň sklidila velký úspěch, na úřad přišly i dopisy.

Zaměstnanci úřadu zajistili akce a pomáhali při koncertech pod okny, schody či v zahradě pro uživatele sociálně-zdravotních služeb, ale i pro personál v zařízeních, jako byl uzavřený Domov seniorů Mistra Křišťana, Domov Matky Vojtěchy, Hospic sv. Jana N. Neumanna. Vystupovali jak místní umělci, ve vestibulu za skly klavírista Daniel Turek nebo houslistka Stanislava Kolínová, tak profesionální - Bára Hrzánová, Mário Biháry, Bohuš Matuš..

Do třetice uvedu organizaci výstav na skle v domově seniorů či zapojení se do celostátní výzvy fotografie z lockdownu, kde uspěly dvě naše fotografie (autorů Hanky RH+ Rabenhauptové a Zdeňka Krejsy), které dokumentovaly šití roušek, a právě zmiňované koncerty. Celostátní výstava Vlna solidarity doputovala také do Prachatic (byla v Očkocentru, na úřadu i v nemocnici, domovech...). Výstavu Vlna solidarity tak vidělo stovky lidí.

Spolupráce úřadu s NNO

Městský úřad dlouhodobě spolupracuje s místními spolky, organizacemi a institucemi, a v rámci možností nabízí pomoc. Tak například při tisku bulletinu pro seniory, plakátů, včetně grafických návrhů, nebo plánů akcí. Dokumentují dílčí akce, fotografují na akcích, fotografie zpracovávají a publikují v místním tisku, na sociálních sítích. Podtrhuji, zde jde o čas, nápady, chuť a um jednotlivců, a především možnost. Jedněmi z posledních aktivit bylo osobní nasazení při 75. výročí založení Obce baráčníků Vitoraz Prachatice nebo 40. výročí Klubu zdravotně postižených Prachatice při přípravě setkání, vydání knihy vzpomínek a výstavy fotografií.

Druhý příklad je zapojení do fyzických dobrovolnických aktivit, a to nejen současných zaměstnanců, ale také důchodců (bývalých zaměstnanců úřadu), které se snažíme i tímto stále aktivizovat, informovat o dění na úřadu i ve městě. Jako poslední proběhlé uvádím například natírání plotu, opravy laviček v Mezigenerační zahradě společnosti KreBul či úklid společných prostor, zahrady nového Komunitního centra v Chelčicích, a v neposlední řadě zapojení se do kampaní, jako je Uklid´ si Česko, uklid´ si Prachatice. Vše přispívá ke zkulturnění prostředí.

Ocenění, kde velkou roli hrálo právě dobrovolnictví

Město Prachatice, potažmo Městský úřad Prachatice, získalo ocenění Cenu MAKROPULOS, za soustavnou a systematickou péči o seniory, včetně

dobrovolnictví od MZ ČR, dále pak ocenění Obec přátelská seniorům od MPSV ČR, kde také jednu z hlavních rolí hrálo dobrovolnictví a z ceny (finanční podpory) šla část i na dobrovolnické aktivity. Cenu Ď získala dobrovolnice z úřadu, která po dobu pěti let, po své pracovní době, chodila cvičit se seniory do domova seniorů, metodou smyslové aktivizace. A v neposlední řadě píšu ráda o Ceně Mosty, kterou uděluje NRZP, nominaci v kategorii instituce veřejné správy za práci pro osoby se zdravotním postižením a podporu služeb zajišťujících integraci těchto osob do života města, včetně dobrovolnictví.

Město Prachatice podporuje

Finanční podpora města jde na kulturu, dobrovolnické aktivity v kultuře. Město je zřizovatelem Kulturně informačních služeb ve městě, pod které spadá Galerie O. H. Hájeka, Galerie Dolní brána, Městské divadlo, Kino Národka, pod nimiž prochází rekonstrukcí letní kino. KIS nabízí širokou škálu kulturně společenských služeb. Na území města je i Prachatické muzeum, Muzeum české loutky a cirkusu, Muzeum krajky. Výstavy jsou realizovány i na jiných místech, jako jsou arkády Staré radnice, sklepy Staré radnice, Zimní zahrada Nové radnice či Komunitní centrum Na půdě, v SeniorPointu se sály společnosti KreBul nebo v Městské knihovně v Prachaticích. Finančně jsou podporovány kulturní aktivity dobrovolnických spolků, ale i jednotlivců, talentů. Prostřednictvím každoročních městských dotačních titulů byly podpořeny finančně nadějné klavíristky, flétnistky nebo naděje v oblasti filmové produkce. Z podpořených spolků uvádím například Klarinetový soubor Prachatice, Česká píseň - smíšený pěvecký sbor, taneční seskupení T.A.M, Crabdance, spolek ochotníků ŠOS nebo Senior Country klub SenSen. V neposlední řadě akce, které kulturu nabízejí a zapojují dobrovolníky, jako je vystoupení zpěváka Lukáše Randáka při Zahradní slavnosti nebo vystoupení francouzské hudební skupiny Dizzi Gilagio v sociálních zařízeních, dále dopravu za kulturou, a to ať již poznávací zájezdy na hrady a zámky, památky, tak do divadel, nejen pražských a na výstavy. Jednou z posledních byla s dobrovolníky a seniory návštěva Divadla bratří Formanů a jejich výstavy Imaginárium v Pražské tržnici, podtržena setkáním s autorem Matějem Formanem a jeho kamarádem kuchařem Romanem Vaňkem.

Město dává příležitost

Město dává příležitost dobrovolníkům, kteří nabízejí své programy a vystoupení. Například Radek Žalud, nevidomý zpěvák vystoupil při oceňování společností Místa přátelská seniorům v Prachaticích na radnici. Marie Šímová a Jarmila Šímová, nevidomé sestry, zaměstnankyně našeho úřadu, dobrovolně vystupují pravidelně v Domově Matky Vojtěchy (zařízení pro lidi se střední a těžkou demencí, Alzheimerovou chorobou). Město také odebírá výrobky dobrovolníků jako ceny do soutěží, jako dárky hostům keramické hrníčky, malované mandaly, šité šátky, fotografie...

Nezapomínáme na vzdělávání dobrovolníků

Z našich zdrojů nebo za pomoci DC Prachatice, RDC pro Jihočeský kraj, společnosti ASTERIA získávají postupně zaměstnanci vzdělání v různých oblastech dobrovolnictví - kde a jak ho dělat, nabízet, hledat, ale také jak komunikovat s cílovými skupinami, jako jsou například senioři, osoby se zdravotním postižením (nevidomí, neslyšící, autisté, mentálně postižení, lidé s demencí). V současné době na úřadu probíhá projekt Prachatice plánují budoucnost, kde dílčími aktivitami je právě vzdělávání úředníků. Mnoho z poznatků uplatní lidé nejen při práci, ale také právě v dobrovolnictví. Při průzkumu bylo zjištěno, že více než 52 % zaměstnanců našeho města se pravidelně zapojuje do různých forem dobrovolnictví.

Zapojujeme se, předáváme naše zkušenosti

Příkladem toho je vystoupení s prezentací Hanky RH+ již v roce 2013 na konferenci v Soběslavy o Dobrovolnictví, jejímž hlavním obsahem byla cesta ke spolupráci obce s občany a organizacemi a inspirace v rámci Evropského roku občanů. V roce 2015 jsme se zúčastnili mezinárodní konference Dobrovolnictví v kultuře, s heslem kulturu vytváříme společně, a to v Plzni, Evropském městě kultury 2015, u kulatého stolu o Dobrovolnictví - jako otevřeném prostoru pro mezigenerační soužívání. V roce 2016 zaujalo naše vystoupení na mezinárodní konferenci k Dobrovolnictví v Praze, kde prezentace Hanky RH+ Prachatice - Město Přátelské seniorům, byla zařazena i s fotografiemi do Sborníku Active ageing jako výzva pro kulturu v ČR. O rok později jsme hovořili Hanka RH+, Zdeněk Krejsa a Jiří Gabriel Kučera o Mezigeneračních vztazích a dobrovolnictví v Kroměříži.

Dobrovolnictví v kultuře a umění má v Prachaticích mnoho podob

- fotografické kurzy, výstavy fotografií
- semináře arteterapie, výstava děl z papíru
- vyhledávání lidí s umem, z toho vyplývající výstavy modelů letadel, sběratelů porcelánu, pexes, karet, obrazů z knoflíků, kalendářů, krajek, pletení, paličkování, korálkování, puzzle, omalovánek pro dospělé
- kurz grafomotoriky, psaní pohledů osamoceným lidem
- zachovávání tradic - natočení dokumentu o baráčnících, výuka pečení mětýnek
- pomoc při úklidu prostranství - kultura prostředí
- organizace bálů, plesů, tanečních kurzů
- setkání u vánočního velikonočního stromu se zpěvem, tradicemi
- kurzy mediální výchovy, mluvení do rozhlasu, před kamerou
- kurzy tvůrčího psaní
- výlety za poznáním (vozíčkáři s dobrovolníky na vánoční výzdobu, na kávu)
- mezigenerační programy
- sbírky, výzvy

A všude tam jsou zapotřebí. Kdo? No přece dobrovolníci!

zdroj: archiv Prachatice

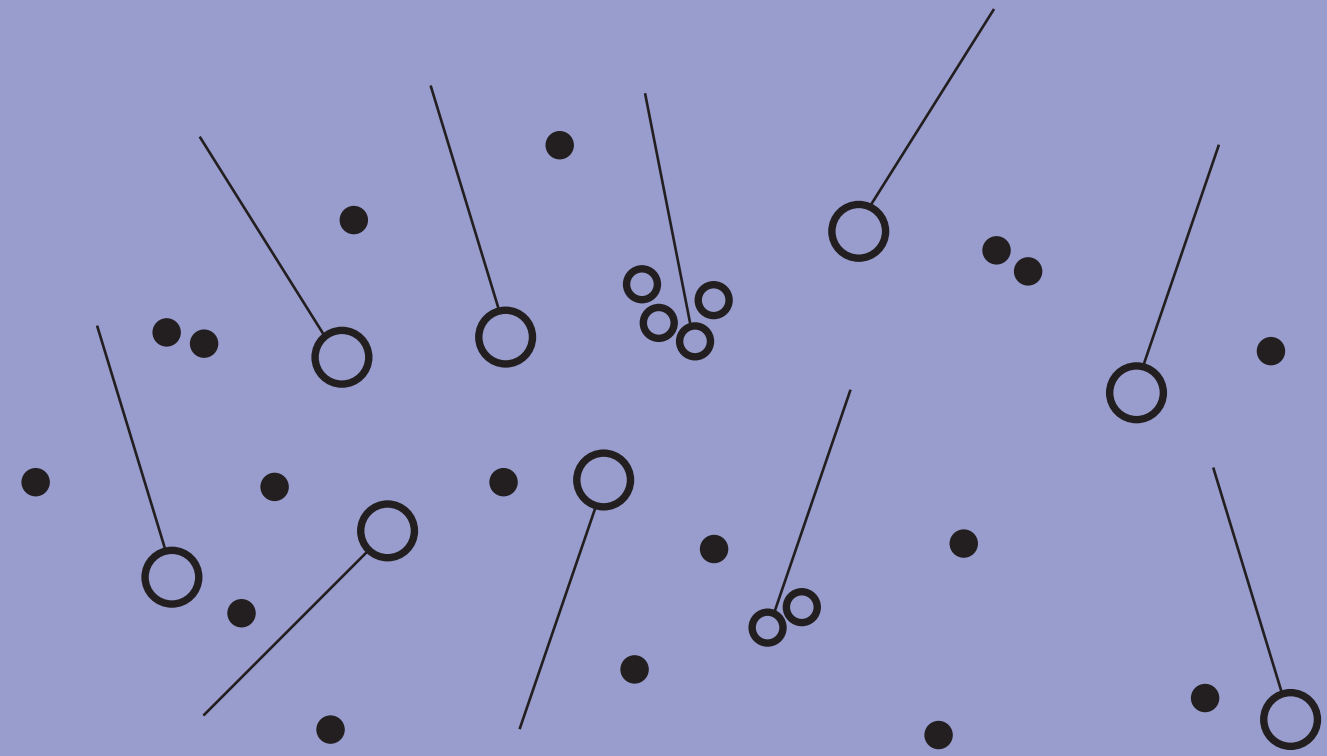

Dobrovolnictví v Městském muzeu v Kloboukách u Brna

Mgr. Bc. Terezie Řánková, Mgr. Terézia Ondrová
Městské muzeum Klobouky u Brna

Terezie Řánková práci v kultuře zkusila již na střední škole, kde studovala maturitní obor Management v umění. Posléze úspěšně absolvovala Pedagogickou fakultu na Univerzitě Palackého v Olomouci, která jí otevřela cestu nejen k práci s dětmi, ale i k efektivnímu předávání poznání širší společnosti. Zájem hlouběji poznat společnost a historii ji poté dovedl na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, kde je nyní studentkou doktorského programu Etnologie. Zajímá se o výtvarnou kulturu, divadlo a pohled na svět jí výrazně formoval skauting. Snaží se uctivě pečovat o kulturní bohatství a hledat dialogy mezi minulostí, přítomností i budoucností.

Dobrovolnictví v Městském muzeu v Kloboukách u Brna

Městské muzeum v Kloboukách u Brna leží zhruba 35 km jihovýchodně od Brna, avšak administrativně město spadá pod Břeclav. Aktuálně můžete v muzeu navštívit výstavu o středověké České cestě, významné hospodářské, vojenské i kulturní trase, která vedla skrz území Klobouk, dále stálou expozici o významných osobnostech Klobouk, expozici o tradiční lidové kultuře Kloboucka, a rovněž zde můžete zkoumat i archeologické exponáty.

Dobrovolnictví hraje důležitou roli již od počátků muzea, muzeum by totiž ani nevzniklo, nebýt dobrovolníků. A proto je potřeba pohlédnout zpět k muzejním počátkům, abychom mohli docenit a propojit si význam dobrovolnictví i v aktuálním čase. Jedním z hlavních popudů k založení muzea se stala Jihomoravská výstava, konaná v Kloboukách v září roku 1903. Jelikož zaujetí pro tuto výstavu bylo velké, obyvatelé se silným vlasteneckým cítěním stáli za myšlenkou vytvořit muzejní spolek a založit zdejší muzeum. To se jim vydařilo a muzeum bylo slavnostně otevřeno roku 1907. Předměty z Jihomoravské výstavy daly základ muzejní sbírce. Díky sdružení okolo muzea fungovalo aktivní dobrovolnictví až do roku 1987. Sbírky, které muzeum v současnosti vlastní, vznikaly postupně a nejednotně, a i když při jejich vytváření stála v popředí finanční otázka, přesto se muzeu podařilo získat za dobu své existence množství hodnotných historických dokladů. K tomu opět přispěli dobrovolníci z okolí, kteří se svým velkým nasazením pomáhali sbírkové předměty vyhledávat a ucelovat sbírky.

V roce 2019 až 2020 proběhla zcela kompletní rekonstrukce muzea v rámci spolufinancovaného projektu z Evropského fondu regionálního rozvoje, nesoucí název Česká cesta. Zde se dobrovolníci stali opět významnými činiteli v dokončení projektu. Podařilo se oslovit místní kronikářku, dnes stále aktivní seniorku, která se i v minulých letech do chodu muzea zapojovala. Ta na sebe navázala další spolupracovníky, zejména ženy z řad seniorek. Propojovala je společná myšlenka - vytvořit znovu nejen z muzea, ale ve finální podobě z celého města, živé místo, kde se místní i přespolní budou cítit příjemně, odnesou si nové poznatky, úctu k historii, vytvořit místo, kde budou vznikat nové vize do budoucnosti a samozřejmě se budou všichni participanti, tedy návštěvníci, dobrovolníci i odborní pracovníci, cítit dobře a budou se chtít vracet.

Jak možná plyne z předchozích vět, v muzeu velmi dbáme o dobré vztahy, v rámci dobrovolnictví to považujeme za důležité. Bez možnosti se plně spolehnout na ostatní by odvedená práce nebyla ani zdaleka tak kvalitní a hodnotná.

A jak se konkrétně dobrovolníci do rekonstrukce muzea zapojili? Bylo potřeba vystěhovat celý objekt, přestěhovat depozitář, zabalit exponáty a všechny sbírkové předměty, deponovat je ve vhodných náhradních prostorách, nutná také byla

inventarizace předmětů a připočítat je potřeba běžné úklidové práce. Podařilo se zajistit pět až devět seniorů, o demolici starého nábytku a převážení těžkých předmětů byli požádáni dva až čtyři zaměstnanci města, o pomoc jsme také poprosily studenty místního městského gymnázia, střední odborné školy a své síly zapojili také sportovci z místního florbalového klubu. Kromě výsledků práce tedy došlo k mezigeneračnímu propojování - předávání poznání prostřednictvím přibližování historie na konkrétních předmětech od pamětníků směrem k mladé generaci.

Rekonstrukce se vydařila a dobrovolníci byli nadšení, že se mohou dostat do prostor, které jim nebyly dříve zpřístupněny, měli možnost zakusit si muzejní práci, přímo se seznámit se sbírkovými předměty, vzpomínat či hledat souvislosti. Veškerou práci vykonávali s respektem, pečlivostí a postupovali, s velkým zájmem, dle odborných instrukcí, jak s danými předměty zacházet. Postupně také začali přicházet s vlastními nápady a inovacemi. Zároveň vznikla myšlenka znovu vytvořit muzejní spolek.

Po této práci měli dobrovolníci zhruba rok přestávku, kdy probíhaly stavební a řemeslné úpravy. Poté bylo potřeba opětovné nastěhování exponátů, jejich očistění a instalace. Dobrovolníci z řad seniorů opět neváhali přiložit ruku k dílu. Práce se po vzájemné domluvě rozdělila tak, aby byla nejen co nejvíce efektivní, ale dbali jsme také o to, aby byla každému příjemná. Některé exponáty ošetřovaly externí konzervátorky a v létě 2020 se podařilo domluvit pracovní konzervátorský workshop. Dobrovolnice prováděly na zahradě muzea očištění dřevěných předmětů, případně jiné jednodušší práce a na jejich postup laskavě dohlížely konzervátorky. Všechny zúčastněné práce bavila a přinesla nové dovednosti a poznatky. Samotnou závěrečnou instalaci expozice a finální úpravy muzejních prostor provedla jedna zaměstnankyně muzea a několik dobrovolnic z řad seniorek.

Dobrovolnictví se nám osvědčilo i při kontaktu s veřejností. Dobrovolnice na základě svých známostí poptávaly chybějící předměty či dohledávaly informace o exponátech. Zároveň byli dobrovolníci i kritiky expozice zvenčí a dávali ke každému kroku konstruktivní zpětnou vazbu. Dále se dobrovolnice staraly o propagaci muzea, informovali veřejnost a zpět přinášeli informace z veřejného dění do muzea.

V srpnu roku 2020 se podařilo muzeum otevřít, avšak vládní nařízení muzea opět zavřela. Tento čas se ale dokázal využít k precizaci depozitáře, plánování dalších muzejních aktivit a v neposlední řadě, k utužování vztahů. Došlo také k výměně muzejního personálu, muzejní pracovnice odešla na konci jara na mateřskou dovolenou a do muzea nastoupily na částečný úvazek dvě nové pracovnice. Stávající dobrovolnice s velkou vřelostí mezi sebe nový personál přijaly.

A k činnostem dobrovolníků v muzeu v současnosti? Dobrovolnice se i nadále s nadšením podílejí na chodu muzea, zejména v rámci ukládání předmětů. Samy například šijí obaly na textilní součástky, vyrábějí obaly na obrazy, zcela precizně pořádají depozitář či hledají další efektivní způsoby uložení. Dále komunikují s veřejností, ale také provázejí návštěvníky. Naše muzeum též vytváří programy pro školní a dětské skupiny, a i v této oblasti

dobrovolnice pomáhají. Například jedna z dobrovolnic, místní kronikářka a výtvarnice tak učí děti drátovat, a plánujeme i další výtvarné kurzy. Co zatím mohu jen zmínit, je opětovný vznik muzejního spolku, jehož organizaci si vzaly dobrovolnice s velkým zaujetím na starost. Téměř veškeré činnosti plánují muzejní pracovnice a dobrovolnice společně a ve všem je cítit velké nadšení do práce a muzejních aktivit. Rozvoji muzea také přispívá jedinečná osobnostní kvalita, dovednosti či um každé z nich. Společně tak vytváříme pestrou muzejní mozaiku.

Nyní se ale podívejme také na vize do budoucnosti. Nejen, že pečujeme o současné dobrovolnice a s jejich i našim nadšením je zapojujeme do chodu muzea, ale rádi bychom přizvali i mladé studenty. Započali jsme spolupráci s vyučující na místním gymnáziu, která již několikrát muzeum se svými studenty, v rámci hodin výtvarné výchovy, navštívila. Touto cestou bychom chtěli mladým lidem ukázat, že je možnost se nejen v muzeu bohatě inspirovat a obohatit, ale svou participací k chodu muzea také přispívat.

V závěrečnému shrnutí bych význam dobrovolnictví ocenila ve všech třech úrovních. Co dobrovolnictví přináší samotnému dobrovolníkovi? V našem případě je to seberealizace, sebenaplnění, pocit sounáležitosti s ostatními dobrovolnicemi a zaměstnankyněmi. Dobrovolnice také dostávají prostor aktivně pečovat o místo, kde žijí, a zároveň navazovat na historii. Dále dobrovolnictví obohacuje muzeum nejen ekonomicky, ale rovněž propojuje veřejnost s muzeem. Dobrovolnice se zapojují do chodu instituce, a hlavně, zpřítomňují exponáty a naplňují podstatu lokální instituce. Místní seniorky jsou nositelkami paměti míst i předmětů, dávají vše v hmotném, statickém muzeu do myšlenkových souvislostí a do pohybu v čase. Dobrovolnictví v našem muzeu boří bariéry ve společnosti. Lidé tak mohou pocítit, že muzeum není uzavřená či zastaralá a nudná instituce, ale místo plné života a činorodé práce. Také mohou vidět, že zapojit se do chodu muzea může každý, kdo bude mít skutečně dobrý úmysl. Naším velkým přáním je také to, aby společnost docenila význam dobrovolnické práce a uvědomila si význam komunitní součinnosti a důležitosti participace na dění v lokální úrovni. Společnými silami se snažíme o to, nalézt napříč společností porozumění, smysluplně interpretovat kulturní dědictví a vytvářet hodnotné dialogy mezi minulostí, přítomností a budoucností.

autorka: Ivona Šabatová

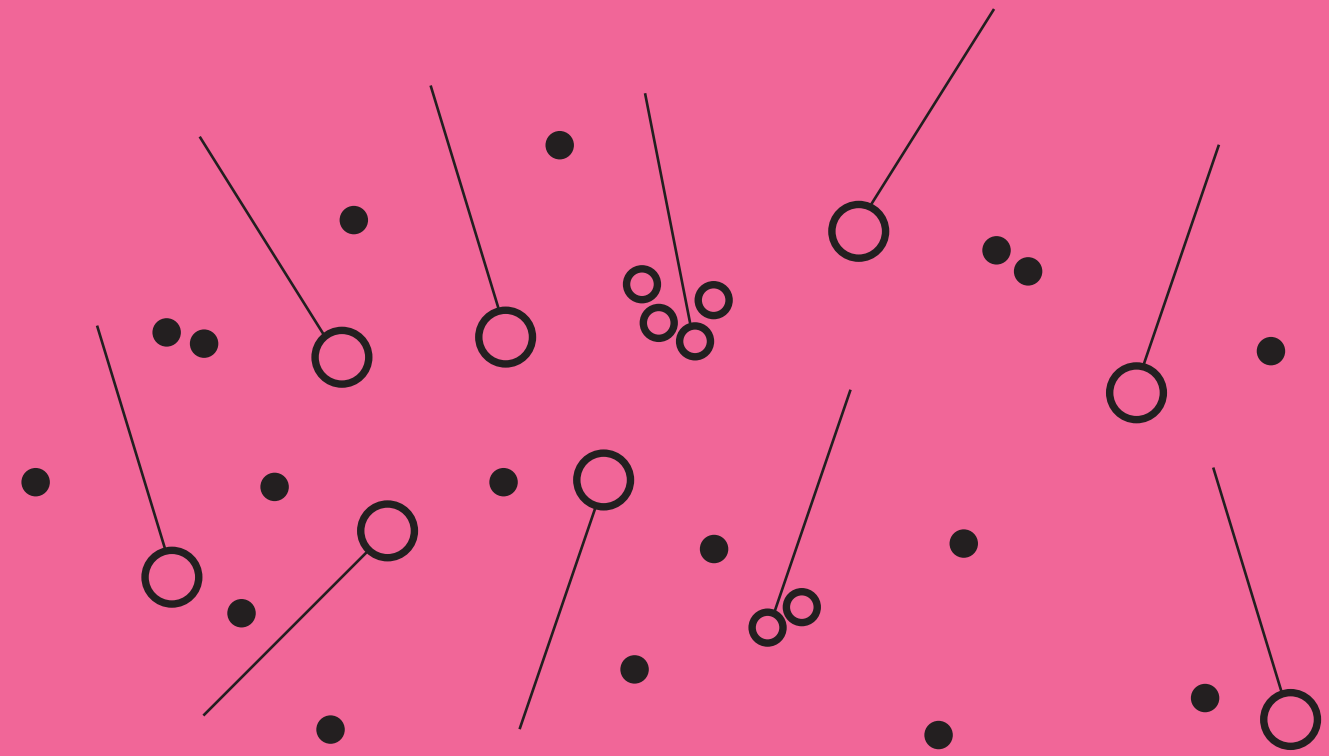

Dobrovolnictví v Moravské galerii v Brně

Mgr. et Mgr. Kateřina Minaříková
vedoucí lektorského oddělení, Moravská galerie v Brně

Vystudovala Sdružená uměnovědná studia, Učitelství estetické výchovy pro střední školy a Management v kultuře na Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zabývá se literaturou pro děti a mládež, zprostředkováním umění a galerijní pedagogikou. V roce 2016 působila v edukačním oddělení Muzea Sztuki v polské Lodži. Od roku 2017 pracuje jako galerijní edukátorka a lektorka v Moravské galerii v Brně, kde od roku 2019 Lektorské oddělení vede.

Dobrovolnictví v Moravské galerii v Brně

Moravská galerie v Brně je sbírkotvornou institucí zřizovanou Ministerstvem kultury České republiky. Jako jediné muzeum umění v České republice se zabývá výtvarnou kulturou zcela komplexně. Pracuje jak s volným uměním, tedy malbou, kresbou, grafikou a plastikou od nejstaršího období po současnost, tak s fotografií, užitým uměním, designem a architekturou. Moravská galerie v Brně je druhým největším muzeem umění v České republice a spravuje pět budov. Pražákův palác, Uměleckoprůmyslové muzeum, Místodržitelský palác a vlastní vilu Dušana S. Jurkoviče v Brně. Společně s vídeňským Muzeem užitého umění (MAK) dále spravuje Muzeum Josefa Hoffmanna v Brtnici u Jihlavy.

Mezi českými institucemi svého typu se Moravská galerie těší prvenství v systematické práci s dobrovolníky. Od roku 2010 zde funguje strukturovaný program pro zapojení dobrovolníků a dobrovolnic do galerijní činnosti a každý rok se angažuje přibližně 70 dobrovolníků (včetně stážistů a praktikantů ze středních a vysokých škol, jako je Masarykova univerzita nebo Vysoké učení technické).

Počátky dobrovolnického programu v Moravské galerii primárně stojí na neutuchající iniciativě a aktivitě tehdejších „proto" koordinátorů, Martinovi Maryškovi a Pavle Obrovské - historicky první koordinátorce dobrovolnického programu galerie. Díky nim došlo k nastavení a postupnému zavedení procesů, jež s postupným obohacováním platí do dnešních dnů. To se týká definování pracovních příležitostí pro dobrovolníky formou vstupních pohovorů a dotazníků. Průběžné konzultace a supervize (jak s dobrovolníky, tak s pracovníky galerie) a následné evaluace formou hodnoticích rozhovorů a zpětné vazby obou participujících stran.

Dalším důležitým krokem bylo definování pozice koordinátora nebo koordinátorky dobrovolníků, který/á společně se zájemcem o dobrovolnictví vytváří ideální pracovní náplň, jež odpovídá představám, ale i schopnostem a možnostem dobrovolníka, a která zároveň reflektuje potřeby jednotlivých oddělení a jejich vedoucích pracovníků, již poté spolu s koordinátorem vytváří plán dobrovolnické práce. Tato pozice se v případě Moravské galerie vykrystalizovala na lektorském oddělení, které dle našich zkušeností nejlépe reflektuje možnosti realizace dobrovolnické práce. V současné době (2021) se jedná o dotaci 0,4 úvazku pro koordinátorku.

Z počátku bylo nedílnou součástí činnosti koordinátora dobrovolníků podněcovat interní zaměstnance galerie ke spolupráci s dobrovolníky. Postupným časem a narůstajícími pozitivními zkušenostmi opadaly pochybnosti a vzájemná důvěra v program se přirozeně prohlubovala. Nyní, po 10 letech, se situace proměňuje a sami pracovníci z různých oddělení galerie přicházejí

s konkrétními požadavky a nabídkou práce pro dobrovolníky.

Rozložení dobrovolníků a dobrovolnic je po letech ustálené na následujícím poměru. Nadpolovinu tvoří středoškolští i vysokoškolští studenti, kteří si prostřednictvím dobrovolnického programu plní povinné praxe a pracovní stáže, avšak často zůstávají v dobrovolnickém programu i po absolvování povinné hodinové dotace. Zbývající část poté zastupují senioři, kteří přichází do galerie s touhou rozšířit své sociální kontakty nebo si osvojit nové dovednosti, v menší míře jsou to též aktivně pracující nebo zdravotně znevýhodnění či nezaměstnaní zájemci, hledající v galerii možnost, jak rozšířit své portfolio o nové pracovní zkušenosti a dovednosti. Hledání cest k začlenění a uplatnění osob se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním (mentálně a psychicky handicapovaní, senioři, ženy na mateřské dovolené, menšiny apod.) je jednou z aktuálních priorit dobrovolnického programu Moravské galerie. V roce 2020 navázala Moravská galerie spolupráci s neziskovou organizací IQ ROMA SERVIS z. s. zaměřující se na sociální inkluzi a společenské začleňování romských obyvatel. Organizace ve spolupráci s galerijní koordinátorkou dobrovolníků Ivetou Valáškovou připravila tréninková místa pro několik klientů, kteří se následně zapojili do dobrovolnického programu galerie. Díky této spolupráci, během které si klienti mohli vyzkoušet v rámci galerie různé pracovní pozice, došlo recipročně k výměně cenných zkušeností.

Činnost Moravské galerie kráčí ruku v ruce s nabídkou činností v rámci dobrovolnického programu. Pestrá škála aktivit zároveň koresponduje se specifickými požadavky samotných dobrovolníků, kteří se prostřednictvím zvolené pracovní činnosti chtějí například více socializovat (aktivity v gesci lektorského oddělení v rámci práce s veřejností) nebo odreagovat či koncentrovat u samostatné spíše introvertnější činnosti (práce v archivu nebo na registru sbírek).

Dobrovolnický program tak nabízí působení například v restaurátorském oddělení, při asistenci u kurátorských prací, na registru sbírek (digitalizace sbírek, péče o materiál, katalogizace, rešerše), na managementu sbírek nebo v archivu. Výrazný objem dobrovolnické práce lze sledovat například v archivu zpracovávajícím Sbírku Jiřího Valocha. Základním těžištěm sbírky jsou umělecké tendence, které se na české a mezinárodní scéně začaly prosazovat od počátku 60. let (vizuální poezie, konceptuální umění, počítačová grafika, geometrická abstrakce, poštovní umění). Dobrovolníci a dobrovolnice tento archiv pomáhají spravovat (digitalizují, třídí a katalogizují sbírkový materiál).

Vedle sbírkotvorné činnosti jsou to výstavy a expozice pro prezentaci uměleckých děl, které obohacuje doprovodný program galerie ve formě přednášek, komentovaných prohlídek, workshopů, koncertů, divadelních představení a performancí, koncipovaný pro všechny návštěvnické skupiny. Zvláštní důraz je kladen na dětské publikum, ať už se jedná o individuální návštěvníky, nebo organizované skupiny (edukační programy pro školy). Řada dobrovolníků a dobrovolnic nachází uplatnění právě zde, na lektorském

oddělení pracující s veřejností, a to například formou výpomoci při zajištění doprovodných a edukačních programů, jako je chystání materiálu pro výtvarné dílny, pomoc s administrativou nebo výpomoc při zajištění nárazových akcí (vernisáže, křty publikací, konference, koncerty, přednáškové kurzy, besedy a jednorázové akce typu Muzejní noc a jiné).

Projevem vděčnosti a nefinanční odměnou pro dobrovolníky a dobrovolnice ze strany galerie jsou různé formy benefitů, jako je vstupné zdarma na výstavy a doprovodné akce galerie, pozvánky na interní galerijní akce určené pouze zaměstnancům (vánoční večírky, vzdělávací konference atp.), věcné dary (publikace a jiné propagační materiály) a v neposlední řadě možnost nahlédnout tzv. za oponu jedné z nejvýznamnějších českých kulturních institucí a příležitost dostat se na místa běžným návštěvníkům nepřístupná.

Nezřídkakdy se stává, že právě v řadách dobrovolníků a dobrovolnic se přednostně hledá kandidát či kandidátka na otevřenou pracovní pozici v galerii. Cenné zkušenosti s fungováním instituce jsou značnou výhodou při výběrových řízeních, jež se těší velkému zájmu uchazečů. Vedle těchto převážně racionálních hodnot a benefitů je zde neméně důležitý aspekt sociální. Dobrovolnice a dobrovolníci jakéhokoliv věku získávají vedle cenných zkušeností i nová přátelství napříč institucí, a věřím že i větší pocit sounáležitosti k místu, kde žijí, podílením se na spravování kulturního dědictví a spoluvytvářením kulturního života města Brna.

autor: Kamil Till

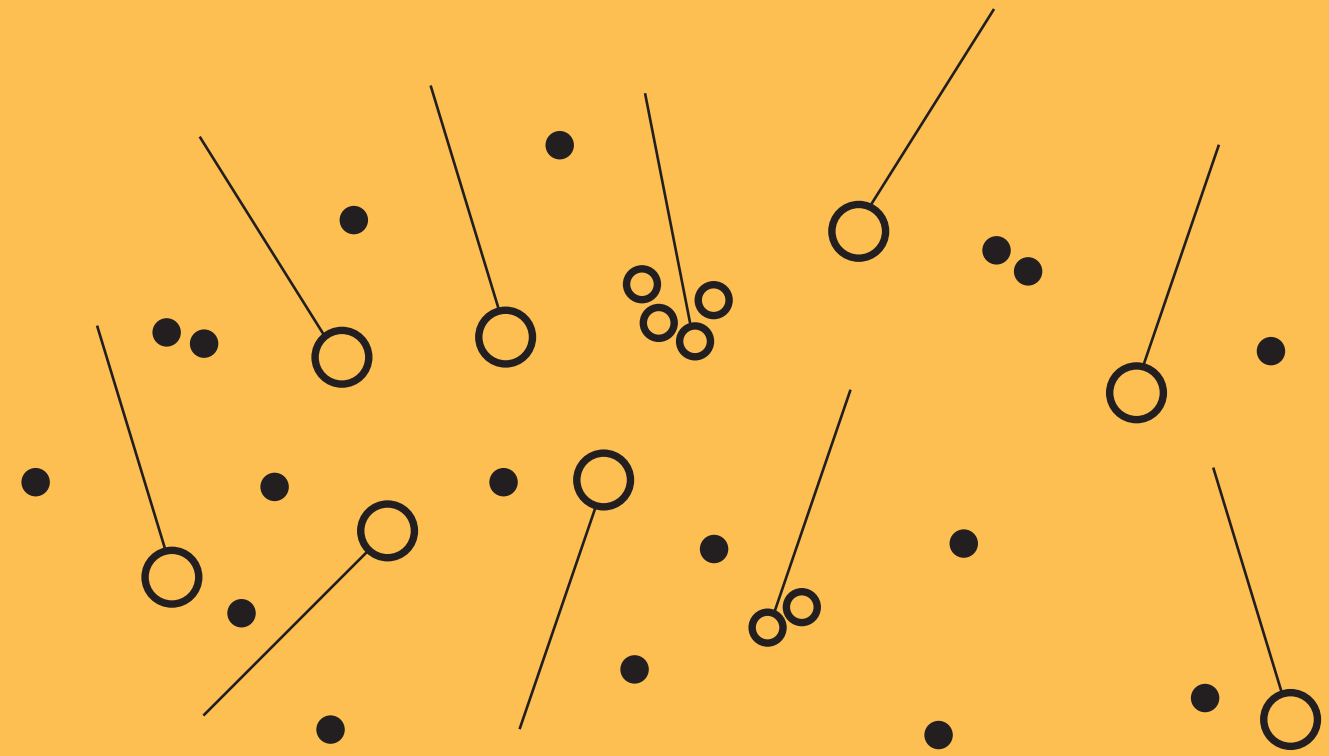

Ekonomická hodnota dobrovolnictví a metody vyčíslení

Tereza Rybová

Vystudovala obor Sociologie a sociální antropologie na FSV UK a obor Produkce na DAMU. Od roku 2018 pracuje v organizaci Nová síť, zejména na pozici produkce divadelního festivalu Malá inventura. Koordinaci dobrovolníků na kulturních akcích se věnuje od roku 2017.

Ekonomická hodnota dobrovolnictví a metody vyčíslení

Vyčíslení hodnoty dobrovolnické práce s sebou nese několik výhod. V prvé řadě může tato informace sloužit jako motivace samotným dobrovolníkům. Představa o hodnotě jejich práce pro společnost může fungovat jako forma uznání. Stejně tak je tato informace důležitá pro samotný stát, který díky konkrétním datům a statistikám bude moci posoudit přínos a vývoj dobrovolnických aktivit, a případně je efektivně podpořit. V neposlední řadě pro organizace může tato znalost napomoci k efektivnějšímu využití dobrovolnické práce a k případnému získání finančních prostředků nejen pro fungování dobrovolnického programu, ale i samotného chodu organizace. Co bylo pro výzkum,[21] ze kterého tento příspěvek vychází, zásadní, je možnost zahrnutí hodnoty dobrovolnické činnosti do povinné finanční spoluúčasti dotací.

Následující přehled vychází z potřeby podat základní možnosti vyčíslení a zároveň získat konkrétní data pro výpočet hodnoty dobrovolnické práce v souvislosti se získanými daty zkoumaných organizací (nezisková divadla). Nejedná se jistě o kompletní a systematický výčet metodik.[22] Snažila jsem se ale poskytnout výběr takových metod, které jsou snadno aplikovatelné na kulturní sféru a nepředstavují velké administrativní zatížení pro organizace.

Údaje pro výpočty jsem čerpala z Informačního systému o průměrném výdělku.[23] Veškerá data se vztahují k roku 2019, vzhledem k pandemii 2020.

Obecné způsoby ocenění dobrovolnické práce

a) Ocenění na základě fixní výše hodinové odměny bez ohledu na typ vykonávané práce

Jedná se o nejjednodušší způsob, kdy se stanoví jednotková (univerzální) sazba hodiny dobrovolnické práce. Sazbu náhradní ceny práce je možné zvolit podle trhu práce, např. tedy medián mzdy ČR, průměrná mzda ČR, minimální mzda, průměrná mzda v dané organizaci apod. (Hynek, Sedláček, 2015).

---

[21] Tento příspěvek vychází z bakalářské práce: RYBOVÁ T. Dobrovolnictví v nezávislém divadle v číslech. Bakalářská práce (vedoucí práce Ing. Jana Ledvinová). DAMU, 2021.

[22] Ten je možný najít v těchto studiích: HYNEK J., Ing. Aleš SEDLÁČEK. Metodika evidence a stanovení hodnoty dobrovolnické práce v České republice. [online]. Operační program: Lidské zdroje a zaměstnanost, č. projektu: CZ.1.04/5.1.01/B2.00024. Praha, květen 2015
DOSTÁL J., J. TOŠNER, M. ČERNÁ. Ekonomická hodnota dobrovolnictví v teorii a praxi; Souhrnná výzkumná zpráva projektu Česko s dobrovolnictvím počítá. Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2020. Dostupné z: https://www.dobrometr.cz/zprava.pdf

[23] ISPV je systém čtvrtletních statistických šetření zpracovávaných pro Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Je nutné zvážit, k jaké oblasti se bude výpočet vztahovat. Zda se zvolí průměrné hodnoty určité oblasti, či celého státu. V prvním případě může docházet k diskriminaci ekonomicky slabých oblastí, ve druhém k neadekvátním výpočtům pro danou lokaci. Stejně tak je ke zvážení, z jaké sféry budou pocházet dané sazby (komerční či nezisková) a zda toto vůbec zohledňovat.
Při zohledňování sféry se již nacházíme na pomezí s níže zmiňovanou metodou.

b) Ocenění na základě typu práce

Tato metoda se od předchozí liší v tom, že se zohledňuje typ vykonávané práce. Pod tento typ patří zejména mezinárodně uznávaná metodika ILO.[24.] Jedná se o metodiku, kterou vytvořilo Evropské centrum pro dobrovolnictví (CEV) ve spolupráci s Johns Hopkins University v USA. Metodiku následně zaštítila i Mezinárodní organizace práce (ILO).

Metodika ILO je aplikovatelná na veškeré druhy dobrovolné práce. Zahrnuje následující proměnné: čas věnovaný práci (počet skutečně odpracovaných hodin), druh vykonávané činnosti (odpovídající profese) a oblast, v níž byla práce vykonávána (hospodářské odvětví či institucionální sektor). Pro správné zařazení druhu práce se používají standardizované klasifikace zaměstnání (ISCO) a odvětví (standardní klasifikace NACE nebo klasifikace ICNPO zaměřená na činnost neziskového sektoru). Díky tomu je pak možné analyzovat dobrovolnou práci z hlediska trhu práce a ekonomický význam pro danou oblast a odvětví. Tento způsob je vzhledem ke komplexnosti třídění aktivit jednou z nejpřesnějších, ale také jednou z nejnáročnějších metod vyčíslování.

c) Mzda specialisty

Jedná se o metodu výpočtu především u služeb a specifických činností, pro které by musela organizace najmout specialistu. Ten by si svou odměnu kalkuloval včetně vedlejších nákladů (zkušenosti, náklady na podnikání apod.) (Musilová, 2005).

d) Náklady ušlé příležitosti

Tato metoda se od předešlých zásadně liší. Předchozí dvě totiž vyčíslují hodnotu odvedené práce. Tato se orientuje více na samotného dobrovolníka a staví na předpokladu, že jedinec by svůj čas věnovaný dobrovolnictví strávil jinak ve své placené práci. Mzda, kterou by získal, je pak považována za hodnotu dobrovolnické práce. V případě, že je dobrovolník nezaměstnaný, započítává se průměrná měsíční mzda (Musilová, 2005).
Ve zkratce je hodnota dobrovolnické práce vypočtena skrze hodinovou mzdu, za kterou dobrovolník vykonává svou obvyklou práci.

[24.] „Mezinárodní organizace práce (anglicky International Labour Organization, zkratka ILO) má za svůj cíl podporu sociální spravedlnosti a mezinárodně uznávaných lidských a pracovních práv. Byla založena roku 1919 v rámci Versailleského mírového procesu a v roce 1946 byla jako první ze specializovaných mezinárodních organizací přijata do systému OSN.“ Zdroj: https://www.mpsv.cz/web/cz/zakladni-informace-o-mop

e) Hodnota odměn

Na tuto metodu jsem narazila přímo v praxi. Hodnota dobrovolné práce se vypočítá součtem hodnot veškerých odměn, které jsou dobrovolníkovi poskytnuty zdarma. Klasicky se jedná o vstupenky na představení, reklamní předměty, poukázky na občerstvení apod. Jedinec, který chce organizaci poskytnout pomoc zadarmo, si v podstatě zakoupí veškeré slíbené odměny a bude s ním na stejnou částku uzavřena pracovní dohoda. Oficiálně se tedy nejedná o dobrovolníka, ale zaměstnance. Nevýhodou je, že hodnota práce bude vždy omezena hodnotou odměn (v reálu ale tuto hodnotu dobrovolnická práce většinou zdaleka přesahuje) a získaný příjem bude vždy stejný jako výdaj. Dále je potřeba ohlídat odvody plynoucí ze zaměstnaneckých smluv. I tak může tento způsob některým organizacím pomoci hlavně díky tomu, že tato hodnota prochází i účetnictvím.

Konkrétní příklady ocenění dobrovolnické práce

a) Zásady poskytování dotací a hospodaření s neinvestičními dotacemi ze státního rozpoctu České republiky v programu Rozvoj dobrovolnické služby pro rok 2021 (Ministerstvo vnitra ČR, 2020)

Pro stanovení výše hodnoty dobrovolnické činnosti se vychází z mediánu hrubé měsíční mzdy (pro rok 2019 to bylo 30 142 Kč) a mediánu průměrné placené doby ve mzdové sféře z posledního publikovaného ročního mediánu (pro rok 2019 to bylo 173,2) (MPSV ČR, 2021a). Podílem těchto dvou hodnot se získá medián hodinové sazby činnosti dobrovolníka. Sazba se následně zaokrouhlí na celé koruny smerem dolů. Hodinová sazba v tomto případně vychází na 174,00 Kč.

b) Metoda Věcného záměru zákona o dobrovolnictví (Barbořík, Diatková, Frýdlová, 2015)

Ministerstvo vnitra ČR v návrhu Věcného záměru zákona o dobrovolnictví, který předložilo na jaře 2015 do meziresortního připomínkového řízení, uvádí, že pro stanovení výše hodnoty odvedené dobrovolnické činnosti bude využita částka ve výši

50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok. Ta se následně vydělí průměrem průměrné placené doby za posledních pět let (2015-2019) a dané číslo se zaokrouhlí na koruny dolů. Záměrem zpracovatele je stanovit částku vyšší, než je minimální hodinová mzda, a zároveň pro dobrovolnické organizace předvídatelnou a jednoduše aplikovatelnou (Tošner, 2020). Pro rok 2019 je průměrná měsíční mzda 35 855 Kč (MPSV ČR, 2021a). Průměr hodnot placené doby za roky (2015-2019) vychází na 173,6.[25.] Hodnota je tedy přibližně 103,00 Kč.

c) Metoda Českého statistického úřadu

K ocenění dobrovolnické práce se používá medián hodinového výdělku v nepodnikatelské (platové) sféře za čtvrté čtvrtletí sledovaného roku opět podle statistické služby Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (Informační systém o průměrných výdělcích) (Tošner, 2020). Pro rok 2019 je hodnota mediánu 203,78 Kč (MPSV ČR, 2021b).

d) Metoda ADRA, o.p.s.

ADRA je jednou z největších dobrovolnických organizací v ČR. Autoři studie (Dostál, Vyskočil, 2014) zvolili metodu mediánu mezd v platové sféře v odvětvích, kde nejčastěji působí dobrovolníci, a dospěli v daném roce k rozpětí od 86 Kč/hod (kultura) do 175 Kč/hod (školské aktivity). Data o mediánech tržních mezd jsou opět čerpána ze statistik Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (Informační systém o průměrném výdělku) s ohledem na rozdělení dle klasifikace CZ-NACE. Pro rok 2019 je pak hodnota pro kulturu přibližně 160,57 Kč (MPSV ČR, 2021a).

e) Metoda sdružení HESTIA

Tato metoda vychází z minimální mzdy a za hodnotu dobrovolnické práce považuje její 1,5násobek (Tošner, Sozanská, 2006). Pro rok 2019 byla minimální hodinová mzda stanovena na 79,80 Kč.[26.] Hodnota dobrovolnické hodiny by tedy měla být 119,70 Kč.

f) Metody oslovených divadel

U několika oslovených subjektů jsem se pak setkala s vyčíslováním dobrovolné práce pomocí sazby, kterou by za stejnou činnost zaplatilo divadlo placenému brigádníkovi. Nejčastěji se objevovala hodinová sazba 100,00 Kč u pomocných prací a 1000,00 Kč/večer při umělecké participaci na představení. Jedná se o metodu, která se neopírá o žádnou obvyklou hodnotu trhu, ale vychází z deklarace samotné organizace. Deklarace (prohlášení) hodnoty kompetentní osobou je také validní způsob vyčíslení dobrovolnické práce (Šmídová, 2019).

[25.] Pro úplnost uvádím hodnoty průměrné placené doby za daných pět let: 2019 - 173,2; 2018 - 173,4; 2017 - 173,5; 2016 - 174; 2015 - 173,8. Jednotlivé údaje jsem čerpala z archivu ISPV zde: https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv.aspx

[26.] Zdroj zde: https://www.mpsv.cz/prehled-o-vyvoji-castek-minimalni-mzdy

g) Fondy EHP a Norska

Fondy EHP a Norska pak stanovují také fixní neměnnou částku. Hodinová mzda pro vyčíslení dobrovolnické práce je stanovena na 150,00 Kč (Fondy EHP a Norska, 2014-2021, 2021).

Pro přehlednost níže uvádím tabulku vypočtených sazeb.

PŘEHLED METOD VYČÍSLENÍ	Kč/hod
Zásady poskytování dotací a hospodaření s neinvestičními dotacemi ze státního rozpočtu České republiky v programu Rozvoj dobrovolnické služby pro rok 2021	174,00
Metoda Věcného záměru zákona o dobrovolnictví	103,00
Metoda Českého statistického úřadu	203,78
Metoda ADRA, o.p.s.	160,57
Metoda sdružení HESTIA	119,70
Metody oslovených divadel	100,00
Fondy EHP a Norska	150,00

Nelze jednoznačně určit, jaká metoda vyčíslení je pro kulturní organizace nejvhodnější. U festivalů či divadel, kde je velké zapojení odborníků, jako jsou technici, recenzenti apod., by byla nejvhodnější metoda vyčíslení pomocí mzdy specialisty. Neslo by to s sebou ale do jisté míry větší administrativní zátěž. Odměna placených brigádníků daného divadla by sice odrážela, kolik divadlo opravdu ušetřilo, ale zároveň to neposkytuje spravedlivý systém, který by pomohl plošně unifikovat vyčíslení dobrovolnické práce. Zajímavé každopádně je, že metoda divadel je v souvislosti s ostatními uvedenými metodami na nejnižší výši. Vyčíslení pomocí mediánů a průměrů mezd v ČR za dané období je jednoduchou a dobře aplikovatelnou metodou. V podstatě záleží na poskytovateli dotace, který se rozhodl umožnit kofinancování skrze dobrovolnickou práci, jakou metodu zvolí, a tedy i do jaké míry považuje dobrovolnickou práci jako hodnotnou.

Následující graf pak srovnává jednotlivé metody na konkrétním případu Divadla na cucky.

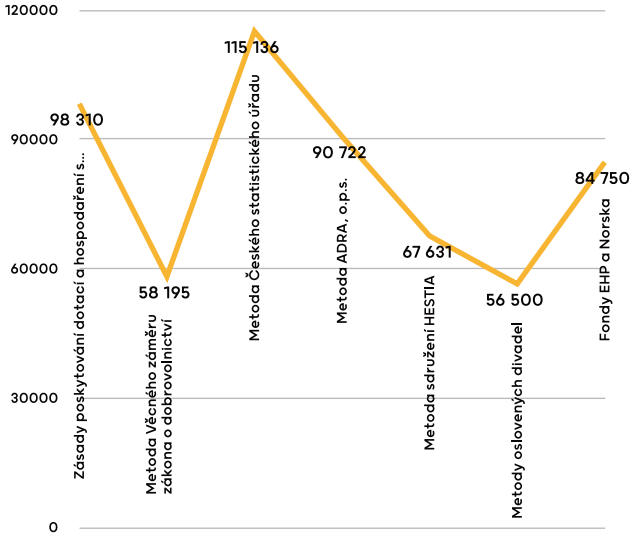

Graf 1 Přehled metod vyčíslení - příklad Divadlo na cucky

Pro svůj výzkum jsem oslovila 48 divadelních provozů z nezávislé scény ČR, z nichž 39 se s dobrovolnou prací setkává. Jen některé organizace pak vedou přibližnou evidenci dobrovolnických hodin, ze kterých vycházející grafy níže.

Pro můj výzkum bylo zásadní porovnání, jaký podíl by dobrovolná práce tvořila z celkového rozpočtu. Na grafech níže je tato hodnota uvedena v procentech. Pro představu je v grafu zaznamenána i hranice 30 %, které je při spolufinancování nutné často dosáhnout.

Informace o rozpočtech organizací, ze kterých jsem při výpočtech vycházela, jsou přibližné. Pro první graf jsem použila metodu Českého statistického úřadu. Tato metoda je k dobrovolné práci nejštědřejší a používá sazbu 203,78 Kč/hod. Naopak pro druhý graf jsem použila metodu běžnější pro organizace, která stanovuje sazbu na 100 Kč/hod (respektive sazbu běžnou v organizaci pro placené brigádnické pozice).

Většina oslovených organizaci by uvítala možnost uznání dobrovolnické práce do povinné spoluúčasti. Samozřejmě pro část je v tuto chvíli procento zanedbatelné a zřízení akreditace či spolupráce s dobrovolnickým centrem by byla zbytečná zátěž.

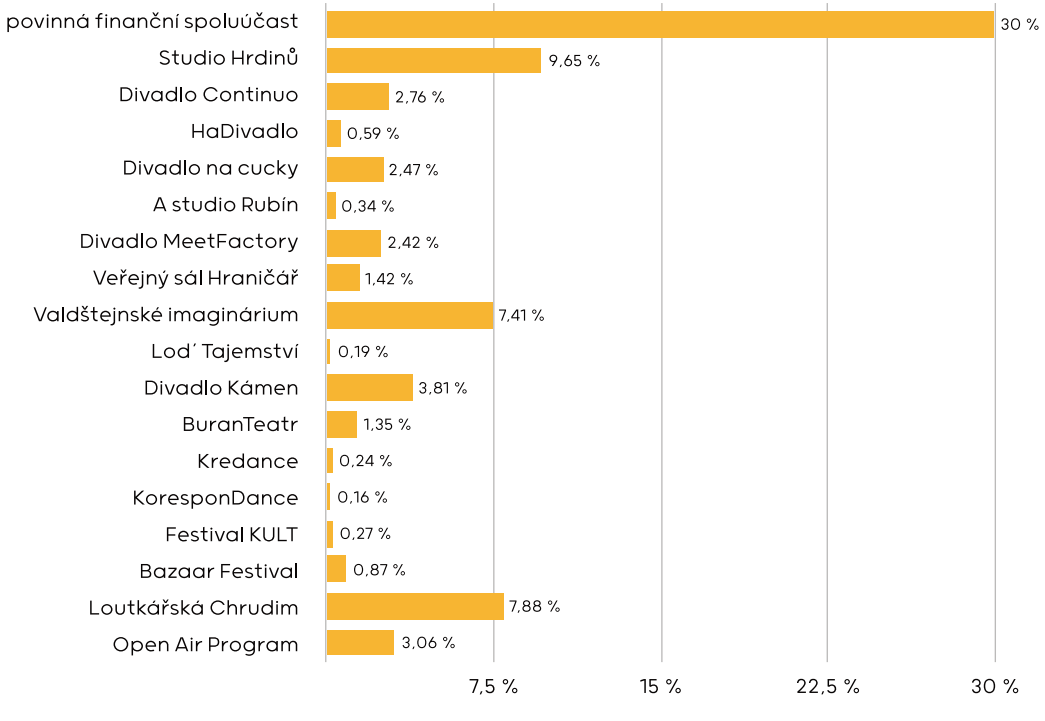

Graf 2 Vyčíslení možného podílení dobrovolnické práce na finanční spoluúčasti - skrze maximální možnou sazbu (metodu)

Pokud by ale poskytovatelé grantů nastavili systém tak, aby organizace motivoval dobrovolnictví rozvíjet, věřím tomu, že i procenta by začala být pro organizace významná.

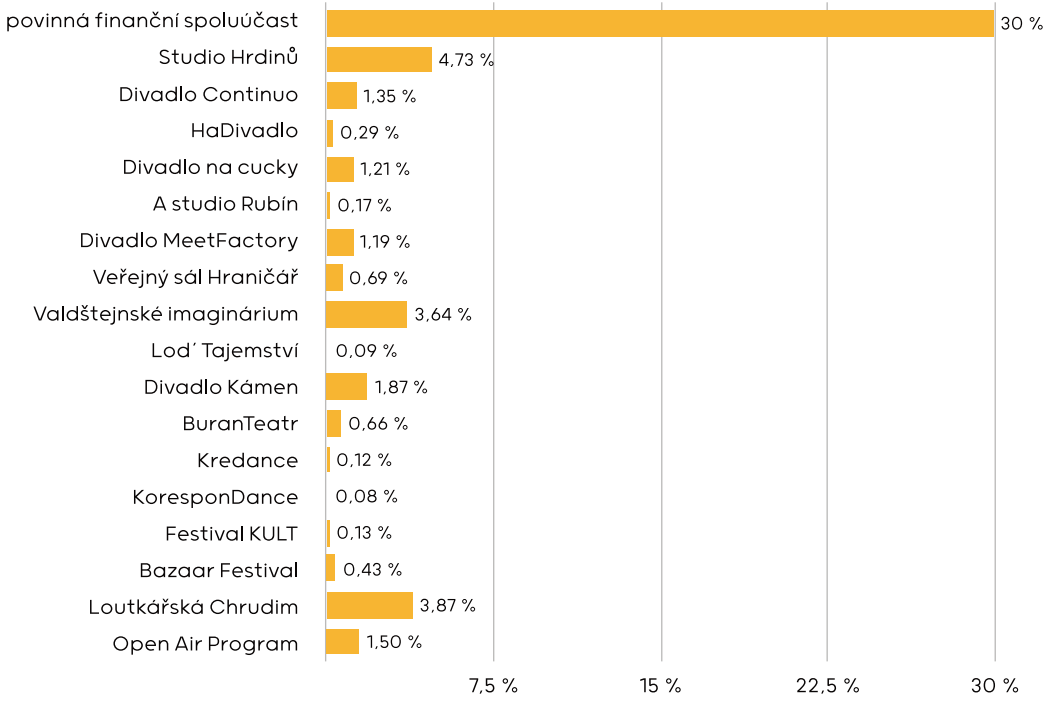

Graf 3 Vyčíslení možného podílení dobrovolnické práce na finanční spoluúčasti - skrze minimální možnou sazbu (metodu)

ZDROJE:

BARBOŘÍK, Michal, Nataša DIATKOVÁ a Hana FRÝDLOVÁ. Záverecná zpráva z hodnocení dopadu regulace (RIA): Vecný zámer zákona o dobrovolnictví [online]. Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpecnostní politiky a prevence kriminality, 2015 [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/soubor/zaverecna-zprava-z-hodnoceni-dopadu-regulace-pdf.aspx

DOSTÁL, Jakub a Marek VYSKOČIL. Ekonomická hodnota dobrovolnictví: ADRA ČR za rok 2013. CVNS (Centre for non-profit sector research), 2014.

FONDY EHP A NORSKA 2014-2021. Příručka pro příjemce grantů financovaných z programů Zdraví, Kultura, Řadná správa, Lidská práva a Spravedlnost [online]. Verze č. 2 platná od: 28. 1. 2021 [cit. 2021-5-18]. Dostupné z: https://www.eeagrants.cz/cs/zakladni-informace/zakladni-dokumenty/pokyny/prirucka-pro-prijemce-grantu-3017

HYNEK J., Ing. Aleš SEDLÁČEK. Metodika evidence a stanovení hodnoty dobrovolnické práce v České republice. [online]. Operační program: Lidské zdroje a zaměstnanost, č. projektu: CZ.1.04/5.1.01/B2.00024. Praha, květen 2015. [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: http://crdm.cz/download/projekty/SAFE-OP-LZZ-Metodika-evidence-a-stanoveni-hodnoty-dobrovolnicke-prace-v-CR.pdf

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Zásady poskytování dotací a hospodarení s neinvesticními dotacemi ze státního rozpoctu Ceské republiky v programu Rozvoj dobrovolnické služby pro rok 2021: Príloha k Pokynu reditele odboru prevence kriminality c. 10/2020 [online]. Ministerstvo vnitra ČR, Odbor prevence kriminality, 2020 [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/clanek/dotace-na-akreditovane-projekty-642310.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D

MPSV ČR. Informační systém o průměrném výdělku: Mzdová sféra - Rok 2019. 2021a. [cit. 2021-7-5] Dostupné z: https://www.ispv.cz/getattachment/420e160d-1069-4ca7-b12f-782ea17c0b9e/CR_194_MZS-pdf.aspx?disposition=attachment

MPSV ČR. Informační systém o průměrném výdělku: Platová sféra - 4. čtvrtletí 2019. 2021b. [cit. 2021-7-5] Dostupné z: https://www.ispv.cz/getattachment/6a9e4ca8-abe3-41f2-9f7f-a29b304cd1b1/CR_194-xlsx.aspx?disposition=attachment

MUSILOVÁ, Klára. Jakou cenu má dobrovolník? GRANTIS 6/2005 [online]. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanek/1165/511_559_565/fakta_legislativa-aucetnictvi_navody-legislativa/jakou-cenu-ma-dobrovolnik/

NEBUŽELSKÁ, Miroslava. Online seminář Daně a účetnictví pro Novou síť. 22HLAV. 19. 11. 2020.

ŠMÍDOVÁ, Nikola. Ekonomická hodnota dobrovolnictví v neziskové organizaci na regionální úrovni. In: XXII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. Brno: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), 2019, s. 10. ISBN 978-80-210-9268-6. Dostupné z: doi:10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-95

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

TOŠNER, Jiří. Studie o dobrovolnictví: Koncepce politiky vlády vůči nestátním neziskovým organizacím do roku 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-9-16]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_tosner_pro_web.pdf

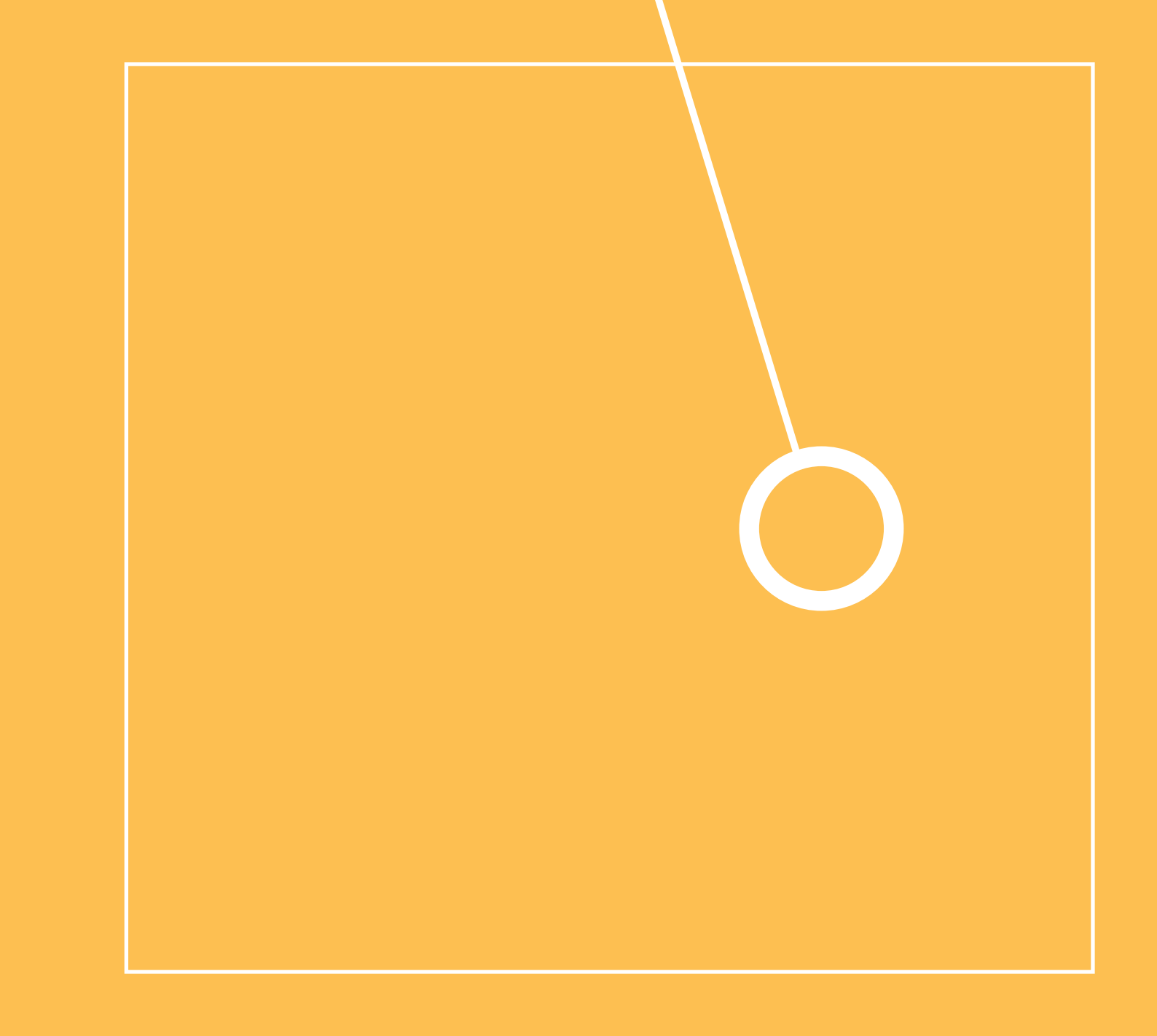

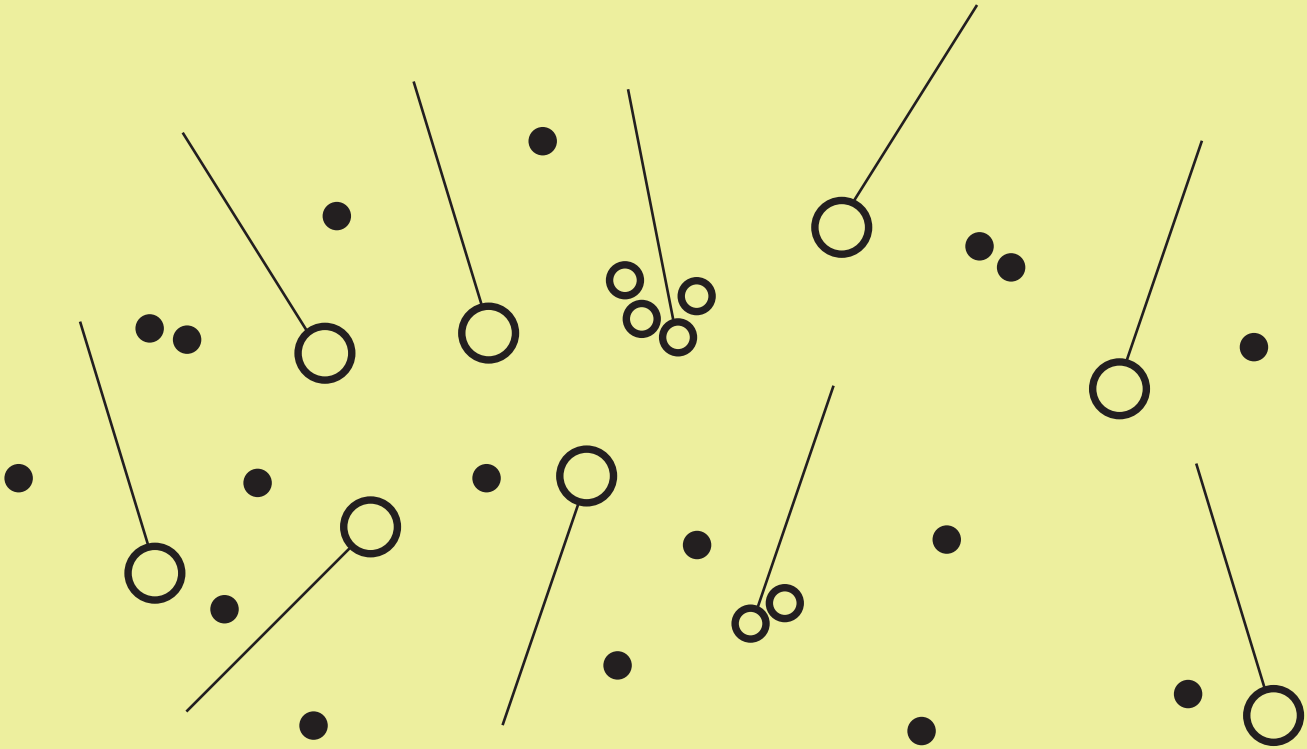

Koncepce odstraňování bariér v přístupu ke kultuře – projekt Culture Buddy

Martin Karas
vedoucí oddělení kultury a cestovního ruchu, Odbor školství, kultury a sportu, Magistrát města Pardubice

Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze. Přes projekty v hudební oblasti zaměřené na podporu regionální alternativní scény začal spolupracovat s městem Pardubice, kde později obsadil pozici vedoucího oddělení kultury a cestovního ruchu. V rámci této pozice se kromě problematiky odstraňování bariér v přístupu ke kultuře zaměřuje na projekty ve veřejném prostoru nebo oblast kulturních a kreativních odvětví, kde měl možnost podílet se z pozice krajského koordinátora na národní Strategii rozvoje a podpory KKO.

Koncepce odstraňování bariér v přístupu ke kultuře – projekt Culture Buddy

Připravovaný projekt s názvem Culture Buddy je jedním z výstupů Koncepce odstraňování bariér v přístupu ke kultuře, kterou vypracoval Odbor školství, kultury a sportu Magistrátu města Pardubice. Hlavní smysl koncepce lze shrnout jejím pracovním názvem Kultura pro všechny a konkrétně projekt Culture Buddy potom cílí na řešení bariér definovaných v rámci analytické části dokumentu. Hlavním pilířem tohoto opatření je propojení organizací poskytujících kulturní služby, organizací v oblasti sociálních služeb a stěžejní roli hraje ve struktuře projektu dobrovolnická práce.

Záměr zmapování potřeb osob čelícím bariérám v přístupu ke kultuře vychází ze Strategie pro kulturu a kreativitu, která je stěžejním dokumentem pro oblast kultury v Pardubicích.

Magistrát města proto v letech 2019-2020 provedl šetření, které mělo za cíl definovat bariéry na straně poptávky, tedy mezi osobami čelícími těmto bariérám. Konkrétně byly definovány specifické potřeby a bariéry, které brání jejich naplňování. Společně s odborníky, kteří jsou zapojeni do komunitního plánování, byla také konzultována možná řešení.

Systém komunitního plánování, které ve městě zajišťuje Odbor sociálních věcí, sestává z odborníků na dané oblasti rozdělených do šesti skupin dle charakteru dané skupiny. Členové komunitního plánování, zástupci veřejných i nezávislých institucí, případně přímo zástupci daných cílových skupin, se pravidelně scházejí a diskutují problematiku dané skupiny.

Na základě dotazníkového šetření mezi členy pracovních skupin a následných workshopů byly definovány zmíněné potřeby, bariéry a navržena konkrétní řešení. Výstupem je tedy celkem 16 opatření, která mají situaci řešit.

Navržená opatření byla následně konzultována na straně nabídky, tedy zejména se zástupci městem a krajem zřizovaných organizací v oblasti kultury.

Zásadním opatřením je přitom podepsání memoranda o spolupráci při naplňování koncepce. K tomuto memorandu se kromě všech zapojených kulturních institucí a Statutárního města Pardubice připojil i Pardubický kraj. V memorandu všechny tyto instituce deklarují svůj zájem problematiku řešit a podílet se na naplňování opatření koncepce, a to včetně spolupráce na projektu Culture Buddy, což je pro úspěch projektu zásadní.

Projekt je totiž založen na zprostředkování doprovodu na kulturní aktivitu. V rámci mapování potřeb a bariér byly napříč jednotlivými skupinami velice intenzivně definovány bariéry, které mohou být odstraněny ať už samotným fyzickým provedením doprovodu další osobou (specificky u handicapovaných osob a u seniorů), tak i bariéry měkké v podobě chybějící motivace nebo informací.

Potřeba a bariéry tak byly definovány a vhodným řešením se v tomto konkrétním bodě jeví právě projekt Culture Buddy. V otázce řešení byly inspirací úspěšné zahraniční projekty.

Konkrétním fungujícím projektem je např. projekt Kulturbuddy[27], který realizuje Charita ve Vídni. Projekt se zaměřuje právě i na měkké, motivační bariéry - cílí i na sociálně vyloučené skupiny osob. Dalším ambiciózním projektem je Hamburger Kulturschlüssel[28] (Hamburský kulturní klíč), který propojuje tři zájmové skupiny - dárce vstupenky, klienta služby a dobrovolníka.

Právě tento druhý projekt je pravděpodobně více podobný chystanému projektu v Pardubicích. Projekt by měl být spuštěn od začátku roku 2022 v Pardubicích. Logická potřeba propojení tří aktérů také vedla k navázání spolupráce tří organizací působících v Pardubicích.

Za účelem zprostředkování dobrovolnické práce, tedy zajištění samotného doprovodu „klienta" na kulturní představení, jsme oslovili Koalici nevládek Pardubicka[29], resp. dobrovolnické centrum, které tato organizace provozuje. S ohledem na fakt, že organizace má s dobrovolnickou prací bohaté zkušenosti a je to právě dobrovolnictví, které je základem projektu, jsme po vzájemné dohodě dospěli k závěru, že z hlediska nositele a administrace projektu bude jeho těžiště ležet právě zde. Oním spojujícím uzlem mezi zmíněnými třemi složkami tak bude právě Koalice nevládek Pardubicka. Město také počítá s finanční podporou zajištění projektu, jehož řízení bude vyžadovat personální kapacity organizace.

Z hlediska úspěšnosti pilotního spuštění se jeví jako praktické zvolit uzavřený okruh uživatelů služby, a to ve spolupráci s vybraným poskytovatelem sociálních služeb. Proto jsme oslovili organizaci Česká abilympijská asociace, která ve městě provozuje Centrum Kosatec. Posláním organizace je „pomáhat lidem s handicapem, a bořit tak bariéry mezi světy zdravých a handicapovaných".
Pro pilotní fázi projektu jsme se tedy domluvili s Centrem Kosatec na tom, že projektu se bude účastnit 10 jeho klientů.

Na základě vyhodnocení pilotní fáze bude možné službu dále rozšířit. Variantou může být oslovení další organizace poskytující sociální služby, případně postupné otevírání veřejnosti. Potenciálně silnou skupinou budou i s ohledem na provedenou analýzu osaměle žijící senioři s omezenou možností pohybu.

Úspěšná realizace projektu Culture Buddy samozřejmě vyžaduje spolupráci kulturních institucí. Základní podmínkou je, aby dobrovolník, tedy doprovod, měl vstup na akci zdarma. Uživatel služby bude hradit vstupné dle tarifu dané organizace. Klient tedy bude platit stejnou cenu za vstupenku, jako by platil běžně. Opatření necílí na odstraňování bariér finančních.

Kulturní organizace, které podepsaly memorandum o spolupráci při naplňování koncepce budou do „systému" vkládat vstupenky, které je možné do daného data rezervovat pro dvě osoby - klienta a dobrovolníka. V případě, kdy se propojí termín události, klient, který má o představení zájem,

[27] https://www.hungeraufkunstundkultur.at/kulturbuddy-projekt
[28] https://www.hamburger-kulturschluessel.de/mitmachen.html
[29] https://dobrokonep.cz/

a dobrovolník, který se zapíše na tento termín, tak se doprovod uskuteční.

V současnosti je mimo jiné s kulturními institucemi konzultován konkrétní způsob nahlášení volných vstupenek a definují se základní standardy pro doprovod tak, aby vše bylo zřejmé i klientovi zvyklému na sociální služby, kde tato služba začíná a končí.

Jak bylo uvedeno výše, v listopadu 2021 probíhají finální přípravy na spuštění projektu začátkem roku 2022. Je zde tak prezentován proces vedoucí ke spuštění služby a výstupy, ke kterým projekt provede, bude možné hodnotit až po delším časovém úseku. Z hlediska přístupu zapojených organizací je ale evidentní, že o službu je zájem u všech podstatných aktérů, a i díky důkladné přípravě v komunikaci a strategickému zachycení daných potřeb má projekt dobré předpoklady pro to, aby byl úspěšný.

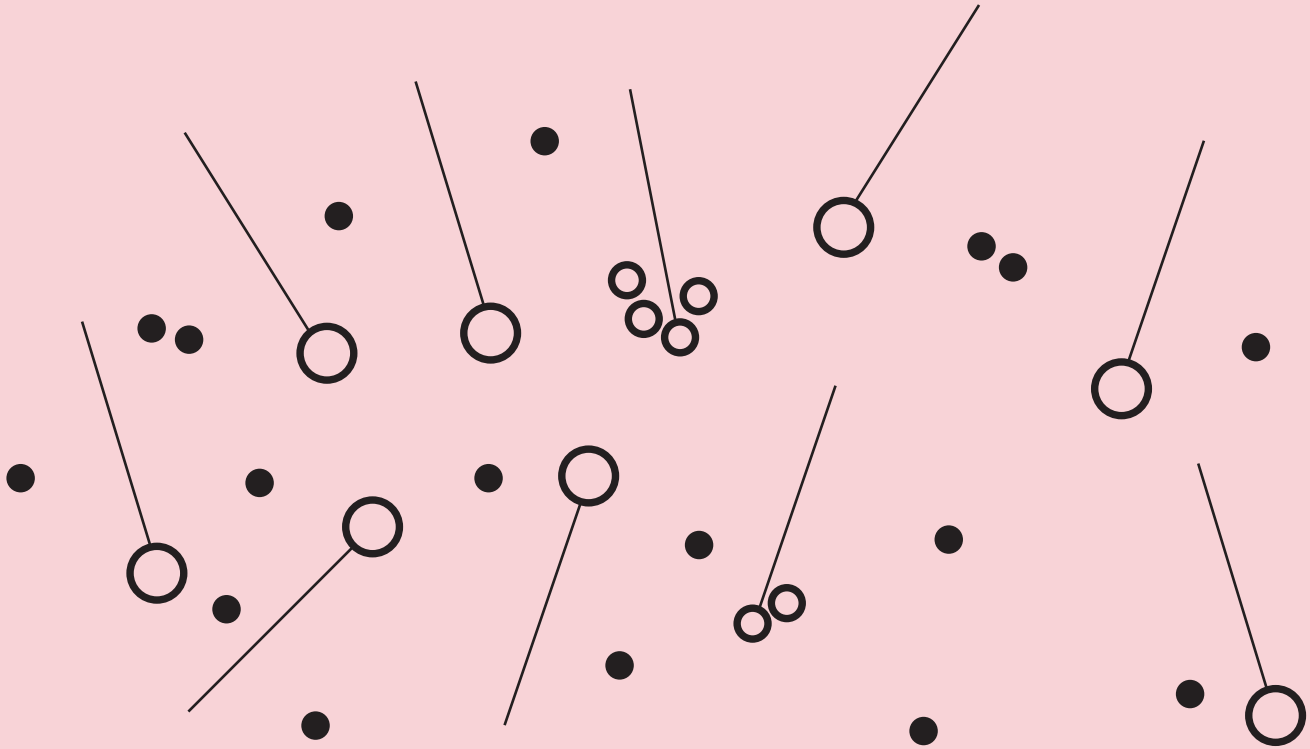

Příklady z regionů

Dobrovolníci v kultuře

Alena Cabalka

INEX - Sdružení dobrovolných aktivit

INEX - SDA je nevládní nezisková organizace, která se od roku 1991 zabývá mezinárodním dobrovolnictvím a mezikulturním vzděláváním. Mezi naše cíle patří zejména rozvoj mezinárodního dobrovolnictví a aktivního občanství. Naše činnost spočívá ve vysílání dobrovolníků na workcampy v zahraničí a v ČR. Zabýváme se také neformálním vzděláváním a školením o globálních rozvojových tématech.

Workcampy

Workcamp je jeden až tři týdny trvající dobrovolnický projekt, kde spolu pracuje, tráví volný čas, poznává okolí a místní obyvatele mezinárodní skupinka dobrovolníků. Obvykle se pracuje šest hodin denně, pět dní v týdnu. Práce většinou nepředpokládá zvláštní kvalifikaci nebo předchozí zkušenosti a je neplacená. Strava a ubytování jsou zajištěné hostitelskou organizací. Někdy dobrovolníci vypomáhají při vaření nebo si vaří společně. Většina workcampů je určena pro dobrovolníky starší 18 let, konají se však i workcampy pro teenagery (15-17 let).

Workcamp je:

- prostor pro poznávání a učení se
- intenzivní kulturní zážitek
- příležitost přispět vlastní prací veřejně prospěšnému projektu

Workcamp není:

- levný způsob cestování
- prázdniny bez závazků a zodpovědnosti

Příklady letošních workcampů v kultuře v České republice

V letošním roce se pod záštitou INEX - SDA konalo celkem 27 workcampů, z toho pět se konalo v rámci Evropského sboru solidarity. Rádi bychom vám představili alespoň některé z nich.

Workcamp Teens at Hauenstejn Castle

Tento workcamp byl organizován ve spolupráci s organizací Opři se na zámku Hauenštejn. Zámek prochází od roku 2000 rekonstrukcí díky NNO, která hrad vlastní, Opři se a díky ostatním dobrovolníkům. Cílem tohoto workcampu bylo pomoct při rekonstrukci a údržbě hradu. Dobrovolníci se také seznámili s historií hradu a jeho blízkým okolím.

Workcamp Grabstejn Castle

Tento workcamp se konal v rámci Evropského sboru solidarity na hradu Grabštejn. Cílem tohoto workcampu bylo pomoci místním pracovníkům udržovat zámecký park a jeho okolí. Dobrovolníci se také dozvěděli více o historii hradu a poznávali další místa v Libereckém kraji.

Workcamp Renovate Art Centre in Prague

Během tohoto workcampu se skupina mezinárodních dobrovolníků podílela na přípravě festivalu Nultý bod, který každoročně pořádá studio Alta v budově Invalidovny v Praze. Ve druhé části workcampu se dobrovolníci věnovali výmalbě místností a úpravám okolí. Workcamp se konal v rámci Evropského sboru solidarity.

Více informací o uskutečněných a plánovaných workcampech se dozvíte na

- https://www.inexsda.cz/ nebo na
- https://www.facebook.com/inexsda/

autorka: Alena Cabalka

Živá knihovna ve věži aneb dobrovolnické příběhy

Bc. Stanislava Hamáková, DiS.
vedoucí dobrovolnického centra RADKA, Kadaň

Živá knihovna je ideální metodou pro přenos získaných zkušeností, dovedností a informací o daném tématu. Tzv. živou knihou je osoba, která vypráví jedné osobě či skupince lidí svůj příběh. Poté, co vše sdělí, mohou se posluchači dále doptávat na věci, které je v příběhu zaujali.

V rámci konference byly tímto způsobem vyprávěny příběhy zahraničních dobrovolníků, které hostí organizace RADKA z. s. v Kadani. Celá akce byla rozdělená do dvou bloků. První dopolední část byla určená základním a středním školám. Druhá odpolední část poté široké veřejnosti.

A co žáci, studenti a veřejnost zažili? Vyslechli si hned několik příběhů, např. Buraka z Turecka, Pauly ze Španělska a skupinky devíti dobrovolníků z Francie. Každý z nich povídal o sobě, své zemi, vlastní dobrovolnické aktivitě a svém působení v České republice, konkrétně v Kadani. A na co se posluchači nejčastěji ptali? Jak se cizincům žije v našem městě, co je u nás jiné než u nich doma, nebo jak jim chutná česká svíčková a jaká města či památky v ČR navštívili.

„Podobné aktivity, jako jsou setkání se zahraničními dobrovolníky nebo besedy na téma dobrovolnictví, realizujeme v základních a středních školách v rámci projektu Aktivně k občanství v Ústeckém kraji podpořeného z programu Active Citizens Fund," uvedla koordinátorka akce Bc. Lucie Dvořáková, DiS.

Kontakty:
www.radka.kadan.cz
dcr@radka.info
+420 734 468 449

zdroj: DC RADKA

Dobroslet

Bc. Helena Janíková

koordinátorka programu Cagliero

Salesiánská asociace Dona Boska, z. s., (SADBA) vznikla v roce 2005 s cílem pomáhat znevýhodněným dětem a mládeži ve světe. Hlavní náplní je školení dobrovolníků, kteří jsou pak vyslání do salesiánských středisek, kde poskytují dětem a mladým lidem smysluplné využití volného času, vzdělání, svůj čas a lásku. SADBA skrze tyto dobrovolníky pomáhá nejen dětem, ale i dobrovolníkům v jejich osobním rozvoji a také společnosti, ve které dobrovolníci působí během dobrovolnické služby, ale také po jejím ukončení.

Dobrovolníci pravidelně pořádají kulturní večery o zemi, ve které jeden rok sloužili. Povídají o svých zkušenostech na zahraniční misi. Jsou zváni do škol, knihoven, rádií, píší články do časopisů, povídají v podcastech. Svou dobrovolnickou zkušenost tak promítají i v místech, kde bydlí, studují nebo pracují. Pořádají také různé PR a fundraisingové akce na podporu dalších dobrovolníků nebo na podporu míst, ve kterých jako dobrovolníci pracovali.

Velká část dobrovolníků také školí a připravuje dobrovolníky, kteří se na svou dobrovolnickou službu teprve chystají a jsou v přípravném kurzu.

Prožitá zkušenost těchto lidí je často nepochopitelná pro jejich blízké a kamarády. Proto se naše organizace snaží o to, aby dobrovolníkům nabízela různé možnosti setkání. Jedna z akcí je Dobroslet - setkání všech dobrovolníků naší organizace. Tato akce je pořádána jednou za dva roky a jsou na ni pozváni jak samotní dobrovolníci, tak také jejich rodiny (manželky, manželé a děti).

Mezi naše další aktivity patří také misijní pomoc. Právě je v plném proudu náš pětiletý projekt Vzdělávání učitelů v severovýchodní Indii. V rámci projektu je zapojeno 24 škol, 300 pedagogů a 350 dětí, kterým z části hradíme školné. Oblast je spojená se salesiánem Janem Medem, českým rodákem, který v Indii strávil většinu svého života a velmi se zasadil o indický školský systém. Chceme o jeho díle více informovat českou veřejnost, a proto jsme se rozhodli uspořádat „Medový rok" k 10letému výročí jeho úmrtí, a v roce 2022 máme v plánu výstavu Po stopách Jana Meda.

zdroj: archiv SADBA

Regionální dobrovolnické centrum Instand

Eliška Volfová
koordinátorka dobrovolníků

Regionální dobrovolnické centrum Instand působí v Karlovarském kraji od roku 2012. Naším cílem je podpora seniorů, lidí s mentálním postižením, lidí ze sociálně slabého prostředí a klientů v nemocnicích pomocí dobrovolníků. Jako regionální dobrovolnické centrum Karlovarského kraje propojujeme dobrovolníky, organizace, veřejnou správu a další zainteresované subjekty v oblasti dobrovolnictví.

Máme také dobrovolníky v kultuře - konkrétně v Krajské knihovně Karlovy Vary, kde se podílejí na organizaci různých kulturních akcí a roznášejí knihy lidem, kteří si je nemohou přijít vypůjčit.

V říjnu 2021 proběhl v Krajské knihovně týdenní festival knih, kde naši dobrovolníci, studenti ze Sokolovského gymnázia, pomáhali s organizací celé akce.

Naši dobrovolníci se podílejí také na jednorázových akcích, jako jsou například Den rodin, čert a Mikuláš, vánoční trhy nebo vánoční besídky pro seniory.

Velký zájem o dobrovolnictví je ze strany studentů, kteří se převážně hlásí na doučování dětí ze sociálně slabého prostředí, popřípadě pomáhají na jednorázových akcích.

V době pandemie jsme pro Krajský úřad Karlovarského kraje vedli databázi dobrovolníků a vysílali je do sociálních a zdravotnických zařízení. Ti se totiž potýkali s nedostatkem personálu, a naše pomoc jim proto přišla vhod. Naši dobrovolníci také pomáhali v očkovacím centru, doučovali děti v době online výuky, dezinfikovali parkovací automaty, organizovali sbírky občerstvení pro zdravotníky jako poděkování za jejich úsilí v boji proti covid-19.

Dobrovolnictví dává smysl. Propojujeme potřebné s dobrovolníky.

zdroj: RDC INSTAD

Městská knihovna Louny

Ilona Konířová

Městská knihovna Louny (MKL) je příspěvková organizace. Zřizovatelem je Město Louny. Knihovna je vzdělávacím, kulturním, informačním a setkávacím centrem ve městě a je zcela bezbariérová. Má pět oddělení (studovnu, oddělení beletrie, oddělení naučné literatury, hudební oddělení a oddělení pro děti a mládež), dále sociálně-terapeutickou dílnu a občerstvení Jeroným, klubovnu Lunu a pobočku v Domově pro seniory. Knihovna půjčuje českou i cizojazyčnou literaturu, periodika, CD, DVD, MC a LP, pořádá knihovnické lekce, řadu vzdělávacích a kulturních akcí, a další zajímavé projekty (Třetí věk). MKL patří mezi jednu z osmi pověřených knihoven Ústeckého kraje. Spadá pod ní 32 místních lidových knihoven a čtyři profesionální knihovny. Při knihovně pracuje občanské sdružení Lounští Lounským, jehož součástí je od roku 2007 Spolek paní, dam a dívek.

Členky Spolku paní, dam a dívek za dobu svého působení věnovaly různým akcím a jejich návštěvníkům nespočet dobrovolnických hodin. Jejich činnost je zaměřena na přiblížení a udržování českých tradic pro děti i dospělé. Každý rok pořádají Vánoční dílny, Velikonoční dílny, Letní dílny, Jablečné slavnosti a tradiční masopust s průvodem a masopustním pohoštěním. Akce navštěvují všechny věkové skupiny. Činnost spolku se netýká pouze tradic a vaření, ale i jiných aktivit, např. ručních prací. Probíhají různé výtvarné dílny (patchworkové dílny, zdobení textilu, paličkování, drátkování, výroba šperků z různých materiálů, pletení z papíru a slámy, šití tašek, floristické dílny atd.). Dámy také pořádají výstavy svých prací a zapojují se do dalších projektů (veletrh Rodina a volný čas, šití zavinovaček a hraček pro nemocnici v Žatci atd.)

Mezi dobrovolníky patří i lektoři zeměpisných pořadů Lounští cestovatelé sobě, dětských akcí Setkání s odborníkem, ale také mnoho dalších, kteří pomáhají při velkých projektech MKL.

Webové stránky: www.mkl.cz

E-mail: www@mkl.cz

zdroj: Městská knihovna Louny

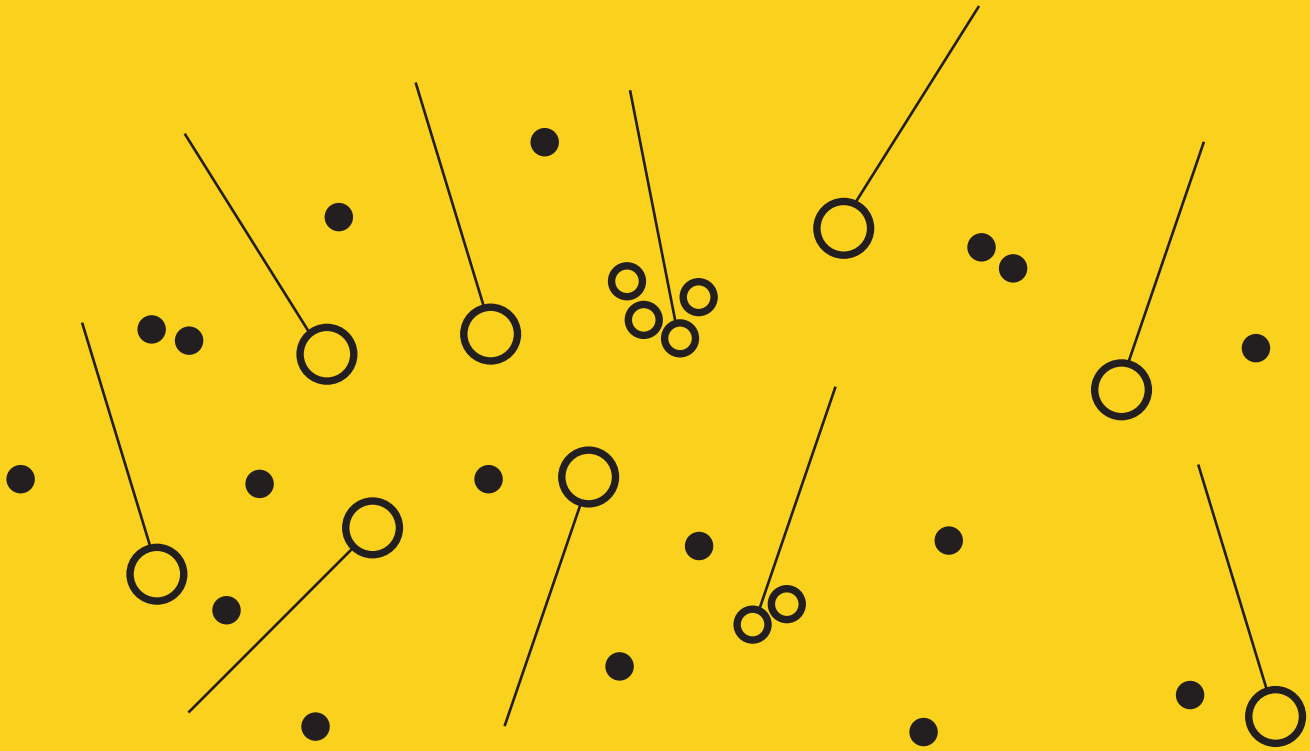

Závěrem

Dobrovolnictví má v kultuře a umění své místo

Cílem konference „Dobrovolnictví v kultuře a umění: staré otázky a nové výzvy" bylo shrnout 10 let fungování dobrovolnictví v kultuře a umění v ČR a pojmenovat si současný stav ve všech souvislostech. To, že se setkání konalo kvůli pandemické situaci v online prostředí, znamenalo štěstí v neštěstí - díky tomu jsme měli možnost nahlédnout pod pokličku aktuálního dění po celé České republice, a to přímo, naživo. Ukázalo se, že oněch 10 let nebyl promarněný čas (i přes pandemická opatření posledních dvou let, která kulturu velmi postihla). Dobrovolnictví se rozvíjí a existuje tu síť podpory a pomocných rukou pro ty, kteří se chtějí do dobrovolnictví zapojit.

Několik odvětví v oblasti kultury už dokázalo uchopit dobrovolnictví, rozvinout jej a systematizovat. Nastal určitý mentální posun v tom, že se kulturní organizace více otevřely veřejnosti. Takto začínají fungovat knihovny, některé památkové objekty, muzea či galerie; řada malých i velkých festivalů si fungování bez dobrovolníků nedokáže ani představit. V jiných institucích, např. divadlech dochází ke změnám velmi pozvolně (i vzhledem k často náročnému provozu).

Konference na jednotlivých příkladech ukázala, že dobrovolnictví v kultuře má svá specifika. Stejně jako je rozmanitý svět kultury, je velmi rozmanitý

i rámec, formy a možnosti dobrovolnictví, a to možná i více, než tomu může být v oblastech jiných.

Jaká jsou tedy specifika dobrovolnictví v kultuře?

V prvé řadě jej od jiných oblastí odlišuje motivace těch, kteří do kultury jako dobrovolníci vstupují. Kromě ochoty pomoci dobré věci, která je hnacím motorem dobrovolnictví obecně, jsou v oblasti kultury a umění další důvody - vztah k dané umělecké oblasti (někdy i ambice v ní), snaha „dotknout se" zblízka památek, hlouběji proniknout do chodu galerie či zákulisí divadla. Na druhé straně i organizace a instituce v kultuře fungují na velmi různorodé bázi, i z jejich strany mohou být motivace k přijetí dobrovolníků zcela rozdílné. Jiné možnosti a mantinely mají památkové objekty, jiné knihovny, svůj specifický provoz mají samozřejmě divadla, kina, koncertní sály, ale odlišný potenciál pro dobrovolnictví mají například malá a/nebo velká muzea či galerie.

Dobrovolnická činnost přináší do organizace obrovský potenciál. Jak zaznělo v jednom z příspěvků, například v případě péče o kulturní dědictví není primárním cílem, aby dobrovolníci zvládli co největší penzum práce (školení profesionálové by práci pravděpodobně obsáhli efektivněji). Především jde o budování vztahu ke kulturnímu dědictví jako takovému. Často je větším přínosem vtáhnout lidi do hry, než samotná jejich práce. Ono „nahlédnutí pod pokličku" může znamenat velký benefit.

Co přináší dobrovolnictví v dlouhodobé perspektivě?

Kromě často skloňovaného pojmu „audience building" (budování publika) se v prostředí kolem organizace vytváří komunita, navazují se nové vztahy s veřejností a vzniká hlubší vztah k dané oblasti kultury. Někdy kulturní instituce prostě jenom poskytne prostor pro aktivity specifické skupiny lidí (např. seniorů), přičemž tyto aktivity na první pohled s náplní činnosti daného subjektu nemusí nijak souviset (např. kroužek ručních prací pro seniory v knihovně). I v takovém případě se kolem instituce vytváří komunita, což se dříve nebo později zúročí. V některých situacích by to bez dobrovolníků nešlo od samého začátku (jako u hradu Hartenberg či Muzea Klobouky u Brna).

Konference ukázala, že dobrovolnictví je nakažlivé. Pokud dobrovolníkům připadá zapojení se do organizace inspirativní, může na sebe dobrovolnictví spontánně nabalovat další a další lidi a postupně pronikat do společnosti. Není výjimkou, že jakmile jedinec začne dobrovolničit v jedné oblasti, je snáze otevřen oblastem jiným.

Důležité je si jako instituce říci, jaká je naše motivace pro otevření se dobrovolníkům, co jim můžeme nabídnout. Na druhé straně se pečlivě zajímat o to, s jakou motivací k nám dobrovolníci přicházejí, a pak trpělivě zkoušet různé cesty. Vzhledem k různorodé podstatě kulturních institucí a organizací, je důležité najít či vygenerovat ten správný model dobrovolnictví - nejen pro každou oblast kultury, ale pro každou specifickou organizaci. Každý z nás funguje jinak, jiné jsou naše instituce a organizace a žádná cesta není špatně či dobře. Co má ale do budoucna kultura společného, je potřeba otevřít se dobrovolnictví - lidem, jiným činnostem a možnostem, aby instituce fungovala více jako centrum pro lidskou komunitu. A být na to hrdí.

organizátor

NIPOS pro kulturu

MINISTERSTVO KULTURY

partneři

Národní Asociace Dobrovolnictví

Kancelář Kreativní Evropa Kultura

HESTIA | CENTRUM PRO DOBROVOLNICTVÍ

mediální partner

MíKu stní ltura

N■

Dobrovolnictví v kultuře a umění:
staré otázky a nové výzvy

Sborník příspěvků z konference
Online platforma ZOOM, 13. - 14. 10. 2021
Vydalo Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) v roce 2021
Fügnerovo náměstí 1866/5, 120 21 Praha 2
Redakce: Útvar koncepcí a metodiky
Grafická úprava a sazba: Martin Krupa
Vydala: Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r. o.
Náklad 150 ks
První vydání

Publikace vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky.
Tuto neprodejnou publikaci lze šířit pouze jako celek pro potřeby informace a propagace.

© Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2021
www.nipos.cz
ISBN 978-80-7068-369-9

Kultura a umění mají obrovský potenciál vzájemně propojovat jedince a společnost. A to samé platí o dobrovolnictví. Jak se aktuálně daří dobrovolnictví v kultuře v České republice? Jaké jsou jeho formy, na jaké naráží bariéry a co je pro něj největší výzvou do budoucna?

Těmito otázkami se zabývala konference Dobrovolnictví v kultuře a umění: staré otázky a nové výzvy, která se uskutečnila u příležitosti desetiletého výročí Evropského roku dobrovolnictví 2011. Tento sborník příspěvků shrnuje, co se za uplynulých 10 let událo v jednotlivých oblastech kultury (kulturní dědictví, scénická umění, muzea a galerie, knihovny atd.) a nabízí inspiraci pro současné i budoucí dobrovolníky.

konference.nipos.cz

ISBN 978-80-7068-369-9
9 788070 683699